

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

EMINA PINJIĆ i LUCIJA VRANEŠEVIĆ

Djelotvorna zaštita prava na dom u parnici i ovrsi

Od partikularnih do sustavnijih rješenja

Zagreb, 2016.

Ovaj rad izrađen je na Katedri za građansko procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pod stručnim vodstvom komentora prof. dr. sc. Alana Uzelca i asistenta Marka Bratkovića, mag. iur., te je predan na natječaj za dodjelu Rektorove nagrade u akademskoj godini 2015./2016.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. ODREĐENJE PROBLEMA	2
3. PRAVO NA DOM	4
4. ZAŠTITA PRAVA NA DOM U PARNIČNOM POSTUPKU	6
4.1. Pravilo o nadležnosti suda „koji provodi redovni građanski postupak“	7
4.2. Pravilo o isticanju prigovora prava na dom	7
4.3. Nedosljednost u primjeni pravila o nadležnosti i pravila o isticanju prigovora	10
4.4. Pravilo o provođenju testa razmjernosti	11
5. ZAŠTITA PRAVA NA DOM U POSTUPKU PRED USTAVNIM SUDOM RH.....	13
5.1. Prvotno tumačenje članka 34. Ustava.....	13
5.2. Proširenje dometa članka 34. Ustava.....	14
5.3. Osnovna načela i nadležnost za provođenje testa razmjernosti.....	15
5.3.1. Pitanje (ne)isticanja prigovora prava na dom u postupku pred nižim sudovima	16
5.3.2. Pitanje pretežu li u konkretnom slučaju javni ili privatni interesi	18
6. ZAŠTITA PRAVA NA DOM U POSTUPKU PRED ESLJP-om	20
6.1. Test razmjernosti	21
6.1.1. Miješanje u pravo na dom.....	21
6.1.2. Zakonitost miješanja	22
6.1.3. Legitimnost cilja	23
6.1.4. Razmjernost mjere	23
6.2. Postupci protiv Republike Hrvatske	24
7. ZAŠTITA PRAVA NA DOM U OVRŠNOM POSTUPKU	30
7.1. Zaštita prava na dom u postupku određivanja ovrhe.....	31
7.1.1. Zaštita prava na dom u postupku ovrhe na temelju ovršne isprave	32
7.1.1.1. Žalba.....	35
7.1.1.2. Izvanredna revizija	39

7.1.2. Zaštita prava na dom u postupku određivanja ovrhe na temelju vjerodostojne isprave	41
7.1.2.1. Prigovor protiv rješenja o ovrsi	42
7.2. Zaštita prava na dom u postupku provođenja ovrhe	44
7.2.1. Odgoda ovrhe	45
7.2.2. Ovršenikov prijedlog za odgodu ovrhe na nekretnini	47
7.2.3. Privremeni status najmoprimca	49
8. ANALIZA MOGUĆEG RJEŠENJA <i>DE LEGE FERENDA</i>	50
8.1. Izuzimanje od ovrhe	50
8.2. Prisilna uprava	51
8.3. Promjena sredstva ovrhe	53
8.4. Razmjernost iznosa tražbine vjerovnika i vrijednosti nekretnine	54
8.5. Usklađivanje zakonske terminologije	55
9. ZAKLJUČAK	56
10. ZAHVALE	58
11. POPIS LITERATURE	59
12. SAŽETAK/SUMMARY	70

1. UVOD

Novelom Ovršnog zakona 2014.¹ hrvatski je zakonodavac pokušao odgovoriti na problem sve većeg broja medijski dosta popraćenih slučajeva ovrha koje su rezultirale deložacijama, nerijetko i iz jedine nekretnine.² Ekonomska kriza ostavila je traga u gotovo svim sferama života, a ovršni su postupci svakodnevna briga velikog broja ljudi. Osobit je problem situacija kad pojedincu prijete ovrha, i to ona na nekretnini u kojoj stanuje i koja predstavlja njegov dom. Međutim, taj problem redovito je popraćen i potrebom uspostave ravnoteže između očuvanja egzistencije osobe kojoj prijete gubitak doma i uspješnog funkcioniranja sustava namirenja vjerovnikove tražbine. Drugim riječima, u pravnom bi sustavu trebalo osigurati odgovarajuće mehanizme zaštite osoba kojima prijete mogućnost gubitka krova nad glavom, ali uz odgovarajuću, uravnoteženu zaštitu vjerovnikove tražbine. Ipak, u ovom će radu naglasak biti na pitanju zaštite prava na dom dužnika u parnici, odnosno ovršenika u ovršnom postupku te mehanizmima koji im stoje na raspolaganju da bi tu zaštitu mogli i ostvariti.

U komparativnim sustavima razvio se niz modela kojima se pokušalo ublažiti posljedice gubitka jedine nekretnine. Pojedine su europske države suočene s problemom sve većeg broja deložacija svojih građana iz njihovih domova zbog nemogućnosti otplate dugova ponudile različite modele za rješavanje navedenog pitanja.³ Na njihova je rješenja utjecao i razvoj zaštite ljudskih prava, ponajviše prava na dom razvijen u praksi Europskog suda za ljudska prava⁴,

---

¹ Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, *Narodne novine*, br. 93/14, čl. 84.a i čl. 127., st. 2., 3., 4., 5.; (dalje u tekstu: Novela iz 2014.).

² Primjerice Jutarnji list: Eksplozija ovrha u 2013. Broj oduzetih nekretnina u sedam godina povećao se čak 20 puta!, dostupno na: <http://www.jutarnji.hr/ovrhe-nad-nekretninama--u-sedam-zadnjih-godina--povecale-su-se-20-puta--/1147197/>; Ovršni postupak; Ovršenici, borite se za svoja prava zakonskom zaštitom!, dostupno na: <http://www.hazud.hr/ovrsni-postupak-ovrsenici-borite-se-za-svoja-prava-zakonskom-zastitom/>; INFORMIRAJTE SE: Izbjegnite ovrhu nad nekretninom i deložaciju uz ovih šest savjeta, dostupno na: <http://www.dnevno.hr/novac/nekretnine/informirajte-se-izbjegnite-ovrhu-nad-nekretninom-i-delozaciju-uz-ovih-sest-savjeta-124098>. Te su kao i sve ostale mrežne stranice citirane u ovom radu posljednji put posjećene 25. travnja 2016.

³ Španjolska je vlada, primjerice, društveno-političkim pritiskom na banke ostvarila određivanje dvogodišnjeg moratorija na ovrhe na nekretninama u najugroženijim slučajevima. Talijanski premijer donio je dekret kojim se zabranjuje ovrha na jedinoj nekretnini dužnika, no samo u slučaju kada njegov dug iznosi manje od 120 tisuća eura. Riječ je o dugovanju državi dakle ne bilo koje dugovanje dužnika, no država im je u određenoj mjeri ipak izašla u susret. Omogućeno im je vratiti dug u 120 mjesečnih rata, odnosno u razdoblju od 10 godina.

⁴ Dalje u tekstu: ESLJP.

prema čijem je tumačenju dom mjesto s kojim je pojedinac povezan namjerom življenja te kontinuiranom vezom, neovisno o pravnoj osnovi posjeda. Takvim se konceptom ESLJP donekle udaljio od shvaćanja doma u nacionalnim zakonodavstvima.

2. ODREĐENJE PROBLEMA

Ni Republika Hrvatska nije izuzetak u pokušaju ublažavanja dužničke krize koja je pogodila velik broj njenih građana. Broj postupaka ovrhe na nekretninama u 2013. godini premašio je 5700.⁵ U našem je pravnom sustavu pokušaj zaštite dužnika kojima prijete gubitak doma naglašen ponajviše u okviru ovršnog postupka, pomoću instituta pravnih lijekova te dvaju novih instituta uvedenih Novelom iz 2014. Ovršnog zakona. S druge strane, čini se da je zaštita prava na dom zanemarena u parničnom postupku. Doduše, čini se prihvatljivim stajalište da ovršni postupak ne bi smio dovesti do ugrožavanja temeljnih društvenih vrijednosti poput života, dostojanstva, socijalne egzistencije i djelatnosti ovršenika kao i osoba koje o njemu ovise.⁶ Međutim, budući da je primarna svrha ovršnog postupka (ili bi to tako trebalo biti) što brže, uspješnije i jeftinije namirenje utvrđene tražbine ovrhovoditelja, sporna je opravdanost zakonskog rješenja kojim se pravo na zaštitu doma koncipira upravo u ovršnom postupku. Također je upitna uspješnost takva zakonskog rješenja u postizanju zaštite ovršenika iz aspekta njegova prava na dom.

U vezi s naznačenom problematikom postavljaju se sljedeća pitanja.

Što je uopće pravo na dom? Kako se dom definira i koja su osnovna načela njegove zaštite? Štiti li se dom u hrvatskom pravnom poretku jednako kao i u drugim? Je li praksa Europskog suda za ljudska prava u tom pogledu jedinstvena i kako je (re)interpretirana u nacionalnom pravu?

Koja su sredstva zaštite prava na dom dostupna dužniku u parničnom postupku? Treba uzeti u obzir okolnost da je riječ o kognicijskom postupku s naglašenim načelom dispozicije i

---

⁵ V. ZANE-Bilten, br. 7, od prosinca 2013. , str. 10., dostupno na <http://www.zane.hr/wps/wcm/connect/bd08a4f1-8505-477b-adce-735fd9513a3c/ZANE-Bilten-br7-2013-12.pdf?MOD=AJPERES>.

⁶ Dika, Mihajlo, *Građansko ovršno pravo, I. knjiga - Opće građansko ovršno pravo*, Narodne novine, 2007., str. 64.

raspravnim načelom koja omogućuju strankama iznošenje relevantnih činjenica radi zaštite svojih prava, ali i da ona imaju svojih ograničenja u parničnom postupku.

Koji su mehanizmi zaštite ovršenika uvedeni Novelom iz 2014.? Postiže li se njima predviđena svrha? Adekvatnost i efikasnost pojedinih sredstava zaštite je, naime, ključ zaštite ovršenika. Puko dodavanje sredstava zaštite u ovršni postupak bez procjene njihove efikasnosti čini se podjednako lošim rješenjem kao i kad ti mehanizmi uopće ne postoje.

Ne gube li se time cilj i svrha ovršnog postupka kao egzekucijskog? Pođe li se od toga da je osnovna svrha ovršnog postupka prisilno namirenje ovrhovoditelja bez mogućnosti raspravljanja o nečijem pravu, primjereno je i upitati se je li opravdano štititi pravo na dom u ovršnom postupku. Ako se ovršni postupak naziva još i izvršnim postupkom, u njemu bi o prigovorima i utvrđivanju prava tek iznimno trebalo biti mjesta.

Postupnom i sustavnom obradom potencijalnih sredstava zaštite prava na dom u parničnom i ovršnom postupku pokušat će se dati odgovor na postavljena pitanja. Polazni cilj je utvrditi je li u hrvatskom pravnom poretku zaštita prava na dom ovršenika preslaba, ili pak prejaka, uz uzimanje u obzir mogućnosti da se tako osjetljivo pitanje možda pokušava riješiti pogrešnim institutima i unutar pogrešne vrste postupka.

Na samom početku dotaknut će se problem zaštite, odnosno izostanka zaštite prava na dom u parničnom postupku, i to u svjetlu konvencijskog prava i načela stvorenih u praksi ESLJP-a. U osnovnim će crtama biti izložene najvažnije presude ESLJP-a te njemu svojstven postupak provođenja testa razmjernosti, koji se odnedavno primjenjuje i u praksi Ustavnog suda RH. Nadalje, slijedeći sustavnost OZ-a izložit će se dostupna sredstva zaštite u postupcima određivanja i provođenja ovrhe na nekretnini, uz prikaz komparativnih rješenja gdje to bude prikladno. Posebna će pažnja biti posvećena slučajevima donošenja rješenja o ovrsi bez prethodno provedenog kognicijskog postupka te njihovu značenju za pitanje zaštite ovršenikova prava na dom.⁷ Konačno, u zadnjem dijelu rada ponudit će se moguća rješenja *de lege ferenda*.

---

⁷ Dika, *op. cit.* u bilj. 6, str. 9.

3. PRAVO NA DOM

Svijest o potrebi zaštite prava na dom javila se relativno kasno. Većina univerzalnih međunarodnih dokumenata to pravo uopće ne spominje⁸, dok je u Međunarodnom paktu o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima tek nagoviješteno u odredbi kojom se jamči pravo na stanovanje.⁹ Tek je na regionalnom planu Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹⁰ Vijeća Europe iz 1950. u članku 8. izričito propisala da je dom nepovrediv. I u hrvatskom pravnom sustavu se obveza zaštite prava osoba kojima prijeti gubitak doma prisilnim iseljenjem prvi put pojavila pristupanjem EKLJP-u.¹¹ Od tog su trenutka konvencijom zajamčena prava izravno primjenjiva na pojedince¹², a hrvatski sudovi su dužni u svojim odlukama primjenjivati njene odredbe.¹³

---

⁸ Tako primjerice Povelja Ujedinjenih naroda od 24. listopada 1945. jamči podizanje životnog standarda, čl. 55., st. 1., a Opća deklaracija o ljudskim pravima od 10. prosinca 1948. godine jamči zaštitu prava vlasništva, čl. 17., st. 1.

⁹ „Države članice ovog Pakta priznaju svakome pravo na životni standard koji odgovara njemu i njegovoj obitelji, uključujući odgovarajuću prehranu, odjeću i stanovanje, kao i pravo na neprekidno poboljšanje životnih uvjeta...“ – Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, usvojen na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda, 16. prosinca 1966. godine (rezolucija br. 2200 A /XXI/), čl. 11., st. 1.

¹⁰ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovor, br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10 (dalje u tekstu: EKLJP).

¹¹ Republika Hrvatska je EKLJP ratificirala 5. studenog 1997. godine.

¹² Opširnije o izravnoj primjeni konvencijskih prava v. *amplius* Britvić Vetma, Bosiljka, Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (čl. 6) i upravni spor, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, od siječnja 2008., str. 132.-133.; Garašić, Jasna, O upravnom sporu pred Upravnim sudom Republike Hrvatske u svjetlu čl. 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 1998., str. 967.–1004.; Uzelac, Alan, Hrvatsko procesno pravo i jamstvo „pravičnog postupka“ iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 1998., str. 1005.–1029.

¹³ Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona... – Ustav Republike Hrvatske, Narodne Novine, br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, čl. 141. (dalje u tekstu: Ustav) te Visoke ugovorne strane osigurati će svakoj osobi pod svojom jurisdikcijom prava i slobode određene u odjeljku I. ove Konvencije. – EKLJP, čl. 1.

Kriterije pružanja zaštite pravu na poštovanje doma ESLJP je definirao u svojoj praksi.¹⁴ On je u odlukama poput *Gillow protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, *Prokopovich protiv Rusije* i *Buckley protiv Ujedinjenog Kraljevstva* izrazio stajalište da je pojam doma potrebno tumačiti ovisno o činjenicama svakog pojedinog slučaja, vodeći računa o dovoljnim kontinuiranim vezama s određenim mjestom.¹⁵ Za ESLJP to je prostor u kojemu se odvija privatni i obiteljski život¹⁶ te se stoga posebna važnost pridaje postojanju određene subjektivne veze. Subjektivna veza je najčešće namjera stranke da na određenom mjestu živi¹⁷, ali se katkad domom smatra i nekretnina u kojoj stranka uopće ne živi ni ne namjerava živjeti, poput kuće za odmor.¹⁸ Ne mora čak ni biti riječi o stanu ili kući, već dom može biti i kamp-kućica¹⁹ i drugi prostor, a nije

---

¹⁴ „...treba podsjetiti na to da sam izričaj Konvencije nije dovoljan za tumačenje odredbe Konvencije-uostalom, u pravilu i radi se o pravnim pitanjima kojima tek (sudska) praksa daje konačni oblik i značenje...”- Kregar, Josip, *Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, dostupno na https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Kregar_ECHR%5B1%5D%5B3%5D.doc.

¹⁵ Tako, primjerice, u *Gillow protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 24. studenog 1986., zahtjev br. 9063/80, § 46. „...oni (podnositelji zahtjeva) osnovali su „*Whiteknight*“ kao svoj dom 1958. Iako su nakon toga napustili Guernsey, zadržali su vlasništvo kuće u koju su se uvijek namjeravali vratiti kao i namještaj u njoj...”; *Buckley protiv Ujedinjenog kraljevstva* od 29. rujna 1996., zahtjev br. 20348/92, § 54. „...Podnositeljica zahtjeva kupila je zemlju s namjerom nastanjenja na njoj. Živjela je tamo gotovo neprekidno od 1988.”; *Prokopovich protiv Rusije* od 18. studenog 2004., zahtjev br. 58255/00, § 37. „...zasnovala je dom u oduzetom stanu kada se 1988. u njega uselila sa svojim partnerom. Podnijela je dokaze o računima i drugim financijskim dokumentima koji pokazuju kako su zajednički kupili namještaj i kućne potrepštine te da su zajedno snosili troškove stanovanja i održavanja. Također je vidljivo da je podnositeljica zahtjeva primala poštu slanu njoj i partneru na adresu oduzetog stana...” (prijevod autorica).

¹⁶ Tako, primjerice, u *Moreno Gomez protiv Španjolske* od 16. studenog 2004., zahtjev br. 4143/02, § 53. „Dom će u pravilu biti mjesto, fizički odvojen prostor, gdje se odvija privatni i obiteljski život.” (prijevod autorica).

¹⁷ Tako, primjerice, u *Gillow protiv Ujedinjenog Kraljevstva*., *op. cit.* u bilj. 15, § 46. „...u koju su se uvijek namjeravali vratiti...” (prijevod autorica).

¹⁸ Tako, primjerice, u *Demades protiv Turske* od 31. srpnja 2003., zahtjev br. 16219/90, § 31. „Podnositelj zahtjeva i njegova obitelj su kuću koristili kao vlastiti dom. Služila je *inter alia* kao kuća za odmor te za ugošćivanje i zabavu rođaka, prijatelja, poslovnih suradnika...” (prijevod autorica).

¹⁹ Tako, primjerice, u *Buckley protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, *op. cit.* u bilj. 15, § 51. „Podnositeljica zahtjeva je iznijela da je, s obzirom da joj je bilo onemogućeno živjeti u karavani sa svojom obitelji na vlastitoj zemlji nomadskim životom, došlo do povrede prava na poštovanje privatnog života i prava na dom te se povređivanje tih prava kontinuirano nastavilo...” (prijevod autorica).

isključena ni mogućnost da stranka ima više od jednog doma, ako je s oboma mjestima povezana subjektivnom vezom te ih smatra svojim domom.²⁰

ESLJP svoju je praksu zaštite prava na dom razvijao i u predmetima protiv Republike Hrvatske. U predmetu *Bjedov protiv Hrvatske* je okolnost „...da je stan o kojemu je riječ mjesto stvarnog prebivališta podnositeljice...“²¹ bila dovoljna da se taj stan kvalificira kao njen dom, kao i okolnost „...da su podnositelj zahtjeva i njegova obitelj živjeli u stanu o kojemu je riječ (...) kada su iseljeni...“²², u predmetu *Orlić protiv Hrvatske* te „...da nisu imali drugi dom...“²³ u predmetu *Paulić protiv Hrvatske*. Pritom je pravo na posjed prostora koji predstavlja dom potpuno zanemareno.²⁴ Takav se koncept doma uvelike razlikuje od shvaćanja uobičajenog u hrvatskom zakonodavstvu (i sudskoj praksi) prema kojima se ovrha na nekretnini prema našem uređenju može odrediti samo na nekretnini koja je u vlasništvu ovršenika.²⁵ Zanemarivanjem pitanja zakonitosti posjeda ESLJP se udaljio od različitog definiranja u pojedinim nacionalnim zakonodavstvima, a dom je postao autonomni konvencijski koncept kojemu je potrebno pružiti zasebnu zaštitu.

4. ZAŠTITA PRAVA NA DOM U PARNIČNOM POSTUPKU

Iz prakse ESLJP-a razvidno je da bi se zaštita prava na dom trebala ostvarivati u sudskom građanskom, i to parničnom postupku. U tom su pogledu razvijena i određena pravila koja su sistematizirana u nastavku ovog dijela rada uz poseban osvrt na slučajeve koji su se pred ESLJP vodili protiv Hrvatske.

---

²⁰ Tako, primjerice, u *Demades protiv Turske*, *op. cit.* u bilj. 18, § 32. „...neće uvijek biti moguće odrediti jasno razlikovanje, s obzirom da osoba može podijeliti svoje vrijeme između dviju kuća ili zbog jake emocionalne vezanosti uz kuću za odmor, koju tretira kao dom...“ (prijevod autorica).

²¹ *Bjedov protiv Hrvatske* od 29. svibnja 2012., zahtjev br. 42150/09, § 58.

²² *Orlić protiv Hrvatske* od 21. lipnja 2011., zahtjev br. 48833/07, § 55.

²³ *Paulić protiv Hrvatske* od 22. listopada 2009., zahtjev br. 3572/06, § 34.

²⁴ Stažnik, Štefica; Mostovac, Alan, Primjena članka 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, *Informator*, br. 6082, od 20. lipnja 2012., str. 2.

²⁵ V. *amplius* Mihelčić Gabrijela; Marochini, Maša, Reforma ovrhe na nekretnini u hrvatskom pravu u svjetlu konvencijskog prava, *Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, br. 12, 2014., str. 200.-213.

4.1. Pravilo o nadležnosti suda „koji provodi redovni građanski postupak“

U predmetu *Ćosić protiv Hrvatske* ESLJP je naglasio pravo osobe izložene riziku miješanja u pravo na dom „...da razmjernost i razumnost mjere bude utvrđena od strane neovisnoga suda.“²⁶ Time je državi nametnuta obveza utvrđivanja razumnosti i razmjernosti mjere u okviru sudbene vlasti, ali pritom nije definirano kojem sudu treba povjeriti tu dužnost.

Detaljniji su kriteriji postavljeni u predmetu *Paulić protiv Hrvatske*, u kojemu je ESLJP izričito predvidio nadležnost suda za redovne građanske postupke za ocjenu razumnosti i proporcionalnosti mjere kojom je ugroženo pravo na dom. U tom je predmetu, naime, ESLJP utvrdio postojanje povrede čl. 8. unatoč tome što je prisilno iseljenje podnositelja prigovora bilo privremeno odgođeno zbog bolesti njegova sina tijekom ovršnog postupka. Prema stajalištu suda iznesenom u tom predmetu odgoda ovrhe u okviru ovršnog postupka nije bila primjeren mehanizam zaštite prava na dom, uz objašnjenje da „ovršni postupak – koji je po svojoj prirodi nerazmjern i čija je osnovna namjena osigurati učinkovito izvršenje presude – za razliku od redovnog građanskog postupka, nije ni osmišljen niti primjeren opremljen proceduralnim sredstvima i mjerama zaštite za temeljito i suprotstavljeno ispitivanje ovako složenih pravnih pitanja. Stoga, ovlast za provedbu testa razmjernosti ima sud za redovne građanske postupke...“²⁷

4.2. Pravilo o isticanju prigovora prava na dom

Postavlja se i pitanje kada je unutar parničnog postupka potrebno pružiti zaštitu prava na dom. ESLJP je istaknuo da se to pitanje ne nameće automatski. „Ako se podnositelj želi braniti pozivom na članak 8. kako bi spriječio prisilno iseljenje, to je njegovo pravo, a sud tada treba

---

²⁶ Riječ je o prvom predmetu vođenom protiv RH o pravu na dom u kojemu je ESLJP iznio ovo stajalište. Pritom se pozvao na raniju praksu iz presude *McCann protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 13. svibnja 2008., zahtjev br. 19009/04. Načelo je primijenjeno i u ostalim predmetima protiv Republike Hrvatske u kojima se raspravljalo o pravu na dom podnositelja zahtjeva. „S tim u vezi Sud ponavlja da je gubitak doma najekstremniji oblik miješanja u pravo na poštivanje doma. Svaka osoba izložena riziku miješanja takve važnosti treba u načelu imati priliku da razmjernost i razumnost mjere bude utvrđena od strane neovisnoga suda, u svjetlu mjerodavnih načela iz članka 8. Konvencije, bez obzira na to što prema domaćem pravu njegovo pravo biti u stanu treba prestati“ – *Ćosić protiv Hrvatske* od 15. siječnja 2009., zahtjev br. 28261/06, § 22.

²⁷ *Paulić protiv Hrvatske*, op. cit. u bilj. 23, § 44

njegov zahtjev ili prihvatiti ili odbiti.²⁸ Takvom interpretacijom odredaba EKLJP-a pojedincima je dano pravo da u postupku pred sudom istaknu svoje pravo na dom prigovorom, što bi *argumento a contrario* značilo da sud nije dužan na tu okolnost paziti po službenoj dužnosti. Međutim, u predmetima koji su o zaštiti prava na dom vođeni protiv Hrvatske vidljivo je ekstenzivno tumačenje te dužnosti. Naime, ESLJP je tvrdnje podnositelja „...da je u tom stanu živjela više od trideset pet godina i da se on ne može smatrati mjestom u kojem privremeno boravi...“²⁹, „...da ovaj predmet za nju predstavlja egzistencijalno pitanje; da je u stanu živjela više od dvadeset godina...“³⁰ i slične kvalificirao kao *de facto* pozivanje na pravo na dom, iako ga podnositelji nisu ni u podnescima ni u postupku pred sudom izričito spomenuli. Iz takve prakse proizlazi da je dovoljno da se tuženik u postupku pozove na bilo kakvu okolnost posredno povezanu s pravom na dom kako bi zadovoljio formalan kriterij zaštite.

Iznesena stajališta ESLJP-a potrebno je promotriti i iz perspektive domaćih odredaba o parničnom postupku prema kojima sudac primjenjuje materijalno pravo na utvrđeno činjenično stanje.³¹ Naime, sudac mora unaprijed biti upoznat s tvrdnjama i argumentima stranaka kako bi među iznesenim činjenicama odabrao pravno relevantne te, ako su sporne, odredio njihovo dokazivanje.³² Tek nakon što su relevantne činjenice utvrđene, na njih se primjenjuju odgovarajuće odredbe materijalnog prava, u konkretnom slučaju čl. 8. EKLJP-a. Budući da je okolnost postojanja duge veze s određenim mjestom te mogućnost njegova gubitka činjenične naravi, iz navedenog proizlazi da je na tuženiku dužnost njihova iznošenja u postupku. Pritom on mora poštivati odredbe o prekluziji prava prema kojima sve činjenice i dokazi moraju biti

---

²⁸ *Paulić protiv Hrvatske, op. cit.* u bilj. 23, § 43. isto i nadalje u presudama *Orlić protiv Hrvatske, op. cit.* u bilj. 22, § 66; *Brežec protiv Hrvatske* od 18. srpnja 2013., zahtjev br. 7177/10, § 46; *Škrtić protiv Hrvatske*, od 5. prosinca 2013., zahtjev br. 64982/12, § 32.

²⁹ *Brežec protiv Hrvatske, op. cit.* u bilj. 28, § 12.

³⁰ *Škrtić protiv Hrvatske, op.cit.* u bilj. 28, § 8.

³¹ Stranke su dužne iznijeti činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.- Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14 (dalje u tekstu: ZPP), čl. 7., st. 1. Ova je odredba izraz raspravnog načela kao jednog od temeljnih načela hrvatskog procesnog sistema, v. *amplius* Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, *Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine*, od studenog 2004., str. 174.-189.

³² Galič, Aleš, Ograničenje mogućnosti iznošenja novota i cilj građanskoga parničnog postupka, u: Uzelac, A. et al. *Djelotvorna pravna zaštita u pravičnom postupku-izazovi pravosudnih transformacija na jugu Europe, Liber amicorum Dika Mihajlo*, 2013., str. 95.

izneseni već u tužbi i odgovoru na tužbu, a najkasnije na pripremnom ročištu.³³ Stranka to iznimno može učiniti i tijekom glavne rasprave uz uvjet neskrivljenosti. Iako je riječ o iznimci, sudovi taj uvjet ne tumače strogo te se kao opravdan razlog prihvaća i to da stranka neku činjenicu nije u tadašnjem tijeku postupka smatrala pravno relevantnom, iako je za nju znala.³⁴ Stoga treba uzeti da bi osoba kojoj prijeti gubitak doma trebala (barem) na glavnoj raspravi istaknuti činjenicu da se postupak vodi o njezinoj jedinoj nekretnini ili neku sličnu okolnost. Čini se neopravdanim smatrati da je parnični sud propustio zaštititi pravo na dom ako ona to ne bi učinila.

Isto se načelo može primijeniti na pitanje zaštite prava na dom u žalbenom postupku. Drugostupanjski sud je prekludiran u mogućnosti da neka pitanja rješava prvi put u žalbenom postupku, što se, između ostalog, odnosi na utvrđivanje činjenica koje ranije nisu bile utvrđivane.³⁵ Naime, samostalnim odlučivanjem o tim pitanjima žalbeni bi se sud *de facto* iz kontrolne pretvorio u prvu instancu,³⁶ što bi bilo suprotno jamstvu iz čl. 18. Ustava.³⁷ Stoga će njegova ovlast da odlučuje o pravu na dom ovisiti prije svega o tome je li stranka u prvostupanjskom postupku istaknula neku od odlučujućih činjenica koje bi se mogle smatrati isticanjem prigovora prava na dom. U tom bi slučaju drugostupanjski sud mogao odlučivati o predmetu u okviru žalbenih razloga pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja ili pak

---

³³ Stranke su dužne već u tužbi i odgovoru na tužbu, a najkasnije na pripremnom ročištu iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve, predložiti dokaze potrebne za utvrđivanje iznesenih činjenica te se izjasniti o činjeničnim navodima i dokaznim prijedlozima protivne stranke. Stranke mogu tijekom glavne rasprave iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako ih bez svoje krivnje nisu mogle iznijeti, odnosno predložiti prije zaključenja prethodnog postupka.– ZPP, čl. 299., st. 1. i 2. Ove odredbe o prekluziji su u hrvatski parnični postupak uvedene izmjenama ZPP-a 2013. godine.

³⁴ Galič, *op. cit.* u bilj. 32, str. 98. Iako se radi o osvrtu na slovensku praksu, on bi se s obzirom na sličnost pravnih uređenja te opći karakter iznesenih tvrdnji mogao analogno primijeniti.

³⁵ U žalbi se ne mogu iznositi nove činjenice niti predlagati novi dokazi, osim ako se oni odnose na bitne povrede odredaba parničnog postupka zbog kojih se žalba može izjaviti.– ZPP, čl. 352., st. 1. Odredba je posljedica same funkcije drugostupanjskog suda u postupku po pravnim lijekovima, koja je ograničena na otklanjanje nepravilnosti i nezakonitosti prvostupanjske odluke, v. *amplius* Triva; Dika, *op. cit.* u bilj. 31, str. 658.–659., 704.–705.

³⁶ Uzelać, Alan, Ustavno pravo na žalbu u građanskim stvarima: jamstvo ispravnog pravosuđenja ili relikv prošlosti?, *Zbornika radova Djelotvorna pravna zaštita u pravičnom postupku- izazovi pravosudnih transformacija na jugu Europe, Liber amicorum Mihajlo Dika*, 2013., str. 219.

³⁷ Jamči se pravo na žalbu protiv pojedinačnih pravnih akata donesenih u postupku prvog stupnja pred sudom ili drugim ovlaštenim tijelom.– Ustav, čl. 18., st. 1.

pogrešne primjene mjerodavnog materijalnog prava.³⁸ I obrnuto, ako pravo na dom ili gubitak doma ranije nisu bili ni spomenuti, za stranku bi prema hrvatskom pravu *a priori* bila isključena mogućnost da se o njenu pravu na dom odlučuje u drugostupanjskom postupku.

U praksi se događa i da stranka tek u reviziji istakne svoje pravo na dom, na što se *mutatis mutandis* primjenjuju iznesena razmatranja o prekluziji iznošenja činjenica koja vrijede za žalbu.³⁹

4.3. Nedosljednost u primjeni pravila o nadležnosti i pravila o isticanju prigovora

Uvidom u pojedine predmete vođene protiv RH⁴⁰ u praksi ESLJP-a moguće je uočiti nedosljednost u primjeni dosad iznesenih načela. Naime, nerijetko u postupcima pred prvostupanjskim sudovima nije moguće kvalificirati tvrdnje tuženika kao pozivanje na pravo na dom, čak ni primjenom proširenog tumačenja koje zagovara ESLJP.⁴¹ Unatoč tome, u tim je predmetima utvrđena povreda čl. 8. zbog neprovođenja testa razmjernosti pri donošenju odluka o iseljenju podnositelja. Nepozivanje na pravo na dom pred parničnim sudom nije pritom uzeto kao okolnost koja bi predstavljala neiscrpljenje domaćih pravnih sredstava, uz navođenje da je „...podnositelj zahtjeva podnio ustavnu tužbu u kojoj je, barem u biti, prigovorio...“⁴² i sličnih obrazloženja.

Iz toga proizlazi da je u odnosnim predmetima parnični sud bio dužan primijeniti materijalno pravo sadržano u odredbama EKLJP-a unatoč tomu što nije imao saznanja o činjenicama koje

---

³⁸ Presuda se može pobijati: (1) zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka; (2) zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenoga činjeničnog stanja; (3) zbog pogrešne primjene materijalnog prava.- ZPP, čl. 353., st. 1. U konkretnom bi se slučaju radilo o nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju ako prvostupanjski ne bi zauzeo stav o činjenici povrede prava na dom, pod uvjetom da ju se stranka u postupku istaknula. S druge strane, povreda bi se odnosila na pogrešnu primjenu materijalnog prava kad bi sud konstatirao povredu prava na dom, ali unatoč tome ne bi primijenio čl. 8. EKLJP-a. Potonja situacija teže je zamisliva; v. *amplius* Triva; Dika, *op. cit.* u bilj. 31, str. 680.-682.

³⁹ „Materijalnopravni prigovor poštivanja prava na dom ne može se isticati u žalbi, niti u reviziji.“- Kontrec, Damir, *Prezentacija Pravo na dom u praksi redovnih sudova, Okrugli stol, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Znanstveno vijeće za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava, Zagreb, od 28. siječnja 2016.*

⁴⁰ *Paulić protiv Hrvatske, op. cit.* u bilj. 23, isto nadalje u *Orlić protiv Hrvatske op. cit.* u bilj. 22; *Škrtić protiv Hrvatske, op. cit.* u bilj. 28.

⁴¹ „...tvrdi da je služio u JNA kao časnik, da mu je dotični stan dodijelila JNA i da je stoga imao valjanu pravnu osnovu za posjed stana...“- *Orlić protiv Hrvatske, op. cit.* u bilj. 22, § 17.

⁴² *Paulić protiv Hrvatske, op. cit.* u bilj. 23, § 25, *Orlić protiv Hrvatske, op. cit.* u bilj. 22, § 41.

bi uputile na potrebu primjene tog prava. Posebno je zanimljiv predmet *Orlić protiv Hrvatske*, u kojemu je prihvaćeno podnositeljevo pozivanje na pravo na dom tek u ovršnom postupku, žalbom na rješenje o ovrši, nakon što je njegov zahtjev odbijen u prvostupanjskom i drugostupanjskom postupku.⁴³ Nije li nelogično istaknuti da ovršni postupak nije osmišljen za ispitivanje razmjernosti mjere kojom se zadire u pravo na dom, a potom u istoj presudi opravdati isticanje toga prava tek u ovršnom postupku?⁴⁴ Jasno je da zaštita konvencijskih prava prioritet, ali je li i po cijenu narušavanja sustavnosti pravnoga uređenja?

Upitna je opravdanost te prakse ESLJP-a koja zanemaruje da je u hrvatskom pravnom poretku upravo građanski parnični sud nadležan za odlučivanje o odnosnom pitanju, a da je inicijativa iznošenja činjenica na strankama. Time se donekle dovodi u pitanje uspješno funkcioniranje parničnog postupka. U predmetu *Paulić protiv Hrvatske* švicarski sudac Giorgio Malinverni izdvojio je nesuglasno mišljenje, upućujući pritom upravo na tu problematiku.⁴⁵

4.4. Pravilo o provođenju testa razmjernosti

Posljednje pitanje u vezi sa zaštitom prava na dom u parničnom postupku je način na koji se ona pruža. Pod pretpostavkom da je prigovor prava na dom pred parničnim sudom iznesen, sud bi u svakom pojedinom slučaju trebao odvagovati interes osobe kojoj prijete gubitak doma nasuprot cilju koji se želi postići mjerom iseljenja (primjerice zaštiti prava i sloboda drugih). Taj postupak se zove test razmjernosti.⁴⁶ On je svojstven postupcima pred ESLJP-om, a u svojoj se biti sastoji od utvrđenja mogu li se sporne prostorije smatrati domom i je li došlo do miješanja u pravo na dom. Ovisno o tom utvrđenju, ocjenjuje se je li miješanje bilo utemeljeno na zakonu i usmjereno na postizanje legitimnog cilja te konačno, ako jest, je li mjera iseljenja bila nužna u demokratskom društvu.

---

⁴³ „...tvrdeći da bi mu iseljenje iz stana nanijelo nepopravljivu štetu jer bi on i njegova obitelj postali beskućnici...“- *Orlić protiv Hrvatske op. cit.* u bilj. 22, § 24.

⁴⁴ Na sličan je način opravdano isticanje prigovora prava na dom tek u postupku povodom ustavne tužne, v. dio 5. Zaštita prava na dom u postupku pred Ustavnim sudom RH.

⁴⁵ „Po mom sudu, jedini bitan argument koji je podnositelj zahtjeva mogao imati potkrepljujući svoj zahtjev i kojeg bi se moglo ocijeniti pri odvagivanju interesa bilo je zdravstveno stanje njegova sina. Međutim, on se nije pozvao na taj argument pred nižim sudovima, nego tek pred Vrhovnim sudom. Niži sudovi, stoga, nisu mogli biti svjesni ovog problema i ne može ih se kritizirati što ga nisu uzeli u obzir.“- nesuglasno mišljenje suca Malinvernija, u *Paulić protiv Hrvatske op. cit.* u bilj. 23, § 5.

⁴⁶ V. dio 6. Zaštita prava na dom u postupku pred ESLJP-om.

Neprovođenje testa razmjernosti u sudskom postupku razlog je zbog kojeg je utvrđeno da je Hrvatska povrijedila čl. 8. u predmetima vođenima protiv nje. Naime, ESLJP je konstatirao da su hrvatski sudovi primjenjujući prisilne propise samo utvrdili nepostojanje pravne osnove posjeda i naložili iseljenje, ograničavajući se na to pitanje i zanemarujući pritom razmjernost i razumnost mjere.⁴⁷ Može se postaviti pitanje zašto je to tako. U slučaju kada se stranka pred domaćim sudom pozove na pravo na dom, neuzimanje u obzir tog prigovora svakako predstavlja povredu te ga se ne može opravdati odredbama domaćeg prava. Međutim, ni pravilo o prekluziji ne može u potpunosti opravdati neprovođenje testa razmjernosti, jer je sudu uvijek dozvoljeno da strankama postavlja konkretna i usmjerena pitanja i na taj način ih potiče na iznošenje procesne građe.⁴⁸

U tom se smislu izjasnio i Vrhovni sud RH⁴⁹ u svojoj odluci Revx-1050/12, kojom je ukinuta drugostupanjska presuda u kojoj je naloženo iseljenje te je predmet vraćen na ponovno odlučivanje.⁵⁰ VSRH je presudom dao odgovor na pitanje je li sud koji odlučuje povodom tužbe države za iseljenje dužan prilikom donošenja odluke temeljem čl. 8. EKLJP-a ispitati je li miješanje (iseljenje) nužno u demokratskom društvu, odnosno je li prihvaćanje tužbenog zahtjeva razmjerno legitimnom cilju koji se teži ostvariti. VSRH je dao potvrđan odgovor. On je doduše ograničenog dometa jer je i samo pitanje bilo ograničeno na slučajeve kada iseljenje traži osoba javnog prava (država). Osim VSRH-a, i hrvatski je Ustavni sud preuzeo načelno shvaćanje ESLJP-a o pravu na dom i počeo ga primjenjivati u svojim odlukama povodom ustavnih tužbi.⁵¹

---

⁴⁷ U jednom je predmetu Županijski sud u Splitu ukinuo prvostupanjsku presudu upravo zbog neprovođenja testa razmjernosti u tužbi radi iseljenja. Tuženik je u prvostupanjskom postupku istaknuo pravo na dom. Ova je presuda pozitivan primjer razvoja standarda zaštite prava na dom u hrvatskom pravnom sustavu.- Županijski sud u Splitu, Gžx-479/13, od 6. studenog 2014.

⁴⁸ Galič, *op. cit.* u bilj. 32, str. 100.; Riječ je o načelu otvorenog pravosuđenja, prema kojemu je i sud aktivan činitelj u parnici te i on po svojim kriterijima sabire, istražuje i ocjenjuje procesnu građu, pri čemu je dužan nastojati da se postavljanjem pitanja i na drugi svrsishodan način iznesu sve odlučne činjenice i dadu sva potrebna razjašnjenja, v. *amplius* Triva; Dika, *op. cit.* u bilj. 31, str. 151.–153.

⁴⁹ Dalje u tekstu: VSRH

⁵⁰ VSRH, Revx-1050/12, od 9. siječnja 2013.

⁵¹ V. dio 5. Zaštita prava na dom u postupku pred Ustavnim sudom RH.

5. ZAŠTITA PRAVA NA DOM U POSTUPKU PRED USTAVNIM SUDOM RH

Praksa Ustavnog suda bitno utječe na standard zaštite pojedinaca kojima prijete gubitak doma. Štoviše, u pojedinim odlukama vidljivo je nastojanje da se u hrvatski pravni poredak prenesu načela zaštite ljudskih prava razvijena u praksi ESLJP-a. Iako je nepovredivost doma izričito zajamčena čl. 34. Ustava⁵², posljednjih je godina moguće pratiti bitne promjene u načinu na koji se to jamstvo tumači i primjenjuje.

5.1. Prvotno tumačenje članka 34. Ustava

Prvotno je pravo na dom zajamčeno čl. 34. Ustava bilo ograničeno na zaštitu od neovlaštenog ulaska i pretrage, a pojedine su iznimke propisane za slučaj kada ulazak i pretragu vrše redarstvene vlasti. Drugim riječima, zaštita doma bila je promatrana isključivo u kontekstu kaznenog postupka, a dom se nije mnogo razlikovao od pojma zakonitog posjeda nekretnine. Slijedom toga, ustavne tužbe kojima su pojedinci tražili zaštitu prava na dom u slučajevima kada je pravo na posjed prestalo ili nikada nije postojalo bile su odbijane, uz obrazloženje da se čl. 34. odnosi na „...postupanje redarstvenih vlasti prilikom ulaska i pretrage stana u cilju izvršenja naloga o uhićenju ili radi hvatanja počinitelja kaznenog djela, odnosno radi otklanjanja ozbiljne opasnosti po život i zdravlje ljudi ili imovinu većeg opsega, koje se radnje vrše u okviru kaznenog postupka.“⁵³ Na takvu se situaciju osvrnuo i ESLJP u pojedinim

---

⁵² (1) Dom je nepovrediv.; (2) Samo sud može obrazloženim pisanim nalogom utemeljenim na zakonu odrediti da se dom ili drugi prostor pretraži.; (3) Pravo je stanara da on ili njegov zastupnik i obvezatno dva svjedoka budu nazočni pri pretrazi doma ili drugoga prostora.; (4) U skladu s uvjetima što ih predviđa zakon, redarstvene vlasti mogu i bez sudskog naloga ili privole držatelja stana ući u dom ili prostorije te izvršiti pretragu bez nazočnosti svjedoka, ako je to neophodno radi izvršenja naloga o uhićenju ili radi hvatanja počinitelja kaznenog djela odnosno otklanjanja ozbiljne opasnosti po život i zdravlje ljudi ili imovinu većeg opsega.; (5) Pretraga radi pronalaženja ili osiguranja dokaza za koje postoji osnovana vjerojatnost da se nalaze u domu počinitelja kaznenog djela, može se poduzeti samo u nazočnosti svjedoka.- Ustav, čl. 34.

⁵³ „...napominje se da do povrede tog ustavnog prava ne može doći postupanjem sudova u ovršnom postupku, budući da se članak 34. Ustava odnosi na jamstvo nepovredivosti doma u smislu postupanja redarstvenih vlasti prilikom ulaska i pretrage stana...“- odluka Ustavnog suda, *U-III-408/2003* od 18. veljače 2004., § 6. Naveden je samo jedan primjer takve odluke da bi se prikazao pravni problem. U konkretnom je slučaju prvostupanjski sud prihvatio prijedlog ovrhovoditelja da temeljem pravomoćne presude, koja predstavlja ovršnu ispravu, donese rješenje o ovrsci kojim se određuje iseljenje ovršenika. Ovršenik je u ustavnoj tužbi protiv odluke drugostupanjskog suda istaknuo povredu članka 34. Ustavna tužba je odbijena.

„Razmatrajući sadržaj navedenih ustavnih odredbi u svjetlu okolnosti konkretnog slučaja, Ustavni sud ne nalazi da je osporenim presudama došlo do povrede nepovredivosti doma u smislu članka 34. Ustava.“- odluka Ustavnog

predmetima koji su o pravu na dom vođeni protiv RH-konstatirajući da praksa Ustavnog suda štiti pojedince samo od pretraga.⁵⁴ Iz tog je razloga ESLJP utvrdio da u hrvatskom pravnom sustavu ne postoji djelotvorno sredstvo zaštite prava na dom te nije nepozivanje pojedinaca na to pravo pred domaćim tijelima smatrao okolnošću koja bi predstavljala neiscrpljenje domaćih pravnih sredstava.

5.2. Proširenje dometa članka 34. Ustava

Kao odgovor na sve aktualnije pitanje zaštite prava na dom i pod utjecajem prakse ESLJP-a, Ustavni je sud odlukom *U-III-46/2007* od 22. prosinca 2010. odstupio od svoje dotadašnje prakse. U njoj su u pogledu zaštite prava na dom iznesena neka stajališta koja su načelno zauzeta i u praksi ESLJP-a, čime su shvaćanja tih dvaju sudova uvelike približena. Riječ je o odluci povodom ustavne tužbe podnesene protiv presude drugostupanjskog suda kojom je žalba podnositeljice odbijena i potvrđena prvostupanjska presuda. Naime, prvostupanjskom presudom je naloženo podnositeljici (tuženici) da sa svojom obitelji iseli iz spornih prostorija te ih preda Biskupiji dubrovačkoj, uz obrazloženje da te prostorije ne predstavljaju stan te se na njima ne može steći stanarsko pravo, što znači da ih podnositeljica koristi bez valjane pravne osnove.

Iako je njena ustavna tužba odbijena, ovaj je predmet važan jer je Ustavni sud prvi put prihvatio šire tumačenje pojma „dom“ u smislu prostora s kojim stranka ima dostatne i trajne veze neovisno o pravnoj osnovi posjeda⁵⁵, kako je on načelno shvaćen i u predmetima pred ESLJP-

---

suda, *U-III-410/2000* od 26. svibnja 2004., § 7. U ovome je slučaju prvostupanjski sud presudom usvojio otkaz stanarskog prava te naložio iseljenje. Tuženica je podnijela ustavnu tužbu protiv presude VSRH-a i pozvala se na čl. 34. Ustavna tužba je odbijena.

⁵⁴ „Kad je riječ o ovome predmetu, Sud primjećuje da tekst članka 34. Ustava ne jamči izričito pravo na poštivanje doma u smislu članka 8. Konvencije, već je usmjeren samo na osiguranje zaštite od neopravdane pretrage. U vezi s tim, Sud primjećuje da je čak i sam Ustavni sud tako smatrao u svojim odlukama.“ - *Paulić protiv Hrvatske, op.cit* u bilj. 23, § 26.

„Vraćajući se ovome predmetu Sud primjećuje da izričaj članak 34. Ustava ne jamči izričito pravo na poštivanje nečijeg doma u smislu članka 8. Konvencije, nego mu je cilj osiguranje zaštite samo od neovlaštenih pretraga. S tim u vezi Sud primjećuje da je sam Ustavni sud tako presudio u svojim odlukama.“ - *Orlić protiv Hrvatske, op.cit.* u bilj. 22, § 41.

⁵⁵ Primjerice, odlukom Ustavnog suda *U-III-2019/2006* od 7. srpnja 2009. odbijena je ustavna tužba, uz zaključak da se predmetni stan ne može smatrati domom u smislu čl. 8. EKLJP-a. Navodi se da pasivnost i nezainteresiranost podnositelja za ostvarenje svog prava kroz dugi niz godina ukazuju na nepostojanje dovoljno stalne veze s nekretninom da bi se ona mogla smatrati domom. Sličnu je odluku donio i u *U-III-530/2008* od 30. lipnja 2010.

om.⁵⁶ Osim toga, Ustavni je sud tom prilikom prvi put pri odlučivanju o povredi prava na dom proveo test razmjernosti mjere iseljenja pozivajući se pritom na čl. 8. EKLJP-a⁵⁷ te stajališta ESLJP-a iznesena u predmetu *Ćosić protiv Republike Hrvatske*.⁵⁸ Na kraju je zaključio da mjera iseljenja podnositeljice i njene obitelji zadovoljava zahtjev razmjernosti i nužnosti jer je vlasnik u potpunosti spriječen služiti se spornim prostorijama te njegov interes za zaštitom vlasništva preteži nad interesom podnositeljice za zaštitom doma.

Ta odluka Ustavnog suda predstavlja zaokret u dva pogleda. Ustavni je sud odstupio ne samo od svoje vlastite prakse da se pravo na dom promatra samo u kontekstu neovlaštenog ulaska i pretrage nego i od dotadašnje (a i danas gdjegdje aktualne) prakse nižih sudova koji su se ograničavali na ispitivanje postojanja pravne osnove posjeda ne ulazeći u pitanje predstavlja li predmetni prostor ujedno i nečiji dom. Time je zapravo Ustavni sud ujedno i onemogućio pojedincima da u budućim postupcima pred ESLJP-om svoje neisticanje prigovora prava na dom pred domaćim sudovima opravdavaju nepostojanjem jamstva toga prava u hrvatskom pravnom poretku.

5.3. Osnovna načela i nadležnost za provođenje testa razmjernosti

Od te je odluke 22. prosinca 2010. nadalje Ustavni sud provodio test razmjernosti i u ostalim predmetima povodom ustavnih tužbi u kojima su pojedinci isticali pravo iz čl. 34. Ustava⁵⁹,

---

⁵⁶ „Ustavni sud ocjenjuje nespornim da su u konkretnom slučaju sporne prostorije za podnositeljicu "dom" u smislu članka 34. stavka 1. Ustava i članka 8. Konvencije.“- odluka *U-III-46/2007* od 22. prosinca 2010., § 6.; o pojmu doma v. dio 6. Zaštita prava na dom u postupku pred ESLJP-om.

⁵⁷ „Pravo na dom zaštićeno je i člankom 8. Konvencije, koji glasi: 1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga (...) doma (...). 2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi (...) zaštite prava i sloboda drugih (...)“- Odluka Ustavnog suda, *U-III-46/2007* od 22. prosinca 2010., § 6.

⁵⁸ „...jamstva Konvencije traže da miješanje u pravo podnositeljice zahtjeva na poštovanje njezina doma bude ne samo osnovano na zakonu, nego i razmjerno, na temelju stavka 2. članka 8., legitimnom cilju koji se nastojao postići, pri čemu se u obzir uzimaju osobite okolnosti slučaja.“- *Ćosić protiv Hrvatske, op. cit.* u bilj. 26.

⁵⁹ O pravu na dom Ustavni je sud je također donio odluke *U-III-405/2008* od 21. veljače 2012., *U-III-1422/2006* od 6. veljače 2012., *U-III-2073/2010* od 4. ožujka 2014., *U-III-5917/2013* od 23. svibnja 2014., *U-III-869/2014* od 29. kolovoza 2014., *U-III-3736/2012* od 2. prosinca 2014., *U-III-3774/2012* od 10. prosinca 2015., *U-III-7534/2014* 25. ožujka 2015., *U-III-3039/2015* od 23. rujna 2015., *U-III-2184/2009* od 18. studenog 2014., *U-III-3317/2015* od 10. prosinca 2015.

pritom se izrijeком pozivajući na stajališta koja je o tom pitanju iznio ESLJP.⁶⁰ Tako je u svojim odlukama naveo da nezavisni sud mora ocijeniti razumnost i razmjernost mjere iseljenja⁶¹ te da je za provođenje testa razmjernosti nadležan sud koji provodi redovni građanski postupak, pri čemu je na strankama dužnost isticanja prigovora zaštite prava na dom.⁶² Pritom je naglasio „...da su sudovi dužni ispitati te navode iako stranka nije izrijeком navela mjerodavnu ustavnu odnosno konvencijsku odredbu, već to proizlazi iz njezinih navoda koji u svojoj biti predstavljaju pozivanje na pravo na dom (primjerice, da u stanu boravi dugi niz godina, da uredno plaća najamninu te da ishod parničnog postupka predstavlja za nju egzistencijalno pitanje).“⁶³

Time je na redovne sudove prebačen veći dio odgovornosti u pogledu prepoznavanja i zaštite tog prava⁶⁴, dok je strankama postavljen minimalan zahtjev da iznesu činjeničnu okolnost postojanja doma i njegove ugroženosti, na koju bi sud mogao primijeniti materijalno pravo iz čl. 34. Ustava i čl. 8. EKLJP-a. Kako je Ustavni sud primijenio ta načela na konkretne situacije, vidljivo je u nastavku.

5.3.1. Pitanje (ne)isticanja prigovora prava na dom u postupku pred nižim sudovima

U predmetu broj *U-III-2073/2010* podnositelji su istaknuli svoje pravo na dom u postupku pred nižim sudovima, koji unatoč tome nisu proveli test razmjernosti.⁶⁵ Ustavni je sud ispravio tu

---

⁶⁰ „Ustavni sud prihvaća tumačenje sadržaja prava na dom, zajamčenog člankom 34. stavkom 1. Ustava, kako ga u primjeni članka 8. Konvencije u svojoj praksi tumači ESLJP...“- odluka Ustavnog suda, *U-III-869/2014.* od 29. kolovoza 2014., § 4.1.

⁶¹ *McCann protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, *op. cit.* u bilj. 26; v. dio 4. Zaštita prava na dom u parničnom postupku.

⁶² *Paulić protiv Hrvatske*, *op. cit.* u bilj. 23; v. dio 4. Zaštita prava na dom u parničnom postupku.

⁶³ Odluka Ustavnog suda, *U-III-869/2014.* od 29. kolovoza 2014., § 4.1.

⁶⁴ Sljedeću su navodi priznati kao *de facto* pozivanje na pravo na dom: „...da nemaju drugoga stana, niti kuće u kojoj bi mogli stanovati“- odluka Ustavnog suda, *U-III-3774/2012* od 10. prosinca 2015., § 5.1; „...da se radi o stanu u kojem živi već 35 godina, a njezina obitelj još od 1935. godine i to je jedini dom koji ima...“- *U-III-869/2014* od 29. kolovoza 2014., § 2.3; „...nema sredstava za uzimanje u najam nekog privatnog stana te da joj nije osiguran drugi smještaj...“- odluka Ustavnog suda, *U-III-5917/2013.* od 23. svibnja 2014., § 4.2.

⁶⁵ „Sud je odbio sve naše zahtjeve i presudio da iselimo u roku od 15 dana, što znači da trebamo iseliti ne samo nas dvoje, već i naša kćer A., samohrana majka sa svojom djecom, a našim unucima, L. od 9 i L. od 4 godine (...) Ja E. Š. s bronhijalnom astmom, soboslikar sam bez posla, a ja M. D. Š., osim kao spremačica u I. z. p. radim i u kuhinji jednog restorana vikendima da bih mogla prehraniti obitelj, pa smo zbog siromaštva oslobođeni od plaćanja sudskih pristojbi. (...) Ispadosmo kao nekakvi špekulanti koji hoćemo kruha kraj pogače. Mi ne tražimo 90

proceduralnu pogrešku te sam pristupio ocjeni razmjernosti mjere i, utvrdivši povredu prava na poštovanje doma podnositelja, obvezao prvostupanjski sud na ponovno provođenje postupka. Pritom je naglasio: „Što se tiče proceduralnog aspekta, napominje se da je u konkretnom slučaju Ustavni sud proveo ispitivanje razmjernosti i nužnosti naložene mjere iseljenja podnositelja iz zamjenskog stana, umjesto da su to učinili nadležni građanski sudovi (...). Ustavni sud u tom smislu naglašava da je u svim budućim slučajevima, u kojima stranke istaknu prigovor miješanja (zadiranja, upletanja) u njihovo pravo na poštovanje doma mjerom prisilnog iseljenja, dužnost nadležnih građanskih sudova ispitati razmjernost i nužnost predložene mjere s obzirom na relevantna načela koja čine sadržaj prava na poštovanje doma, a sukladno temeljnim postavkama sadržanima u ovoj odluci.“

I u predmetu broj *U-III-5917/2013* podnositeljica ustavne tužbe pozvala se u više navrata na svoje pravo na poštovanje doma, na što su se niži sudovi oglasili. Ustavni je sud ocijenio takav proceduralni propust dovoljnim razlogom za utvrđenje da je došlo do povrede prava na dom, bez potrebe da u konkretnom slučaju on sam utvrdi razumnost i razmjernost mjere iseljenja.⁶⁶ Takva je odluka razumljiva jer za provođenje testa razmjernosti doista i ne bi trebao biti nadležan Ustavni sud. Naime, sud koji provodi redovni građanski postupak je, zanemarujući prigovore podnositeljice, počinio povredu te je stoga Ustavni sud opravdano ukinuo predmetne odluke i uputio da se u novom postupku ponovno utvrđuju činjenice i izvode dokazi.⁶⁷

Drugačija je situacija nastala u predmetu broj *U-III-7534/2014* jer podnositelji u postupku pred nižim sudovima nisu ni na koji način istaknuli prigovor zaštite svog prava na dom te slijedom toga niti „...sudovi tijekom postupka nisu utvrđivali da li je navedeni stan egzistencijalno važan za prvopodnositelja i njegovu obitelj te se nisu upuštali u utvrđivanje materijalnog stanja...“⁶⁸ Time je došlo do očitog nesuglasja između već navedenog načela da svaka osoba kojoj prijete gubitak doma ima pravo da razmjernost mjere iseljenja ocijeni nezavisan sud te načela da se

---

kvadrata, zadovoljni smo i sa manje, ali, zaboga ne na ulicu, u park.“- odluka Ustavnog suda, *U-III-2073/2010*, od 24. ožujka 2014., § 10.1.

⁶⁶ „Takav propust sudova prema ocjeni Ustavnog suda dostatan je razlog za utvrđenje da je osporenim drugostupanjskom presudom koja je dovela do obveze iseljenja podnositeljice iz spornog stana, povrijeđeno pravo na poštovanje doma zajamčeno člankom 34. stavkom 1. Ustava.“- odluka Ustavnog suda, *U-III-5917/2013*, 23. svibnja 2014., § 4.2.

⁶⁷ Istu je argumentaciju Ustavni sud primijenio i u odlukama *U-III-869/2014* od 29. kolovoza 2014., *U-III-3736/2012* od 2. prosinca 2014., *U-III-3774/2012* od 10. prosinca 2015.

⁶⁸ Odluka Ustavnog suda, *U-III-7534/2014*, od 25. ožujka 2015., § 12.

stranke moraju sa svoje strane angažirati i pozvati se na to svoje pravo. Ustavni sud je unatoč pasivnosti podnositelja u postupku pred nižim sudovima pristupio ocjeni razmjernosti mjere iseljenja (te utvrdio da je ona bila razumna jer je odgovarala na neodgodivu društvenu potrebu zaštite prava vlasnika stana).

Iz takva je pristupa moguće zaključiti da se u našem pravnom sustavu stranka (još uvijek) ne mora pozvati na pravo na dom u parničnom postupku kako bi joj Ustavni sud pružio zaštitu. Time je donekle zanemarena primarna nadležnost parničnih sudova za provođenje testa razmjernosti, a ujedno prenaplaštena uloga Ustavnog suda. Takva je praksa prihvatljiva (i to ne uvijek) samo ako predstavlja privremeno rješenje kojim se želi pružiti prilika sudovima i strankama da se priviknu na nov koncept zaštite prava na dom. Naime, konačni je cilj Ustavnog suda s vremenom približiti stajališta i odluke ESLJP-a kako pojedincima, tako i redovnim sudovima, kojih ih vrlo rijetko spominju u svojim odlukama⁶⁹ te ujedno afirmirati parnični postupak kao primarno mjesto zaštite prava na dom. Pritom bi se izbjeglo da zaštitu pojedincima supsidijarno pruža ESLJP.

Treba naglasiti da je test razmjernosti u postupcima pred Ustavnim sudom do sada proveden samo u slučajevima u kojima su mjere iseljenja u konačnici ocijenjene razumnima i nužnima.⁷⁰ Zanimljivo bi bilo pratiti način pružanja zaštite u predmetu u kojemu se podnositelj ne bi pozvao na pravo na dom pred nižim sudovima, a Ustavni sud bi mjeru ocijenio nerazmjernom. Bi li u tom slučaju bio opravdano i ekonomično obvezati prvostupanjski sud na ponovno provođenje postupka, unatoč tome što on u prvotnom postupku nije počinio proceduralnu pogrešku?⁷¹

5.3.2. Pitanje pretežu li u konkretnom slučaju javni ili privatni interesi

Još jedno važno pitanje koje se nameće pri ocjenjivanju opravdanosti mjere koja predstavlja miješanje u pravo na dom jest pitanje odvaguje li se u pojedinom predmetu važnost javnih ili privatnih interesa. Iako je razmjernost mjere potrebno ocijeniti zasebno u svakom pojedinom slučaju, kroz nekoliko su se srodnih predmeta definirali načelni stavovi o tom problemu.

---

⁶⁹ Marković, Sandra, Stajališta Ustavnog suda Republike Hrvatske o ustavnim i konvencijskim jamstvima zaštite prava na dom u smislu članka 34. Ustava, 2015., str. 1.–14.

⁷⁰ Slične su odluke Ustavnog suda *U-3039/2015* od 23. rujna 2015. i *U-III-3317/2015* od 10. prosinca 2015.

⁷¹ Prvostupanjski sud bi trebao provesti test razmjernosti tek ukoliko je stranka pred njim istaknula prigovor zaštite prava na dom (barem posredno), o tome v. dio 4. Zaštita prava na dom u parničnom postupku.

Ustavni je sud tako redovito sagledavao osobnu sigurnost i dobrobit podnositelja ustavnih tužbi u odnosu na probitke koji bi za vlasnike spornih nekretnina proizašli iz iseljenja. Primjerice, u predmetu *U-III-46/2007* je pravo vlasništva privatne osobe prevagnulo nad pravom podnositeljice na poštovanje njezina doma,⁷² jer je potonje pravo u potpunosti sprječavalo vlasnika da se služi spornim prostorijama.⁷³

Suprotno tome, u predmetu *U-III-405/2008* vlasnik spornog stana bila je javna osoba, točnije Republika Hrvatska. U tom je slučaju Ustavni sud ocijenio da bi ona iseljenjem dobila u posjed stan koji ne bi mogla sama koristiti, već bi u njega uselila drugu privatnu osobu - ili ga pak prodala. Stoga je taj interes slabiji od interesa podnositeljice-za koju bi iseljenje predstavljalo ugrožavanje njene osobne sigurnosti i dobrobiti. Sličan je i predmet *U-III-2184/2009*, u kojemu je Ustavni sud naglasio da je Vlada Republike Hrvatske dužna osigurati podnositeljima ustavne tužbe odgovarajući stambeni prostor radi ostvarenja njihova ustavnog prava na dom. Iz toga je vidljivo očito davanje prednosti očuvanju egzistencije i osobne sigurnosti podnositelja nad pravom vlasništva Republike Hrvatske⁷⁴, a ujedno je naglašena uloga Vlade Republike Hrvatske u očuvanju ustavnog prava na dom.⁷⁵ Drugim riječima, kada je privatnom interesu suprotstavljen javni interes, situacija je poprilično jasna. Problem se javlja u situacijama u

---

⁷² Ustavni je sud tako i u odlukama *U-III-2073/2010* od 4. ožujka 2014. , *U-III-3774/2012* od 10. prosinca 2015., *U-III-7534/2014* od 25- ožujka 2015., *U-III-3039/2015* od 23. veljače 2015., *U-III-3317/2015* od 10. prosinca 2015.

⁷³ „U konkretnom je slučaju nesporno da ostvarivanje prava na poštovanje podnositeljčinog doma u cijelosti sprječava vlasnika spornih prostorija da se njima služi. Također je nesporno da navedeno (faktično) ograničenje vlasničkih prava B. o. B. D. ne izvire iz nekog općeg ili javnog interesa, nego iz prava trećih osoba koje je zaštićeno člankom 34. stavkom 1. Ustava i člankom 8. stavkom 1. Konvencije. To pravo, međutim, u konkretnom slučaju nije stečeno u skladu sa zakonom, a nije ni razmjerno (podnositeljica nikada nije plaćala naknadu kao za stan na kojem postoji stanarsko pravo, a za prepravke koje je na njima radila nikada nije imala suglasnost vlasnika).“ - odluka Ustavnog suda, *U-III-46/2007* od 22. prosinca 2010., § 11.4.

⁷⁴ U vezi s time, Ustavni se sud pozvao na sljedeće stajalište ESLJP-a „U okolnostima u kojima nacionalne vlasti, u svojim odlukama kojima nalažu i potvrđuju iseljenje podnositeljice, nisu dale nikakvo objašnjenje niti iznijele nikakve tvrdnje kojima bi dokazale da je iseljenje podnositeljice potrebno, legitimni interes države da može kontrolirati svoje vlasništvo dolazi na drugo mjesto u odnosu na pravo podnositeljice na poštivanje njenog doma. Štoviše, kad država ne dokaže nužnost iseljenja podnositeljice radi zaštite svojih vlasničkih prava, Sud stavlja snažan naglasak na činjenicu da ne postoje niti nikakvi i drugi interesi privatnih stranaka.“ - *Bjedov protiv Hrvatske*, *op.cit.* u bilj. 21, § 70.

⁷⁵ Marković, Sandra, Povreda ustavnog prava na do suprotno jamstvima iz članka 34. stavak 1. Ustava RH i članka 8. Konvencije, *Informator* br. 6341, od 13. prosinca 2014., str. 12.-13.

kojima postoje dva privatna interesa te je potrebno presuđivati između prava vlasništva jedne privatne osobe i prava na dom druge.⁷⁶ Na nužnost uvažavanja razlike između tih dviju situacija upozorio je i ESLJP u predmetu *Gashi protiv Hrvatske*.⁷⁷

6. ZAŠTITA PRAVA NA DOM U POSTUPKU PRED ESLJP-om

Izravna primjena konvencijskih odredaba u postupku pred hrvatskim sudovima uvelike je izmijenila način shvaćanja pojma „dom“ u domaćem pravnom poretku. U dosad iznesenim razmatranjima prikazan je način kako se konvencijsko pravo na dom štiti u redovnom parničnom postupku putem prigovora i provođenja testa razmjernosti te kakav je utjecaj odluka Ustavnog suda u razvoju i unapređenje standarda te zaštite. Unatoč tomu, nerijetki su slučajevi nepravilne primjene EKLJP-a ili zanemarivanja njenih odredaba. U tom slučaju pojedincima stoji na raspolaganju još jedan mehanizam zaštite, a to je mogućnost podnošenja zahtjeva ESLJP-u zbog povrede prava na dom.⁷⁸

---

⁷⁶ Utjecaj navedenih stavova Ustavnog suda vidljiv je i u odlukama drugostupanjskih sudova. Pritom oni pri odmjeravanju važnosti javnog i privatnog interesa prednost redovito daju privatnom- Županijski sud u Zagrebu, Gž-5568/14, od 23. rujna 2014.; Županijski sud u Zagrebu, Gž-756/14-2, od 18. veljače 2014., dok se u slučaju sukoba dvaju privatnih interesa prednost daje pravu vlasništva- Županijski sud u Zagrebu, Gž-4196/15, od 7. srpnja 2015.

⁷⁷ „...dotični stan bio je *ab initio* društvena imovina. Dok je u naprijed navedenim predmetima koji su se odnosili na Bugarsku i Češku Republiku Sud, u svojoj ocjeni na temelju članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, trebao uzeti u obzir dva suprotstavljena privatna interesa, to jest interes prvotnih vlasnika čija je imovina bila nacionalizirana tijekom komunističke vladavine i interes novih vlasnika koji su kupili nacionalizirane stanove, u ovome predmetu takva osjetljiva ravnoteža nije dovedena u pitanje...“- *Gashi protiv Hrvatske* od 13. prosinca 2007., zahtjev br. 32457/05, § 36.

⁷⁸ Obveza sudova da primjenjuju odredbe EKLJP-a odraz je negativne obveze države da ne zadire u konvencijska prava pojedinaca, ali i pozitivne obveze da pojedincima osigura njihovo ostvarivanje. Neispunjavanje preuzetih obveza smatra se povredom ljudskih prava i temeljnih sloboda te pojedinci imaju pravo podnijeti prigovor ESLJP-u i to u roku od šest mjeseci od konačnosti odluke na domaćoj razini kojom je povreda učinjena. Prigovor pojedinac podnosi protiv same države. Nužno je da se on odnosi na pravo zajamčeno Konvencijom, da je propust učinjen od strane jednog ili više državnih tijela te da su u odnosnom postupku iscrpljeni svi pravni lijekovi. Možda se pozvati na pojedine članke Konvencije. O ulozi domaćih sudova pri implementaciji i tumačenju konvencijskih odredaba v. *amplius*. Van Dijk, Pieter; Van Hof, Fried; Van Rijn, Arjen; Zwaak, Leo, *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, str. 719.- 725.

Prateći logiku kojom se može štititi pojedinačno pravo na dom (parnični postupak – postupak pred Ustavnim sudom – postupak pred ESLJP) korisno je detaljnije razmotriti način na koji ESLJP provodi test razmjernosti povodom zahtjeva te radi potpunije slike dati sustavniji pregled predmeta koji su o tom pravu vođeni protiv Republike Hrvatske.

6.1. Test razmjernosti

Test razmjernosti temelji se na čl. 8., st. 2. EKLJP-a⁷⁹ i sastoji se od davanja odgovora na nekoliko pitanja. Svako za sebe predstavlja jedan od koraka u provođenju testa, a ESLJP je za svaki od tih koraka razvio specifična načela.⁸⁰

6.1.1. Miješanje u pravo na dom

Nakon što je prethodno utvrđeno da zahtjev podnositelja ulazi u područje primjene čl. 8., na samom početku testa razmjernosti podnositelj prigovora mora dokazati da se država umiješala u ostvarivanje njegova prava na dom. Miješanje se može sastojati, primjerice, od uništavanja doma⁸¹, prisluškivanja telefona⁸², pretrage kuće⁸³ i brojnih drugih slučajeva. Za ovaj su rad u tom smislu relevantni samo slučajevi prisilne provedbe presuda donesenih povodom tužbe za iseljenje, odnosno predaje nekretnine (stvari) u posjed⁸⁴ te slučajevi prisilnog ostvarenja novčanih tražbina ovrhom na nekretnini.⁸⁵ Važno je istaknuti stajalište ESLJP-a da

---

⁷⁹ Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.- EKLJP, čl. 8., st. 2.

⁸⁰ O testu razmjernosti v. *amplius*. Van Dijk; Van Hof; Van Rijn; Zwaak, op. cit. u bilj. 74, str. 739.- 750.

⁸¹ Tako, primjerice, u *Selçuks i Asker protiv Turske* od 24. travnja 1998., zahtjev br. 12/1997/796/998-999, § 83 „Podnositelji zahtjeva su tvrdili da je uništenje njihovih domova od strane sigurnosnih snaga kao i njihovo protjerivanje iz sela predstavljalo povredu...” (prijevod autorica).

⁸² Tako, primjerice, u *Klass i ostali protiv Njemačke* od 6. rujna 1978., zahtjev br. 5029/71, § 41 „...Komisija je mišljenja da je tajnim nadziranjem provedenim sukladno njemačkom zakonodavstvu došlo do miješanja u ostvarivanje prava zajamčenih člankom 8...” (prijevod autorica).

⁸³ Tako, primjerice, u *Murray protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 28. listopada 1994., zahtjev br. 14310/88, § 84 „Svih šest podnositelja zahtjeva su tvrdili da ulazak i pretraga obiteljskog doma od strane vojske...” (prijevod autorica).

⁸⁴ Taj je problem prisutan u predmetima koji su o pravu na dom vođeni protiv Republike Hrvatske, v. *Tablica 1.i Tablica 2.*

⁸⁵ Tako, primjerice, u *Tuleshov i ostali protiv Rusije* od 24. svibnja 2007., zahtjev br. 32718/02, § 50 „Podnositelji zahtjeva tvrdili su da je njihova deložacija predstavljala nerazmjerno miješanje u njihovo pravo na dom. Pozvali su se na nedostatnu kompenzacije, osigurani smještaj loše kvalitete te također značajno kašnjenje u ovrsi sudske

„...nametanje obveze pojedincu da iseli iz stana koji predstavlja njegov dom, u smislu pravomoćne presude kojom je prihvaćen tužbeni zahtjev na iseljenje, u svakom slučaju predstavlja akt miješanja države u pravo na poštovanje njegovog doma.“⁸⁶ Drugim riječima, da bi bilo riječ o miješanju, nije nužno da je proveden ovršni postupak, čak ni da je odluka o iseljenju postala ovršiva.⁸⁷

6.1.2. Zakonitost miješanja

Miješanje u pravo na dom pod određenim će pretpostavkama ipak biti dopušteno. Prva pretpostavka je utemeljenost miješanja na zakonu, pri čemu je zakon (poput doma) autonoman konvencijski koncept te nije uvjetovan značenjem u nacionalnim zakonodavstvima. ESLJP ga je definirao kao normu unutarnjeg prava koja je dostupna osobi na koju se odnosi i predvidljiva u posljedicama.⁸⁸ Ta je definicija šira od hrvatskog poimanja zakona⁸⁹ jer se prema njoj zakonom mogu smatrati svi izvori prava na kojima je utemeljena odluka tijela javne vlasti. S druge strane, ona je i sužena jer se norma u domaćem pravu kvalificirana kao zakon ipak neće smatrati zakonom u smislu EKLJP-a ako ne zadovolji na već navedenom testu predvidljivosti.

Predvidljivost se može odnositi na jasnoću odredbe ili ustaljenost sudske prakse. Primjerice, smatrat će se da miješanje države u pravo pojedinca nije bilo utemeljeno na zakonu ako domaći sudovi u istim ili bitno sličnim situacijama, primjenom istog zakona, dođu do različitih

---

presude kojom je nacionalni sud presudio u njihovu korist.“; *Rousk protiv Švedske* od 27. srpnja 2013., zahtjev br. 27183/04, § 93 „Podnositelj zahtjeva tvrdio je da je došlo do povrede njegova prava vlasništva kada je njegova nekretnina prodana na javnoj dražbi za nerazmjernan iznos, ne više od SEK 6721, a on naknadno deložiran. Po njemu takvo postupanje predstavlja neopozivu povredu prava vlasništva i u potpunosti je neproporcionalno s ciljem koji se želio postići...“ (prijevod autorica).

⁸⁶ *Stankova protiv Slovačke* od 9. listopada 2007., zahtjev br. 7205/02, § 57.

⁸⁷ Tako, primjerice, u *Ćosić protiv Hrvatske*, *op. cit.* u bilj. 26, § 18 „Sud smatra kako obveza podnositeljice da isprazni stan predstavlja miješanje u njeno pravo na poštivanje njenoga doma, bez obzira na činjenicu što presuda kojom se nalaže njeno iseljenje još nije ovršena.“

⁸⁸ Tako, primjerice, u *Huvig protiv Francuske* od 24. travnja 1990., zahtjev br. 11105/84, § 26 „Izraz „u skladu sa zakonom“ u smislu članka 8. stavka 2. prvenstveno zahtjeva da primijenjena mjera utemeljena na nacionalnom zakonodavstvu; također se uzima u obzir i kvaliteta nacionalnog zakonodavstva koje bi trebalo biti dostupno određenoj osobi na koju se mjera odnosi, štoviše ona mora biti u mogućnosti predvidjeti moguće posljedice propisane tim zakonom.“ (prijevod autorica).

⁸⁹ „Zakon je onaj pravni akt ili pravna norma koji u hijerarhijskoj ljestvici pravnih akata dolazi odmah iznad ustava.“- Perić, Berislav, *Struktura prava*, *Informator*, 1994., str. 133.

rezultata.⁹⁰ Sud u pravilu neće zadirati u tumačenje i primjenu zakona od strane domaćih tijela, već je njegova ovlast ograničena na preispitivanje postojanja arbitrarnosti.⁹¹ Država je ta koja mora dokazati dostupnost i predvidljivost zakona te odsutnost arbitrarnosti u njegovu provođenju.

U slučajevima koji su o pravu na dom vođeni protiv Republike Hrvatske zahtjev o zakonitosti miješnja bio je bez iznimke zadovoljen, pri čemu se Vlada prije svega pozivala na odredbu Zakona o vlasništvu da vlasnik ima pravo zahtijevati od osobe koja posjeduje njegovu stvar da mu ona preda posjed te stvari.⁹² Drugim riječima, mjera miješanja temeljila se na pozitivnom domaćem pravu koje jamči pravo vlasništva.

6.1.3. Legitimnost cilja

Druga pretpostavka dopuštenosti miješanja je postojanje legitimnog cilja kojim se opravdava povreda prava na dom. Konvencijom su izričito propisani legitimni ciljevi koji opravdavaju miješanje države: državna sigurnost, javni red i mir, gospodarska dobrobit zemlje, sprečavanje nereda ili zločina, zaštita zdravlja ili morala, zaštita prava i sloboda drugih.⁹³ Oni su navedeni taksativno te državi nije dopušteno opravdavati svoju aktivnost nekim drugim važnim interesom. I u ovom je stadiju na njoj teret dokaza.

6.1.4. Razmjernost mjere

Treća pretpostavka je pitanje razmjernosti mjere države. Miješanje od strane tijela javne vlasti biti će dopušteno samo ako je nužno u demokratskom društvu, točnije ako odgovara društvenoj potrebi i ako je razmjerno cilju. Mjerodavna načela za procjenu nužnosti miješanja u pravo na dom ESLJP je prvi put iznio u predmetu *Connors protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, naglašavajući da su odlučujući kriteriji za prosudbu narav prava koje se ograničava, njegova važnost za

---

⁹⁰ Stažnik; Mostovac, *op. cit.* u bilj. 24, str. 3.

⁹¹ Tako, primjerice, u *Winterwerp protiv Nizozemske* od 24. listopada 1979, zahtjev br. 6301/73, § 45 „... nacionalno zakonodavstvo mora biti usklađeno sa Konvencijom, uključivati temeljna načela ili ih primjenjivati. Smisao izraza poštene i odgovarajuće procedure, ponajviše se ostvaruje tako da mjera mora biti određena, (...) i provedena od nadležnog tijela, ne proizvoljno.“; *Garcia Ruiz protiv Španjolske* od 21. siječnja 1999., zahtjev broj 30544/96, § 28 „... Sud naglašava da njegova obveza da nadzire usklađenost djelovanja država potpisnica sa odredbama Konvencije. Nije na njemu da prosuđuje o pogrešnoj primjeni prava koju su navodno učinili nacionalni sudovi, osim ako su time povrijedili prava i slobode zajamčene Konvencijom...“ (prijevod autorica).

⁹² Čl. 161., st. 1. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Narodne novine, br. 91/1996.

⁹³ EKLJP, čl. 8., st. 2.

pojedince i narav cilja koji se želi ostvariti ograničenjima. Pritom je državama dana određena margina prosudbe, što znači da će domaća tijela javne vlasti prvotno biti nadležna procijeniti nužnost mjere, jer su upravo ona u najboljem položaju da ocjene lokalne potrebe i uvjete. Međutim, ta ovlast prosudbe nije neograničena, a na Sudu je da preispita je li državno tijelo u postupku u kojem se odlučuje o pravu na dom uopće provelo test razmjernosti te je li ga provelo pravilno, pošteno i poštujući interese pojedinaca zajamčene čl. 8. Test razmjernosti smatrat će se pravilno provedenim ako je mjera, točnije iseljenje iz doma, razmjerna legitimnom cilju koji se u konkretnom slučaju želi postići.⁹⁴

6.2. Postupci protiv Republike Hrvatske

Pred Sudom je do sada vođeno nekoliko postupaka protiv Republike Hrvatske zbog povrede prava na dom iseljenjem iz nekretnine. Ne ulazeći u detalje kod šest je postupaka moguće uočiti velike sličnosti u činjeničnim okolnostima, tijeku i ishodu (v. *Tablica 1.*). U svima njima riječ je o prijelaznom režimu u koncipiranju prava vlasništva—od društvenog na privatno vlasništvo, i to u dijelu koji se odnosi na stjecanje vlasništva na stanovima na kojima postoji stanarsko pravo.

Naime, Uredbom o zabrani raspolaganja nekretninama na teritoriju Republike Hrvatske⁹⁵ Vlada Republike Hrvatske je zabranila raspolaganje nepokretnom imovinom koja se nalazi na području Hrvatske, a koja je pripadala bivšim jugoslavenskim savezним institucijama ili pravnim osobama sa sjedištem u jednoj od njezinih bivših saveznih jedinica. Zbog te činjenice pojedincima nije priznato stanarsko pravo na nekretninama u vlasništvu JNA stečeno nakon stupanja na snagu Uredbe te se na njih nisu primjenjivale odredbe Zakona o stambenim

---

⁹⁴ Tako, primjerice, u *Connors protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 27. svibnja 2004., zahtjev br. 66746/01, § 82 „Miješanje će se smatrati „nužnim u demokratskom društvu“ za ostvarenje legitimnog cilja ako je to potrebno za zadovoljenje nužnih društvenih potreba, a ponajviše ako je proporcionalno s legitimnim ciljem koji se želi postići. Dok je na nacionalnim tijelima da prvotno procijene potrebu miješanja, konačnu ocjenu o postojanju opravdanih razloga za miješanje sukladno zahtjevima Konvencije donijet će Sud. (...) U ovom smislu, ovlast određivanja miješanja mora, neminovno, ostati u nadležnosti nacionalnih tijela, koja su zbog izravnog doticaja sa svakodnevnim događanjima u boljem položaju nego međunarodni sudovi procijeniti nacionalne potrebe i uvjete. Ta će ovlast ovisiti o prirodi konvencijskog prava dovedenog u pitanje, njegove važnosti za pojedinca, prirodu ograničenja koje se ostvaruje ciljem kao i prirodi iskorištene mjere.“ (prijevod autorica).

⁹⁵ Uredba o zabrani raspolaganja nekretninama na teritoriju Republike Hrvatske, Narodne Novine, br. 36/1991, donesena je 17. srpnja 1991., a stupila je na snagu 24. srpnja 1991. (dalje u tekstu: Uredba).

odnosima⁹⁶ i Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo⁹⁷ koje bi im na temelju stanarskog prava omogućile stjecanje vlasništva. U *Tablici 1.* dan je pregled predmeta u kojima se taj problem javio s većim ili manjim varijacijama. Predmeti *Bjedov protiv Hrvatske* i *Brežec protiv Hrvatske* donekle se razlikuju jer je u njima stanarsko pravo izgubljeno (ili nikad nije ni stečeno) zbog okolnosti koje nisu povezane s donošenjem Uredbe. Osim ukratko iznesenog činjeničnog stanja, u tablici je prikazano na koji su način podnositelji pred domaćim tijelima štitili (ili nisu štitili) svoje pravo na dom te koje je odluke ESLJP donio povodom zahtjeva.

Tablica 1.- prikaz predmeta vođenih protiv RH o povredi prava na dom

ČINJENIČNE OKOLNOSTI	ISTICANJE PRIGOVORA PRAVA NA DOM	ODLUKA ESLJP-a
Presuda Čosić protiv Hrvatske od 15. siječnja 2009., zahtjev broj 28261/06		
Podnositeljica je od OŠ Požega dobila na korištenje stan koji je škola uzela u zakup od JNA. Zakup je istekao, a kada je RH preuzela imovinu od JNA i postala vlasnik stana, nije ga produljila, već je tražila iseljenje.	Podnositelj se nije pred domaćim sudovima pozvao na pravo na dom.	ESLJP je utvrdio povredu čl. 8. EKLJP-a jer domaći sud nije proveo test razmjernosti.
Presuda Paulić protiv Hrvatske od 22. listopada 2009., zahtjev broj 3572/06		
Podnositelj je dobio na korištenje stan od JNA kao civilni djelatnik. RH je već prije toga bila zabranila sva raspolaganja i preuzela imovinu JNA te stoga stanarsko pravo nije stečeno. RH je tražila iseljenje kao vlasnik stana.	Podnositelj se na pravo na dom pozvao u ovršnom postupku i u ustavnoj tužbi.	ESLJP je utvrdio povredu čl. 8. EKLJP-a jer domaći sud nije proveo test razmjernosti.

⁹⁶ Stanarsko pravo stječe se danom useljenja u stan na osnovi pravomoćne odluke o davanju stana na korištenje ili koje druge valjane pravne osnove, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.- Zakon o stambenim odnosima, Narodne novine, br. 51/1985, 42/1986, 22/1992 i 70/1993, čl. 59.

⁹⁷ Svaki nositelj stanarskog prava (u daljem tekstu: stanar) može istaći zahtjev za kupnju stana u pisanom obliku.....vlasniku.... (dalje u tekstu: prodavatelj)... a prodavatelj ga je dužan prodati.- Zakon o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, Narodne novine, br. 27/1991, 33/1992, 43/1992, 69/1992 25/1993, 26/1993, 48/1993, 2/1994, 44/1994, 47/1994, 58/1995, 11/1996, 11/1997 i 68/1998, čl. 4.

Presuda Orlić protiv Hrvatske od 21. lipnja 2011., zahtjev broj 7177/10		
Podnositelj je dobio od JNA stan na korištenje, ali je RH već prije bila zabranila raspolaganja i preuzela imovinu JNA te stoga stanarsko pravo nije stečeno. RH je tražila iseljenje kao vlasnik stana.	Podnositelj je u ovršnom postupku naveo da će on i njegova obitelj postati beskućnici.	ESLJP je utvrdio povredu čl. 8. EKLJP-a jer domaći sud nije proveo test razmjernosti.
Presuda Bjedov protiv Hrvatske od 29. svibnja 2012., zahtjev broj 42150/09		
Mužu podnositeljice je dano stanarsko pravo, ali bračni par nije tamo živio dulji period te nije pokrenuo postupak da se treći isele iz njihova stana. Njihovo je izbivanje iz stana proglašeno neopravdanim. Zbog te je okolnosti došlo do otkaza stanarskog prava te je država tražila iseljenje.	Podnositeljica se pozvala na pravo na dom u ustavnoj tužbi. Ovo je prvi od navedenih predmeta u kojemu je zatražena zaštita pred Ustavnim sudom, a koji se vodio nakon zaokreta u tumačenju čl. 34. Ustava (dakle nakon 22. prosinca 2010.). Iako je ustavna tužba podnesena 17. lipnja 2011., ona je odbijena jer podnositeljica nije iznijela nikakve tvrdnje bitne za zaštitu svojih ustavnih prava.	ESLJP je utvrdio povredu čl. 8. EKLJP-a jer domaći sud nije proveo test razmjernosti.
Presuda Brežec protiv Hrvatske od 18. srpnja 2013., zahtjev br. 7177/10		
Podnositeljica je koristila stan u hotelu Mlini koji je bio u društvenom vlasništvu, ali je nakon privatizacije stan prodan te je hotel od nje tražio iseljenje.	Podnositeljica se nije pred domaćim sudovima pozvala na pravo na dom.	ESLJP je utvrdio povredu čl. 8. EKLJP-a jer domaći sud nije proveo test razmjernosti.
Presuda Škrtić protiv Hrvatske od 5. prosinca 2013., zahtjev br. 64982/12		
Podnositeljica je imala stanarsko pravo na jednom stanu, a nakon što je na njega bačena bomba preselila se u drugi stan. Već je	Podnositeljica je u ustavnoj tužbi tvrdila da ovaj predmet za nju predstavlja egzistencijalno	ESLJP je utvrdio povredu čl. 8. EKLJP-a jer domaći sud nije proveo test razmjernosti.

prethodno raspolaganje vlasništvu JNA te stolarsko pravo. RH kao vlasnik traži iseljenje.	zabranjeno imovinom u te nije stekla RH kao vlasnik traži iseljenje.	pitanje te da je u stanu živjela više od dvadeset godina.

Važno je istaknuti činjenicu da se u nijednom od navedenih predmeta podnositelji nisu pozvali na svoje pravo na dom u parničnom postupku koji je prethodio donošenju odluke o iseljenju. Prema argumentaciji Vlade⁹⁸ nepozivanje na pravo na dom pred domaćim tijelima zapravo predstavlja neiscrpljivanje domaćih sredstava zaštite kao jedan od formalnih uvjeta za podnošenje zahtjeva. Unatoč tome, ESLJP je pristupio provođenju testa razmjernosti te u svakome od njih ocijenio da je čl. 8. povrijeđen. Argumentacija ESLJP-a da u RH ne postoji jamstvo prava na dom⁹⁹, a stoga ni djelotvorno sredstvo zaštite koje bi podnositelji trebali „iscrpiti“ donekle je opravdana u predmetima koji su prethodili promjeni ustavnosudskog tumačenja koncepta doma.¹⁰⁰ *A contrario*, u predmetima *Bjedov protiv Hrvatske*, *Brežec protiv Hrvatske* i *Škrtić protiv Hrvatske* takva je odluka neshvatljiva.

Predmeti *Galović protiv Hrvatske* i *Zrilić protiv Hrvatske* donekle su slični ostalima, ali uz bitnu razliku da se na strani tužitelja koji zahtijeva iseljenje nalazi fizička osoba, a ne Republika Hrvatska ili neka druga pravna osoba (vidi *Tablica 2.*). Domaći su sudovi stoga morali pri ocjenjivanju razmjernosti mjere odvagati dva privatna interesa. U predmetu *Galović protiv Hrvatske* to je interes vlasnika stana kao tužitelja nasuprot interesu bivše nositeljice stanarskog

⁹⁸ „Vlada prvo navodi da podnositelj zahtjeva nije iscrpio sva domaća pravna sredstva, tvrdeći da u postupcima pred nacionalnim sudovima, i, osobito, u svojoj ustavnoj tužbi, nije naveo niti jednu povredu svog prava na poštivanje svog doma.“- *Orlić protiv Hrvatske, op. cit.*, § 38.

„Vlada je tvrdila da podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva te da u postupku pred nacionalnim sudovima, a posebice u svojoj ustavnoj tužbi, nije naveo nikakvo kršenje svojega prava na poštivanje doma.“- *Paulić protiv Hrvatske op. cit.*, § 23.

„Nadalje tvrdi kako podnositeljica nije iscrpila domaća pravna sredstva jer, kako navodi, pred domaćim sudovima nije uložila nikakav prigovor vezano uz njeno pravo na poštovanje njenog doma.“- *Brežec protiv Hrvatske op. cit.*, § 23.

⁹⁹ V. dio 5. Zaštita prava na dom u postupku pred Ustavnim sudom RH.

¹⁰⁰ Ni to nije potpuno opravdano, jer bi se zaštita prava na dom trebala u parnici pružati već na temelju same odredbe EKLJP-a, ali pod uvjetom da tuženici istaknu prigovor, što znači da u je u RH jamstvo prava na dom već i tada postojalo; v. dio 4. Zaštita prava na dom u parničnom postupku.

prava kao tuženice. Sudovi su pri donošenju odluke morali uzeti u obzir brojnost obitelji stranaka i postojanje drugih nekretnina njihovu vlasništvu, a ista je zadaća pripala i ESLJP-u. Na kraju je prednost dana interesu vlasnika stana, a mjera iseljenja je ocijenjena razumnom.¹⁰¹ Slična je situacija u predmetu *Zrilić protiv Hrvatske*, u kojemu su bili sukobljeni privatni interesi dvaju bračnih drugova oko toga na koji će se način provesti dioba zajedničke nekretnine. Prevagnuo je interes muža na civilnu diobu jer se u korist njegova zahtjeva izjasnio sudski vještak. Naime, ESLJP je konstatirao da je vještak najkompetentniji za ocjenu svrhovitosti obaju predloženih načina diobe te je odluku donio pouzdajući se u njegovo mišljenje.¹⁰²

Tablica 2.- prikaz predmeta vođenih protiv RH o povredi prava na dom

ČINJENIČNE OKOLNOSTI	ISTICANJE PRIGOVORA PRAVA NA DOM	ODLUKA ESLJP-a
Presuda Galović protiv Hrvatske od 5. ožujka 2013., zahtjev br. 54388/09		
Podnositeljica je koristila stan kao zaštićeni najamoprimac. Vlasnik stana je zahtijevao njeno iseljenje kako bi u stan uselio sa suprugom i dva sina jer su oni sami živjeli u neodgovarajućem stanu.	Podnositeljica se nije pred domaćim sudovima pozvala na pravo na dom.	ESLJP je utvrdio da nije došlo do povrede čl. 8. EKLJP-a jer je pri odvaganju dvaju privatnih interesa prevagnuo interes vlasnika stana da zadovolji stambene potrebe svoje obitelji.
Presuda Zrilić protiv Hrvatske od 3. listopada 2013., zahtjev broj 46726/11		

¹⁰¹ „S tim u vezi Sud bilježi kako su u ovom predmetu svi domaći sudovi koji su u njemu sudjelovali, vagali podnositeljičine interese u odnosu na interese vlasnika stana i utvrdili da njezin sin i snaha (a s oboje živi u dotičnom stanu) imaju kuću od 120 kvadratnih metara, odnosno stan od 74 kvadratna metra, te da stoga mogu puno lakše zadovoljiti njezine i svoje stambene potrebe nego što vlasnik stana može zadovoljiti stambene potrebe svoja dva odrasla sina, s kojima živi u stanu od 65,82 kvadratna metra zajedno sa svojom suprugom. ...“ - *Galović protiv Hrvatske* od 5. ožujka 2013., zahtjev br. 54388/09.

¹⁰² „Sud utvrđuje da su u predmetu o kojem je riječ domaći sudovi bili suočeni s problemom utvrđivanja poštene ravnoteže između privatnih interesa podnositeljice zahtjeva i G. Z.-a u diobi njihove obiteljske kuće (...) Imajući na umu da vlastite utvrđene činjenice ne može zamijeniti onima domaćih sudova koji su u boljem položaju za ocjenjivanje dokaza koji su pred njima iznijeti, utvrđuje da je proces odlučivanja koji je doveo do mjera miješanja u prava podnositeljice zahtjeva bio pošten i takav da je omogućio dužno poštovanje interesa koje štiti članak 8.“ - *Zrilić protiv Hrvatske* od 3. listopada 2013., zahtjev br. 46726/11.

Bivši muž podnositeljice je uložio zahtjev za diobu kuće koju je sagradio zajedno s njom. Predložio je da otkupi podnositeljičin udio te da se kuća podijeli sudskom prodajom.	Podnositeljica je pred nižim sudovima te Ustavnim sudom navela da s mužem već godinama živi u kući i da su je već <i>de facto</i> podijelili. Zato traži diobu u naravi.	ESLJP je utvrdio da nije došlo do povrede čl. 8. EKLJP-a jer je pri odvagivanju dvaju privatnih interesa prevagnuo interes muža podnositeljice.

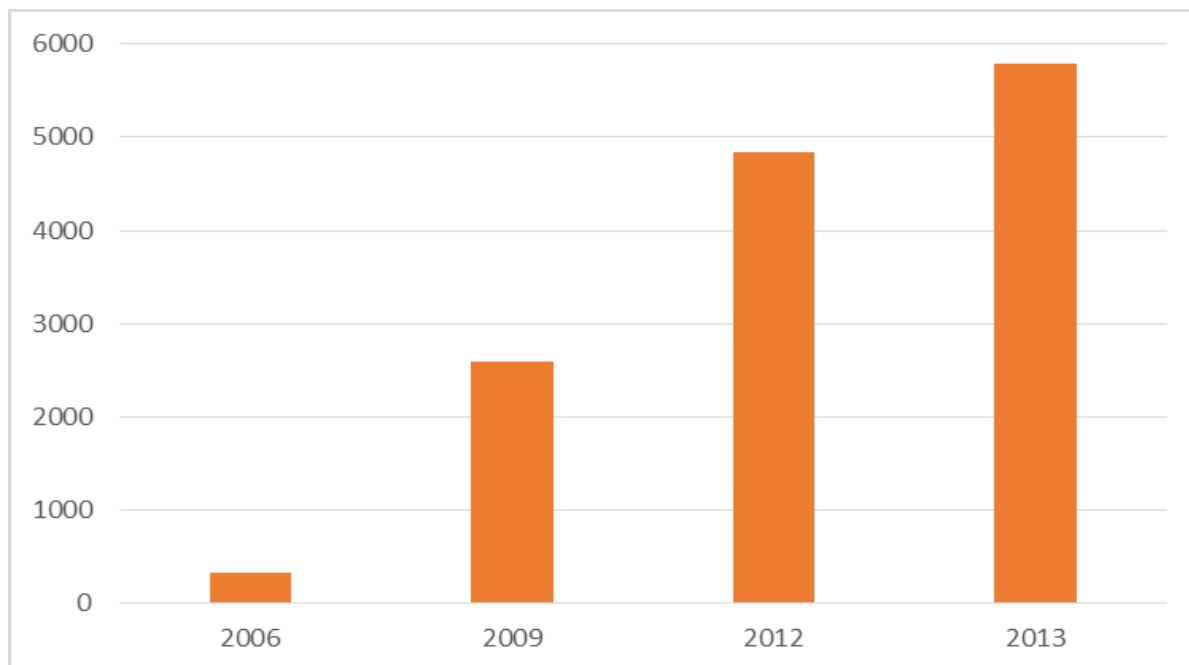
Zanimljivo je uočiti da su ta dva slučaja ujedno i jedini slučajevi protiv Hrvatske u kojima ESLJP nije utvrdio povredu čl. 8.¹⁰³ U vezi s time postavlja se pitanje jesu li prigovori podnositelja u ostalim slučajevima protiv Hrvatske usvojeni jer sudovi formalno nisu proveli test razmjernosti ili možda zbog toga što bi trebalo *a priori* uzeti da je mjera nerazmjerna ako iseljenje privatne osobe zahtijeva pravna osoba. Naime, u predmetu *Brežec protiv Hrvatske* ESLJP je utvrdio postojanje povrede prava na dom iako je iseljenje tražila privatna pravna osoba, Hotel Mlini, koji je iz društvenog prešao u privatno vlasništvo. Iz toga proizlazi da zapravo nije riječ o pitanju privatnog i javnog interesa, već o odvagivanju interesa fizičke i pravne osobe. Pravna osoba se po prirodi stvari ne može useliti u spornu nekretninu, dok za fizičku osobu iseljenje predstavlja zadiranje u osobnu sigurnost i dobrobit. Ne svodi li se onda to zapravo na pravilo da će fizička osoba uvijek dobiti zaštitu ako je suprotna stranka pravna? U toj je odluci vidljivo razilaženje u stavovima između ESLJP i Ustavnog suda, koji u svojim odlukama ne razlikuje fizičku od pravne osobe. Za njega je odlučno pitanje radi li se o privatnom ili javnom interesu, pri čemu pravno vlasništva privatne osobe ima prednost pred svim drugim pravima.¹⁰⁴

¹⁰³ „Sud smatra kako se u ovome predmetu ne može tvrditi da domaći sudovi, naloživši podnositeljici iseljenje iz dotičnog stana nisu ispunili svoju obvezu postizanja poštene ravnoteže između konkurentskih interesa o kojima se tu radi. Stoga je miješanje bilo razmjerno s legitimnim ciljem koji se želio ostvariti, te je bilo potrebno u demokratskom društvu...“ - *Galović protiv Hrvatske*, *op. cit.* bilj. 91, od 5. ožujka 2013.

¹⁰⁴ „Ustavni sud u tom smislu primjećuje da vlasnik spornog stana nije privatna osoba, pa u konkretnom slučaju ne postoje dva suprotstavljena privatna interesa (u kojem bi slučaju sudovi morali presuđivati između prava vlasništva jedne privatne osobe i prava na dom druge privatne osobe). Vlasnik spornog stana je Republika Hrvatska (Ministarstvo obrane).“ - odluka Ustavnog suda, U-III-405/2008, od 21. veljače 2012.

7. ZAŠTITA PRAVA NA DOM U OVRŠNOM POSTUPKU

Iz ranije izloženog jasno je vidljivo da praksa ESLJP-a postupno utječe i na praksu redovnih hrvatskih sudova. Iako po zakonskoj snazi ispod Ustava, EKLJP se nametnula u suvremenom životu kao svojevrsan kvazi-ustav.¹⁰⁵ No njezin utjecaj ne ostvaruje se samo u o okviru kognicijskih postupaka već je vidljiv i u ovršnom postupku. Podaci iz Očevidnika nekretnina i pokretnina¹⁰⁶ pokazali su kako je u razdoblju od 2006., kada se ovrha provodila na 319 nekretnina, do kraja 2013. godine taj broj porastao na 5792, što je porast za čak 1716%. Ta godina predstavlja kulminaciju ekonomske krize započete 2008.¹⁰⁷, na što ukazuje i činjenica da se u samo godinu dana broj ovrha provedenih na kućama udvostručio, a na stanovima učetverostručio.

Grafikon 1. Broja postupaka ovrha na nekretninama po godinama¹⁰⁸

¹⁰⁵ Grbić Sanja, Bodul Dejan, Ovršni postupak u presudama Europskog suda za ljudska prava – značenje za javnobilježničku praksu, *Hrvatska pravna revija*, od travnja 2015., str. 64.

¹⁰⁶ Ovršnim zakonom iz 2012., Narodne novine, br. 112/12, čl. 169. uveden je Očevidnik nekretnina i pokretnina koje se prodaju u ovršnom postupku, a koji vodi Hrvatska gospodarska komora. U njega se unose podaci o svim nekretninama koje se prodaju u ovršnom postupku; dostupno na <http://ovrha.hgk.hr/ocevidnik-web/>.

¹⁰⁷ V. *amplius* Galac, Tomislav, Mikroekonomski aspekti utjecaja globalne krize na rast nefinancijskih poduzeća u RH, *Hrvatska narodna banka*, od srpnja 2015., dostupno na <https://www.hnb.hr/documents/20182/280757/i-045.pdf/8302e29a-4e21-4c46-81e4-e07ca0628b15>.

¹⁰⁸ Tablica je izrađena korištenjem podataka iz ZANE-Biltena, *op. cit.* u bilj. 5, str. 10.

U grafikonu je pojednostavljeno prikazan porast broja postupaka ovrha na nekretninama. Podaci o tim postupcima su objavljeni periodično, za razdoblje od tri godine, a 2013. godina je izvanredno uvrštena zbog neočekivano velikog porasta.¹⁰⁹ Ne čudi stoga noveliranje OZ-a 2014. kao zakonodavčev odgovor na sve veći broj deložacija koje su posljedice takvih ovrha. Novim uređenjem ovršnog postupka zakonodavac je dao odgovor na prethodno postavljeno pitanje, a to je ima li mjesta za zaštitu prava na dom u ovršnom postupku.¹¹⁰ Slijedeći sistematizaciju Ovršnog zakona¹¹¹ u nastavku će se prvo obraditi postupak određivanja ovrhe, a nakon njega postupak provođenja ovrhe, i to samo u pogledu koji je relevantan za temu ovog rada—zaštita prava na dom ovršenika. Pritom će se uzeti u obzir određuje li se ovrha na temelju ovršne ili vjerodostojne isprave.¹¹²

7.1. Zaštita prava na dom u postupku određivanja ovrhe

U ovršnom je postupku u pogledu njegova pokretanja naglašeno načelo dispozicije te je na ovrhovoditelju zadaća pokrenuti taj postupak podnošenjem prijedloga za ovrhu. Time se inicira ostvarivanje funkcije prisile nad dužnikom koji svoju obvezu da nešto učini, propusti ili trpi nije uredno ni pravovremeno ispunio.¹¹³ Sukladno tome u suvremenoj hrvatskoj procesnoj doktrini javila se teza o ovrsi kao vrsti pravne sankcije koja se izriče ovršenima. Ona se kao

---

¹⁰⁹ *Ibid*, obrazloženje autora.

¹¹⁰ Pritom se misli na uvodno postavljena pitanje; v. dio 2. Određenje problema.

¹¹¹ Ovršni zakon, Narodne novine, br.112/12,25/13,93/14, čl. 1. (dalje u tekstu: OZ).

¹¹² Zanimljivo je viđenje pravne teorije kako su vjerodostojne isprave u suštini vrsta ovršnih isprava: Zakonodavac je omogućio da javni bilježnik na vjerovnikov zahtjev, na temelju vjerodostojne isprave izda u okviru akta nazvanog rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave (u širem smislu) ne samo (uvjetni) platni nalog nego i (uvjetno – na temelju toga nepravomoćnog platnog naloga) i rješenje o ovrsi protiv dužnika (u užem, pravom smislu). Istekne li zakonom predviđen rok, a dužnik ne podnese prigovor ni protiv platnoga naloga ni protiv rješenja o ovrsi (u užem smislu), ta rješenja postaju bezuvjetna i pravomoćna. Sagleda li se izloženi koncept u cjelini ovršnoga prava i postupka, vjerodostojne su isprave postale, doduše uvjetno *tituli executionis*.— Bratković, Marko, Reorganizacija ovrhe na temelju vjerodostojne isprave u Sloveniji, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 2015., str. 1026.; tako i Dika *op. cit.* u bilj. 6, str. 253.

¹¹³ Giunio, Miljenko, Nedopuštena primjena parničnog instrumentarija u ovrsi, *Judikati pod povećalom*, od svibnja 2009., str. 1378.

pravna sankcija javlja u obliku prisilne pljenidbe i prodaje imovine dužnika koji je propustio dobrovoljno ispuniti svoju utvrđenu obvezu.¹¹⁴

Ovrhovoditelj ima pravo podnijeti prijedlog za ovrhu na imovini ovršenika gotovo bez ograničenja.¹¹⁵ Takvo je uređenje donekle ublaženo općim odredbama o ovrsi radi naplate novčane tražbine, kojima je propisana zaštita fizičke osobe ovršenika. Naime, od ovrhe radi ostvarenja novčane tražbine izuzete su stvari i prava fizičke osobe (koja ne obavlja registriranu djelatnost) nužni za zadovoljenje njenih osnovnih životnih potreba.¹¹⁶ U vezi s time postavlja se pitanje što su osnovne životne potrebe. Zakonodavac nije odredio jasne kriterije niti smjernice po kojima bi se u konkretnim slučajevima moglo odrediti što to točno i u kojem opsegu predstavlja osnovne životne potrebe. Na sudskoj je praksi da supstancira taj pravni standard. Ipak, OZ izričito određuje da se nekretnine za stanovanje ne smatraju stvarima nužnim za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba, osim ako zakon drukčije ne odredi.¹¹⁷ Drugim riječima, zakonsko ograničenje ne sprječava ovrhovoditelja da prijedlogom za ovrhu obuhvati dom ovršenika.

7.1.1. Zaštita prava na dom u postupku ovrhe na temelju ovršne isprave

U predlaganju ovrhe na temelju ovršne isprave ovrhovoditelj je ograničen u zakonu taksativno pobrojanim ovršnim ispravama.¹¹⁸ Iako ih je većina navedena u OZ-u, taj zakon omogućuje da

---

¹¹⁴ Burazin, Luka, Odgovorna kritike teze o ovrsi (sredstvima ovrhe) kao vrsti pravne sankcije, *Hrvatska pravna revija*, od srpanja – kolovoza 2011., str. 1.

¹¹⁵ Dika, *op. cit.* u bilj. 6, str. 65.; to se pravilo nadovezuje na jamstvo zaštite dostojanstva ovršenika: Pri provedbi ovrhe i osiguranja pazit će se na dostojanstvo ovršenika, odnosno protivnika– OZ čl. 6.; „...ta odredba je načelnog karaktera i upitno je koji je njezin doseg...”– Stokić, Matija, Vrijednosna ograničenja za ovršnu prodaju nekretnina kao sredstvo zaštite ovršenika, *Informator* br. 63, 2015., str. 769.

¹¹⁶ OZ, čl. 75., st. 1.

¹¹⁷ Nekretnine za stanovanje ili obavljanje poslovne djelatnosti ne smatraju se stvarima koje su nužne za zadovoljenje osnovnih životnih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati ili za obavljanje samostalne djelatnosti koja je njegov glavni izvor sredstava za život, osim ako zakonom nije drukčije određeno– OZ, čl. 75., st. 5.; ovaj stavak upućuje na zakonske iznimke propisane OZ, čl. 91. te Zakonom o obrtu, Narodne Novine, br. 143/13, čl. 36., st. 3. (dalje u tekstu: Zakon o obrtu); v. dio 7.1.1.1. Žalba.

¹¹⁸ Ovršne isprave jesu: (1) ovršna sudska odluka i ovršna sudska nagodba; (2) ovršna nagodba iz čl. 186.a ZPP-a; (3) ovršna odluka arbitražnog suda; (4) ovršna upravna odluka i ovršna upravna nagodba ako glase na ispunjenje novčane obveze, ako zakonom nije drugačije određeno; (5) ovršna javnobilježnička odluka i ovršna javnobilježnička isprava; (6) nagodba sklopljena u postupku pred sudovima časti pri komorama u RH te nagodba

se i drugim zakonom nekoj ispravi da svojstvo ovršnosti. Tako se ovršnom ispravom smatra i potvrda poslodavca o neisplaćenju plaći predviđena Zakonom o radu.¹¹⁹ Ključno je samo da isprava mora biti zakonom određena kao ovršna. Tradicionalnu osnovu za određivanje ovrhe predstavljaju isprave koje imaju značenje ovršnog naslova (*titulus executionis*) u kojima je tražbina konačno, odnosno pravomoćno utvrđena u kognicijskom postupku.¹²⁰ Ipak, doskačući problemima dugotrajnosti parničnog postupka u hrvatsko su pravo uvedene ovršne isprave kojima nije prethodio kognicijski postupak nego ih je takvima proglasio zakonodavac.¹²¹ Rješenje o ovrsi se kad su u pitanju te ovršne isprave može donijeti već na temelju postojanja isprave za koju se veže presumpcija istinitosti, slijedom čega se i tražbina utvrđena u njoj smatra istinitom.¹²²

Osim rasterećenja sudova velikog broja potencijalnih parničnih postupaka (koje bi imale za cilj izdavanje ovršne isprave), dodatni ciljevi koji su se željeli ostvariti njihovim uvođenjem odnosili su se na osiguranje ugovorne discipline te zaštite vjerovnika. Njemu je pružena mogućnost da sklapanjem ugovora s dužnikom u obliku javnobilježničkog akta ili solemnizirane privatne isprave izbjegne potrebu vođenja parničnog postupka u slučaju dužnikova neispunjenja obveze.

U slučaju kada je ovršna isprava donesena na temelju prethodno provedenog kognicijskog postupka zaštita prava na dom osigurana je u parničnom postupku.¹²³ *A contrario*, ovršne isprave donesene bez provođenja kognicijskog postupka potencijalno predstavljaju problem jer u tom slučaju bi se zaštita prava na dom trebala pružiti (tek) u ovršnom postupku koji se provodi na nekretninama za koju ovršenici tvrde da predstavlja njihov dom. Naime, pitanje zaštite toga prava javlja se nakon donošenja rješenja o ovrsi. Ovršni je postupak neraspravni postupak te u

---

sklopljena u postupku mirenja u skladu s odredbama zakona kojim se uređuje postupak mirenja; (7) druga isprava koja je zakonom određena kao ovršna isprava- OZ, čl. 23.

¹¹⁹ Poslodavac je dužan, najkasnije petnaest dana od dana isplate plaće, naknade plaće ili otpremnine, radniku dostaviti obračun iz kojeg je vidljivo kako su ti iznosi utvrđeni. (...) Obračuni iz stavka 2. ovoga članka su ovršne isprave.- Zakon o radu, Narodne novine, br. 93/14 (dalje u tekstu: ZR), čl. 93., st. 1. i st. 3.

¹²⁰ Prema OZ, čl. 23., ovršne odluke donesene u sudskom, arbitražnom i upravnom postupku, kao i nagodbe pred tim tijelima, uključujući nagodbe sklopljene u postupku mirenja i u postupcima pred sudovima časti pri komorama u RH predstavljaju odluke koje su rezultat kognicijskog postupka.

¹²¹ Riječ je o ovršnoj javnobilježničkoj odluci, ovršnoj javnobilježničkoj ispravi te ovršnim ispravama prema ZR-u.

¹²² Dika, *op. cit.* u bilj. 6, str. 211.

¹²³ V. dio 4. Zaštita prava na dom u parničnom postupku.

njemu, za razliku od parničnog postupka, ne bi trebalo biti mjesta iznošenju novih činjenica radi utvrđivanja prava te njihovu kontradiktornu raspravljanju.¹²⁴ Međutim, problem je što to raspravljanje nije ni prethodilo određivanju ovrhe izdavanjem rješenja o ovrsi. Time je, ako mu se uskrati pravo isticanja toga prigovora i u ovršnom postupku, ovršenik *a priori* lišen mogućnosti zaštite prava na dom koja bi mu mogla (i trebala) biti pružena u parnici.

Iako procesno ekonomično, takvo je rješenje neopravdano u svjetlu već spomenutog stajališta ESLJP-a da svaka osoba kojoj prijeti gubitak doma ima pravo da sud u redovnom građanskom postupku odluči o razmjernosti mjere iseljenja iz nekretnine koja predstavlja njezin dom.¹²⁵ Iako bi doista bilo nesvrhovito voditi parnicu u svakom slučaju postojanja isprave podobne da se na temelju nje odredi ovrha¹²⁶, čini se opravdanim sustavno drugačije urediti pravni položaj ovršenika u odnosu na kojega je prethodno proveden kognicijski postupak i ovršenika koji u tom postupku nije sudjelovao jer za njega ovrhovoditelj nije imao pravnoga interesa (jer je već imao ovršnu ispravu). Drugim riječima, trebalo bi osmisliti zaseban pravni režim zaštite osoba kojima je na taj način povrijeđeno pravo na dom.

Kao povod sljedećim razmatranjima neka posluži jedan primjer iz hrvatske sudske prakse. U jednom se predmetu ovršenica protivila rješenju o ovrsi donesenom na temelju solemniziranog ugovora o kreditu, dakle ovršne isprave, pozivajući se na svoje pravo na dom, sud je žalbu odbio obrazlažući da prigovor radi zaštite prava na dom ne predstavlja valjan žalbeni razlog u konkretnom slučaju te da je ona sklapanjem ugovora pristala da se na njejoj nekretnini osnuje založno pravo i provede ovrha.¹²⁷ U načelu, takvom se stajalištu, tumači li se zakon gramatički, nema što prigovoriti. Sklapanjem ugovora, naime, dužnik ujedno pristaje na mogućnost da sud

---

¹²⁴ Giunio, *op. cit.* u bilj. 113, str. 1379.; Zoroska-Kamilovska, Tatjana, Reforme Sistema izvršenja u državama regiona – konceptualne sličnosti i razlike, kontroverze i dileme, *Zbornik radova: Hramonizacija građanskog prava u regionu*, 2013., str. 454. – 455.

¹²⁵ ESLJP je taj stav prvi put iznio u presudi *Paulić protiv Hrvatske op. cit.* u bilj. 23, v. 4. Zaštita prava na dom u parničnom postupku.

¹²⁶ Ovršna isprava podobna je za ovrhu ako su u njoj naznačeni vjerovnik i dužnik te predmet, vrsta, opseg i vrijeme ispunjenja obveze. Ako je ovršna isprava odluka kojom je naloženo ispunjenje tražbine na neko davanje ili činjenje, u njoj mora biti određen i rok za dobrovoljno ispunjenje.- OZ, čl. 29., st. 1. i 2.

¹²⁷ „Za ovaj postupak ovrhe irelevantan je navod o tome da bi ovršenica prodajom njezine nekretnine ostala bez ikakvog stambenog smještaja (...) jer takvi razlozi ne dovode u pitanje pravilnost rješenja o ovrsi, a niti bi se radilo o razlozima za žalbu u smislu čl. 46. OZ-a (...) pobijano rješenje je doneseno na temelju javnobilježničke isprave - ugovora o kreditu, kojim je ovršenica pristala da se na njezinoj nekretnini zasnuje založno pravo i provede ovrha“ - Županijski sud u Rijeci, Gž-363/98, od 8. travnja 1998. godine.

izravno na temelju njega donese rješenje o ovrsi, nakon čega mu na raspolaganju ostaju samo pravna sredstva zaštite predviđena u ovršnom postupku.¹²⁸ Međutim, valjalo bi sagledati kako je takvo pravno uređenje u skladu sa zaštitom ljudskih prava kako su ona protumačena u praksi Europskog suda za ljudska prava. Stoga je potrebno u svjetlu zaštite prava na dom razmotriti pravne lijekove dostupne u ovršnom postupku te mogućnost da se njima supstituira zaštita koja bi se inače mogla ostvariti u parnici.

7.1.1.1. Žalba

Ovršnim zakonom omogućeno je protiv donesenog rješenja o ovrsi na temelju ovršne isprave izjaviti žalbu¹²⁹ iz taksativno određenih razloga.¹³⁰ Žalbeni se razlozi u pravnoj se teoriji razvrstavaju dvije velike skupine – opugnacijske i opozicijske razloge.¹³¹ Opugnacijskim se razlozima smatraju svi žalbeni razlozi koji se odnose na bitne povrede odredaba ovršnog postupka, dok bi opozicijski *in concreto* bili žalbeni razlozi pogrešne primjene materijalnog prava te pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja.¹³² Iako je lista žalbenih razloga iscrpna, samo se dva mogu promotriti u kontekstu zaštite prava na dom.

---

¹²⁸ Rijavec, Vesna, Neposredna ovršnost javnobilježničkog akta, *Javni bilježnik br. 13*, 2002., str. 35.–41.

¹²⁹ Žalba ovršenika je redovan pravni lijek remonstrativno–devolutivnog karaktera. Za slučajeve u kojima se žalba prihvaća, odluku donosi prvostupanjski sud, i to onaj isti koji je donio i rješenje o ovrsi protiv kojeg je izjavljena žalba. U tome je vidljiv remonstrativan karakter. S druge strane, devolutivan se karakter žalbe ostvaruje prosljeđivanjem žalbe drugostupanjskom sudu u slučajevima kad prvostupanjski smatra da je ona neosnovana. V. *amplius* Marić–Ivanović, Renata, Pravni lijekovi protiv rješenja o ovrsi na temelju ovršne isprave, *Informator br.5877-5878*, od 3. i 7. srpnja 2010.

¹³⁰ OZ, čl. 50.; Za potrebe ovog rada žalba će se obraditi samo iz aspekta zaštite prava na dom. Neće se ulaziti u opće karakteristike pravnog lijeka u pogledu formalnih zahtjeva.

¹³¹ Primjerice Dika, *op. cit.* u bilj. 6, str. 315.; Marić–Ivanović, *op. cit.* u bilj. 129, str. 12.; Mihelčić, Gabrijela, Novo uređenje žalbe u ovršnom postupku, *Pravo i porezi br. 5/11*, od svibnja 2011., str. 50.

¹³² 1) Opugnacijski žalbeni razlozi: (a) ako isprava na temelju koje je doneseno rješenje o ovrsi nije stekla svojstvo ovršnosti; (b) ako je ovršna isprava stavljena izvan snage; (c) ako su stranke javnom ili po zakonu ovjerovljenom ispravom sastavljenom nakon nastanka ovršne isprave sporazumjele da ovrhovoditelj neće na temelju ovršne isprave, trajno ili za određeno vrijeme tražiti ovrhu; (d) ako je protekao rok u kojemu se po zakonu može tražiti ovrha; (e) ako ovrhovoditelj nije ovlašten tražiti ovrhu na temelju ovršne isprave, odnosno ako nije ovlašten na temelju nje tražiti ovrhu protiv ovršenika; (f) ako nije ispunjen uvjet koji je određen ovršnom ispravom, osim ako zakonom nije drukčije propisano.

2) Opozicijski žalbeni razlozi: (a) ako isprava na temelju koje je doneseno rješenje o ovrsi nije ovršna isprava; (b) ako je ovrha određena na predmetu koji je izuzet od ovrhe, odnosno na kojem je mogućnost ovrhe ograničena; (c)

Prvi od njih je slučaj određivanja ovrhe na predmetu koji je od ovrhe izuzet, odnosno na kojem je mogućnost ovrhe ograničena.¹³³ Taj opozicijski žalbeni razlog izjavljuje se zbog pogrešne primjene materijalnog ovršnog prava ako sud donese rješenje o ovrsi koje se treba provesti na nekretnini koja je od ovrhe trebala biti izuzeta. Unatoč općem pravilu da se nekretnina potrebna za zadovoljenje osnovnih životnih potreba ne izuzima od ovrhe, predviđene su iznimke kada je to ipak moguće.¹³⁴ Naime, zakonodavac je Novelom iz 2014. uveo poseban režim ovrhe u odnosu na poljodjelca kojim je osigurana zaštita poljodjelca i članova uže obitelji te drugih osoba koje je on po zakonu dužan uzdržavati.¹³⁵ Time su od ovrhe izuzeti poljoprivredno zemljište i gospodarske zgrade poljodjelca u opsegu koji je potreban za zadovoljenje osnovnih životnih potreba navedenih osoba.¹³⁶

Na prvi pogled riječ je o socijalno osjetljivoj i razumnoj odredbi kojom se žele osigurati sredstva za život osobe koja se bavi poljoprivredom. Ona obradom poljoprivrednog zemljišta i korištenjem gospodarskih zgrada ostvaruje sredstva za život te joj je poljoprivredna proizvodnja pretežni izvor prihoda¹³⁷, što je usporedivo s plaćom zaposlenih osoba.¹³⁸ Međutim, takvo izuzimanje od ovrhe dovodi do mogućnosti nejednakog položaja u odnosu na ovršenika nepoljodjelca i članove njegove uže obitelji. U slučaju gubitka nekretnine za stanovanje ovršenika nepoljodjelca ne postavlja se pitanje dostatnosti sredstava za život. Nadalje, odredbom o ovrsi na nekretnini poljodjelca pravna je zaštita proširena i na članove uže obitelji

---

ako je tražbina prestala na temelju činjenice koje je nastala u vrijeme kad ovršenik više nije mogao istaknuti u postupku iz kojeg potječe odluka, odnosno nakon zaključenja sudske ili upravne nagodbe ili sastavljanja, potvrđivanja ili ovjeravanja javnobilježničke isprave; (d) ako je ispunjenje tražbine, makar i na određeno vrijeme, odgođeno, zabranjeno, izmijenjeno ili na drugi način onemogućeno zbog činjenice koja je nastala u vrijeme kad je ovršenik više nije mogao istaknuti u postupku iz kojeg potječe odluka odnosno nakon zaključenja sudske ili upravne nagodbe ili sastavljanja, potvrđivanja ili ovjeravanja javnobilježničke isprave; (e) ako je nastupila zastara tražbine o kojoj je odlučeno ovršnom ispravom.

¹³³ OZ, čl. 50., st. 1.

¹³⁴ OZ, čl. 75., st. 5.; v. dio 7.1. Zaštita prava na dom u postupku određivanja ovrhe.

¹³⁵ OZ, čl. 91.; Gojković, Sunčica, Ovrha i deložacija, *Pro bono br. 5*, od studenog 2014., str. 46.

¹³⁶ OZ, čl. 91., st. 1.

¹³⁷ Izraz poljodjelac označava osobu kojoj je poljoprivreda pretežni izvor prihoda.- OZ, čl. 2., st. 1.

¹³⁸ Ako se ovrha provodi na plaći ovršenika, od je ovrhe je izuzet iznos u visini dvije trećine prosječne neto plaće u Republici Hrvatskoj (...) Ako ovršenik prima plaću koja je manja od prosječne neto plaće u Republici Hrvatskoj, od ovrhe je izuzet iznos u visini dvije trećine plaće ovršenika.- OZ, čl. 173., st. 1. i st. 2.

koji ne moraju nužno biti osobe koje je on po zakonu dužan uzdržavati, što neopravdano izostaje u slučaju ovršenika nepoljodjelca.

Druga se iznimka odnosi na odredbu da su od ovrhe izuzete nekretnine koje su zaštićene prema posebnim zakonima.¹³⁹ To je izuzimanje posljedica potrebe usklađivanja Ovršnog zakona s ostalim zakonima.¹⁴⁰ Tako Zakon o obrtu određuje da se ovrha radi ostvarenja novčane tražbine protiv obrtnika ne može provesti na nekretnini u kojoj ovršenik stanuje, u opsegu nužnom za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba.¹⁴¹ Dakle, tom odredbom nije zaštićena gospodarska zgrada obrtnika ili poslovna zgrada obrtnika potrebna za obavljanje poslovne djelatnosti, kao u slučaju poljodjelca. Naprotiv, štiti se stambena nekretnina, koja u svakodnevnom poimanju predstavlja dom ovršenika, a koju sam OZ kao *lex generalis* isključuje iz osnovnih životnih potreba. Time je ovršenik koji nije obrtnik ponovno *de facto* stavljen u lošiji položaj od onoga koji to jest. Nejasan je razlog navedenih pravnih neujednačenosti. Omogućavanjem izjavljivanja žalbe samo ovršenikima čiji dom predstavlja nekretninu zakonom izuzetu od ovrhe nepravedno se zanemaruje položaj ostalih ovršenika čiji dom ne pripada navedenim kategorijama nekretnina. Naime, ako je cilj zakonodavca bila pravna zaštita ovršenika u postupku ovrhe na nekretnini radi osiguranja njegovih osnovnih životnih potreba, opseg zaštite trebao bi biti jednak u pogledu svih ovršenika.¹⁴²

Još je jedan opugnacijski žalbeni razlog koji bi mogao poslužiti zaštiti prava na dom u žalbenom postupku. On se odnosi na ovlaštenje ovršenika da podnese žalbu protiv rješenja o ovrsi ako je ovršna isprava, koja je temelj rješenja, stavljena izvan snage.¹⁴³ Riječ je o slučaju posredne zaštite prava na dom u žalbenom postupku. Neposredna zaštita ostvarila bi se izvan ovršnog postupka, i to u žalbenom postupku nakon parnice, postupku po izvanrednim pravnim lijekovima, ustavnom tužbom ili zahtjevom upućenim ESLJP-u. Stoga ovaj razlog, iako

---

¹³⁹ Ne mogu biti predmet ovrhe nekretnine za koje je posebnim zakonom određeno da se na njima ne može provesti ovrha, i to u opsegu propisanim tim zakonom.- OZ, čl. 91., st. 2.

¹⁴⁰ Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, P.Z. br. 571, str. 33.

¹⁴¹ Ovrha radi ostvarenja novčane tražbine protiv obrtnika ne može se provesti na nekretnini u kojoj ovršenik stanuje u opsegu nužnom za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati.- Zakon o obrtu, čl. 36., st. 3.

¹⁴² Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, *op. cit.* u bilj. 140, str. 33.

¹⁴³ Ako je ovršna isprava ukinuta, poništena, preinačena ili na drugi način stavljena izvan snage, odnosno ako je na drugi način izgubila svoju djelotvornost ili je utvrđeno da je bez učinka...- OZ, čl. 50., st. 1.

dostupan svim ovršenicama, ne omogućuje neposrednu zaštitu prava na dom u ovršnom postupku već ju čini ovisnom o ishodu drugih postupaka.

Ostali žalbeni razlozi ne bi se mogli iskoristiti u svrhu zaštite prava na dom. Čak i kada bi postojao razlog za podnošenje žalbe iz nekih drugih razloga te bi se uz njega istaknuo prigovor zaštite prava na dom, OZ ograničava sud na ispitivanje novih činjenica samo ako su izričito vezane uz žalbeni razlog.¹⁴⁴ Ovršenik bi se eventualno mogao nadati postojanju žalbenih razloga na temelju kojih ovršni sud upućuje u parnicu.¹⁴⁵ U povodu žalbe iz tih razloga, ovršenik bi svakako trebao istaknuti prigovor zaštite prava na dom, makar sud to ne uzeo u obzir.¹⁴⁶ Razlog tomu je ograničavanje ovršenika u sadržaju tužbe koju podnosi za slučaj upućivanja u parnicu. OZ određuje da se u slučaju podizanja opugnacijske ili opozicijske tužbe¹⁴⁷, ovršenik mora pozvati na razloge navedene u žalbi.¹⁴⁸ Time bi se i u tužbi mogao pozvati na zaštitu prava na dom i eventualno ju u parnici ostvariti. No, takav način zaštite, iako odgovarajući, ovršenik će ostvariti samo uvjetno. Potencijalna zaštita ovisi o postojanju određenih žalbenih razloga i postupanju ovrhovoditelja u povodu žalbe.¹⁴⁹

Osim redovne žalbe, dosada opisane, OZ omogućuje i izjavljivanje „izvanredne“ žalbe. Radi se o redovnom pravnom lijeku koji se može izjaviti nakon proteka roka iz ograničenih razloga.¹⁵⁰

---

¹⁴⁴ OZ, čl. 50, st. 2.

¹⁴⁵ OZ, čl. 52., st. 1.

¹⁴⁶ Značajan je slučaj iz prakse u kojem je ovršenica podnijela žalbu protiv rješenja o ovrsi, na temelju koje je upućena u parnicu. Iako je u parnici utvrđeno da je pozivanje na predmetni žalbeni razlog bilo neosnovano, drugostupanjski sud je također utvrdio da je prvostupanjski sud previdio tvrdnje tužiteljice kojima ističe prigovor miješanja u svoje pravo na poštovanje doma te naložio da se u nastavku postupka pred prvostupanjskim sudom provede test razmjernosti. - Županijski sud u Splitu, Gžo-150/14, od 25. veljače 2015.

¹⁴⁷ Opozicijska tužba je tužba podnesena na temelju jednog od opozicijskih razloga, dok je opugnacijska tužba podnesena na temelju opugnacijskog razloga. Riječ je o tužbama koje ovršenik podnosi po uputi ovršnog suda na temelju prethodno uložene žalbe zbog koje sud može uputiti u parnicu. Razlikovanje tih dviju tužbi nije praktično važno jer je njihova pravozaštitna funkcija izjednačena. Također, među njima nema nikakve razlike u procesnopravnom smislu. Štoviše ovršenik može na temelju podnesenih opugnacijski i opozicijskih žalbenih razloga biti upućen u parnicu te će se u tom slučaju raditi o „mješovitoj“ tužbi. – Dika, *op. cit.* u bilj. 6, str. 347.

¹⁴⁸ OZ, čl. 52., st. 3.

¹⁴⁹ *Ibid.*

¹⁵⁰ Ovršenik može izjaviti žalbu nakon proteka roka, ako iz opravdanih razloga nije mogao istaknuti u roku, protiv rješenja o ovrsi i nakon njegove pravomoćnosti: (a) ako ovrhovoditelj nije ovlašten tražiti ovrhu na temelju ovršne isprave, odnosno ako nije ovlašten na temelju nje tražiti ovrhu protiv ovršenika; (b) ako je tražbina prestala na temelju činjenice koje je nastala u vrijeme kad ovršenik više nije mogao istaknuti u postupku iz kojeg potječe

Iako je ideja te vrste žalbe omogućiti ovršenima adekvatnu zaštitu u slučajevima kada je to opravdano, razlozi za izjavljivanje izvanredne žalbe ne uključuju dva spomenuta žalbena razloga kroz koje bi se eventualno mogla ostvariti zaštita prava na dom. Stoga i potencijalno postojanje razloga za izjavljivanje izvanredne žalbe ne omogućuje ovršeniku ostvarenje zaštite prava na dom.

Slijedom svega navedenog vidljivo je kako ovršeniku nije osigurana adekvatna zaštita njegova prava na dom podnošenjem redovnog pravnog lijeka. Osim žalbe protiv rješenja o ovrsi, ovršeniku je na raspolaganju i izvanredan pravni lijek protiv drugostupanjskih rješenja.

7.1.1.2. Izvanredna revizija

Novelom OZ-a iz 2005. godine¹⁵¹ omogućeno je i podnošenje tzv. izvanredne revizije.¹⁵² Riječ je o izvanrednom pravnom lijeku ranije uvedenom u parnični postupak Zakonom u parničnom postupku iz 2003., ali koji je svoj oblik mijenjao u novelama ZPP-a iz 2008. i 2011. godine.¹⁵³ Ovršeniku prema aktualnom uređenju toga pravnog lijeka izvanredna revizija stoji na raspolaganju kada smatra da odluka donesena u drugom stupnju ovisi o rješenju nekog materijalnog ili postupovnog prava važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.¹⁵⁴

---

odluka, odnosno nakon zaključenja sudske ili upravne nagodbe ili sastavljanja, potvrđivanja ili ovjeravanja javnobilježničke isprave; (c) ako je ispunjenje tražbine, makar i na određeno vrijeme, odgođeno, zabranjeno, izmijenjeno ili na drugi način onemogućeno zbog činjenice koja je nastala u vrijeme kad je ovršenik više nije mogao istaknuti u postupku iz kojeg potječe odluka odnosno nakon zaključenja sudske ili upravne nagodbe ili sastavljanja, potvrđivanja ili ovjeravanja javnobilježničke isprave; (d) ako je nastupila zastara tražbine o kojoj je odlučeno ovršnom ispravom.– OZ, čl. 53., st. 1.

¹⁵¹ Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, Narodne novine, br. 57/96., 29/99., 42/00., 173/03., 194/03. 151/04., 88/05, od srpnja 2005.

¹⁵² Dika, *op. cit.* u bilj. 6, str. 194.

¹⁵³ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, čl. 382. st. 2.; U ovršnom postupku i postupku osiguranja na odgovarajući se način primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku, ako ovim ili drugim zakonom nije drugačije određenom.– OZ, čl. 21., st. 1.

¹⁵⁴ U ovršnom postupku i postupku osiguranja revizija se može izjaviti samo ako odluka donesena u drugom stupnju ovisi o rješenju nekog materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni...- OZ, čl. 12., st. 1.

Izvanrednom revizijom kao pravnim lijekom o kojem odlučuje VSRH pokušala se ublažiti „nedohvatljivost“ VSRH-a kao treće instance u postupku po pravnim lijekovima.¹⁵⁵ Ipak, za izjavljivanje izvanredne revizije nije dovoljno samo da stranka smatra da se radi o pitanju od važnosti za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni već se zahtjeva točno naznačivanje pravnog pitanja zbog kojeg se podnosi kao i jasno obrazloženje važnosti tog pitanja za jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnosti svi u njegovoj primjeni.¹⁵⁶ U praksi VSRH-a razvijeno je i pravilo da bi se u reviziji trebalo jasno uputiti na potencijalno neujednačenu praksu.

Međutim, pitanje je bi li se izvanredna revizija mogla koristiti kao sredstvo zaštite prava na dom ovršenika. Teško je zamisliva neujednačena sudska praksa po pitanju zaštite prava na dom u ovršnom postupku jer je sama zaštita vrlo teško ostvariva neposredno u njemu. Eventualni slučajevi potrebe ujednačavanja sudske prakse mogli bi se odnositi na procjenu osnovnih životnih potreba ovršenika. Radilo bi se o odlukama drugostupanjskih sudova u povodu žalbenog razloga koji se odnosi na nekretnine izuzete od ovrhe.¹⁵⁷ S obzirom da zakonodavac ne određuje kriterije što bi činilo osnovne životne potrebe, sudovi su u mogućnosti to samostalno procjenjivati prema okolnostima slučaja. Tako bi moglo doći do različitog definiranja osnovnih životnih potreba u istim ili sličnim okolnostima u odnosu na posebnu kategoriju ovršenika koja uživa zaštitu u postupku ovrhe na nekretnini. Dakle, i u tom bi slučaju izvanredna revizija bila sredstvo zaštite samo određenih kategorija ovršenika¹⁵⁸, a nipošto opći pravni lijek kojim bi se pružala zaštita prava na dom. Osim toga, ne valja ispustiti iz vida da je riječ o izvanrednom pravnom lijeku do čijeg podnošenja dolazi tek nakon što su o njima odlučivale dvije instancije sudova.

Uvidom u praksu VSRH-a u postupcima odlučivanja povodom izjavljene izvanredne revizije protiv rješenja o ovrsi vidljiv je ponavljajući uzorak odluka¹⁵⁹ jer VSRH u načelu odbacuje

---

¹⁵⁵ Slovincić, Jerko, Izvanredna revizija – geneza instituta i primjena u ovrsi, *Informator br. 5855*, od travanj 2010., str. 17.

¹⁵⁶ *Ibid*

¹⁵⁷ OZ, čl. 50., st. 1., v. dio 7.1. Zaštita prava na dom u postupku određivanja ovrhe.

¹⁵⁸ Za pitanje nejednakog položaja ovršenika v. dio 7.1.1.1. Žalba.

¹⁵⁹ Na internetskoj stranici VSRH pretražena je praksa prema pregledu po vrstama predmeta, Rev - Građanski - revizija, a zaključak je donesen na uzorku od 150 pregledanih predmeta. Više na <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/>.

izjavljene izvanredne revizije.¹⁶⁰ U najvećem broju slučajeva¹⁶¹ riječ je o nedopuštenoj¹⁶² izvanrednoj reviziji. Iz toga proizlazi da podnošenje izvanredne revizije protiv rješenja o ovrsi predstavlja tek puku formalnost da bi ovršenik mogao podići ustavnu tužbu i tako zaštitu potražiti pred drugim tijelom. Nažalost, čini se kao da je Ustavni sud postao četvrta instancija, što *de iure* ne bi trebao biti.¹⁶³

7.1.2. Zaštita prava na dom u postupku određivanja ovrhe na temelju vjerodostojne isprave

Dugotrajnost ovršnog postupka i povećan broj predmeta postali su najočitiiji primjer nefunkcionalnosti sudske ovrhe.¹⁶⁴ Stoga se zakonodavac odlučio za uvođenja javnih bilježnika u ovršni postupak,¹⁶⁵ ovlašćujući ih na donošenje rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojnih

---

¹⁶⁰ Iako odredbe parničnog postupka određuju da se zahtjev za revizijom podnosi prvostupanjskom sudu koji procjenjuje je li izvanredna revizija pravovremena, dopuštena i potpuna, u praksi je situacija ipak drukčija. Prvostupanjski sudovi ne odbacuju izvanrednu reviziju u svim onim slučajevima u kojima je navedeno u podnesku da se radi o izvanrednoj reviziji, već prepuštaju odluku VSRH.- Eraković, Andrija, *Izvanredna revizija, Hrvatska pravna revija*, od veljača 2010., str. 106. Iz ove prakse sudova je vidljivo kako prvostupanjski sudovi kada je riječ o potrebi ujednačavanja prava odluku o tako bitnom pitanju ipak prepuštaju VSRH. Može se zaključiti da su prvostupanjski sudovi svjesni važnosti i značaja instituta izvanredne revizije ne samo za ujednačavanje prava već i kao sredstva zaštite. Stoga bi trebalo omogućiti i ovršenima da ga koriste.

¹⁶¹ Rješenja VSRH poput : VSRH, Rev 1292/2013-3, od 27. listopada 2015.; VSRH, Rev 906/2012-2, od 21. listopada 2015.; VSRH, Rev 401/2012-2, od 29. rujna 2015.; VSRH, Revt 26/2015-2, od 23. rujna 2015.; VSRH, Rev 1325/2014-2, od 15. rujna 2015.; VSRH, Rev 2007/2014-3, od 9. rujna 2015.

¹⁶² ...ako ju je podnijela neovlaštena osoba; ako ju je podnijela osoba koja je odustala od revizije; ako revident nema pravnog interesa za podnošenje revizije.– taksativno određeni razlozi nedopuštene revizije prema ZPP-u čl. 389., st. 3.

¹⁶³ Ustavni sud ne odlučuje o žalbama ili drugim sredstvima pravne zaštite protiv odluka sudova nižeg stupnja te ne ispituje povrede zakona, već povrede ustavnih prava. Na razliku ustavne tužbe od revizije upućuje i činjenica da se one ne mogu podnijeti istovremeno. Ustavna tužba podnosi se u roku od 30 dana od dana primitka revizijske odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske, a ne od dana primitka pravomoćne drugostupanjske presude suda.- Upute za ispunjavanje obrasca ustavne tužbe, od 11. travnja 2016., dostupno na http://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/Upute_za_ispunjavanje_obrasca_ustavne_tuzbe_11._travnja_2016.pdf.

¹⁶⁴ Grbić.; Bodul, *op. cit.* u bilj. 105, str. 49.

¹⁶⁵ *Ibid*, str. 50.; vidi suprotno „...glavni oslonac reforme sastoji se od prebacivanja ovlasti za donošenje rješenja o ovrsi na javne bilježnike – pri čemu se može primijetiti da se na taj način sudovima oduzima možda jedina aktivnost koja bi im trebala biti ostavljena (a uz to je u praksi izazivala najmanje teškoća).“- Uzelac, Alan,

isprava.¹⁶⁶ Riječ je o ispravama koje u visokom stupnju čine vjerojatnim postojanje tražbine određene u njima te mogu biti temelj pokretanja ovrhe bez prethodno provedenog kognicijskog postupka.¹⁶⁷ Javni bilježnik po podnesenom prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave¹⁶⁸ ako ocijeni da je on dopušten i osnovan, donosi rješenje o ovrsi.¹⁶⁹ Ono u širem smislu sadrži u sebi zapravo dvije odluke. Jedna je svojevrsni platni nalog, odluka kojom se nalaže namirenje ovrhovoditeljeve tražbine, a druga na tom nalogu utemeljeno uvjetno rješenje o ovrsi (rješenje o ovrsi u užem smislu).¹⁷⁰

7.1.2.1. Prigovor protiv rješenja o ovrsi

Navedena dvojaka funkcija rješenja o ovrsi u hrvatskom pravnom sustavu dovela je do potrebe da se u tom pravnom lijeku sjedini funkcija prigovora protiv platnog naloga prema odredbama ZPP-a te specifične redovne žalbe protiv uvjetnog rješenja o ovrsi na temelju ovršne isprave.¹⁷¹ Upravo je ta karakteristika prigovora ključna za zaštitu prava na dom ovršenika u postupku određivanja ovrhe na temelju vjerodostojne isprave. Ovršenik ima mogućnost uložiti prigovor protiv jednog dijela ili protiv cijelog rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave¹⁷², a da bi prigovor bio dopušten, potrebno ga je i obrazložiti.¹⁷³ Odlučivanje o prigovoru u sudskoj je

---

Vladavina prava i pravosudni sustav: sporost pravosuđa kao prepreka pridruživanju, u *Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji: Izazovi institucionalnih prilagodbi*, 2004., str. 110.

¹⁶⁶ Vjerodostojne isprave su kao temelj pokretanja ovršnog postupka uvedene ZIP 78. godine, no zbog nedovoljne preciziranosti instituta, novelom istog zakona dodatno su uređene i proširene. Takvo uređenje preuzeto je i u prvi Ovršni zakon nakon osamostaljenja RH, Narodne novine, br.57/96, od srpnja 1996.; za kasnije uloge javnih bilježnika uređene Novelama Ovršnog zakona iz 1996. v. *amplius* Hrvatin, Branko, Ovrha na temelju vjerodostojne isprave-sudjelovanje javnih bilježnika u ovrsi i sudska i izvansudska ovrha, *Javni bilježnik*, od 2007., str. 19.–25.; Bratković, *op. cit.* u bilj. 112, str. 1025.–1050.

¹⁶⁷ Dika, *op.cit.* u bilj. 6, str. 254; v. *amplius* Uzelac, Alan; Bratković Marko, Certificiranje nespornih tražbina u domaćem i poredbenom pravu, Zbornik Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, 2015., str. 81.–116.

¹⁶⁸ U smislu ovršnog prava vjerodostojnim ispravama smatraju mjenica i ček s protestom i povratnim računima, javna isprava, izvadak iz poslovnih knjiga, račun, po zakonu ovjerovljena privatna isprava i javna isprava određena posebnim propisom.- OZ, čl. 31., st. 1.

¹⁶⁹ OZ, čl. 281., st.1.

¹⁷⁰ Dika, Mihajlo, *op.cit.*, u bilj. 6, str. 357.

¹⁷¹ *Ibid.*, Bratković, *op. cit.* u bilj. 112.

¹⁷² OZ, čl. 58., st. 1.

¹⁷³ „Ovršenik je u prigovoru naveo “ulažem prigovor na rješenje o ovrsi 203/12, a svoje tvrdnje ću dokazati na sudu”, te je prvostupanjski sud pravilno primijenio materijalno pravo utvrdivši da prigovor nije obrazložen u

nadležnosti sukladno ideji da javni bilježnik može donositi rješenje o ovrsi samo u slučaju nespornih tražbina.¹⁷⁴ Stoga po ulaganju ovršenikova prigovora javni bilježnik spis prosljeđuje nadležnom sudu kako bi on odlučio o prigovoru.

Ako bi ovršenik prigovorom pobijao samo dio rješenja kojim se određuje ovrha na njegovoj nekretnini (rješenje o ovrsi u užem smislu), bio bi ograničen istim razlozima propisanim za žalbu protiv rješenja o ovrsi na temelju ovršne isprave.¹⁷⁵ U tom slučaju zaštita prava na dom jednako je ograničena kao i kod žalbe jer taksativno navedeni razlozi ne pružaju dostatnu zaštitu. Drugačiji pristup uređen je za slučaj da ovršenik uloži obrazloženi prigovor protiv cijelog rješenja o ovrsi ili onog dijela u kojem mu je naloženo da plati ovrhovoditelju (platni nalog).¹⁷⁶ Po uloženom prigovoru sud je dužan staviti izvan snage rješenje o ovrsi, ukinuti sve dotadašnje radnje te nastaviti postupak kao postupak po platnom nalogu.¹⁷⁷

Time će se pitanje zaštite prava na dom iz ovršnog preseliti u raspravni parnični postupak namijenjen za utvrđivanje postojanja, odnosno nepostojanja povrede.¹⁷⁸ Eventualna povreda prava na dom tada će postati jedna od spornih činjenica koje će se utvrđivati. U parnici će ovrhovoditelj, sada tužitelj morati dokazati osnovanost i visinu zahtjeva, a ovršenik činjenicu postojanja povrede prava na dom rješenjem o određivanju ovrhe.¹⁷⁹ Nadalje, sudska praksa određuje da sud nije obvezan držati se doslovnog teksta prigovora, već iz njegovog sadržaja treba ispitati koji dio naloga iz rješenja o ovrsi pobija prigovorom.¹⁸⁰ Stoga je za ovršenika vrlo bitno u prigovoru jasno obrazložiti razlog pobijanja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne

---

skladu s čl. 54. st. 6. Ovršnog zakona ("Narodne novine", br. 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05 i 67/08), a čija primjena proizlazi iz odredbe čl. 338. Ovršnog zakona ("Narodne novine", br. 139/10) i odbacio prigovor ovršenika kao nedopušten." - Županijski sud u Dubrovniku, Gž-1092/12, od 17. listopada 2012.

¹⁷⁴ Zoroska-Kamilovska, *op.cit.* u bilj. 124, str. 451.

¹⁷⁵ OZ, čl. 57., st. 2.

¹⁷⁶ U stvarnosti je najčešći slučaj ulaganja prigovora protiv cijelog rješenja o ovrsi. - Rašić, Nino, Prijedlog za ovhu na temelju vjerodostojne isprave, *Računovodstvo i financije*, od siječnja 2013., str. 300.

¹⁷⁷ OZ, čl. 58., st. 3.

¹⁷⁸ V. *amplius* Abramović, Andrej, Parnični postupak u povodu prigovora protiv platnog naloga kao nastavak ovrhe na temelju vjerodostojne isprave, *Zbornik radova Društvo za građanskopravne znanosti i praksu Hrvatske*, 2006., str. 593.–600.

¹⁷⁹ Rašić, *loc. cit.*

¹⁸⁰ Visoki trgovački sud, Pž-6539/05, od 3. studenog 2005.

isprave, kako mu zbog nepreciznosti ne bi bila uskraćena mogućnost zaštite prava na dom u parnici.

Zakonsko uređenje postupanja po prigovoru protiv rješenja na temelju vjerodostojne isprave pozitivan je pomak u pružanja odgovarajuće zaštite ovršeniku za slučaj povrede njegovih prava u ovršnom postupku.¹⁸¹ Kao ni u postupku određivanja ovrhe na temelju ovršne isprave koja nije rezultat kognicijskog postupka, ovršeniku nije omogućeno prije donošenja rješenja o ovrsi isticati prigovor zaštite prava na dom.¹⁸² No taj problem riješen je mogućnošću upućivanja na parnicu ovršenika po podnošenju prigovora.

7.2. Zaštita prava na dom u postupku provođenja ovrhe

Nakon određivanja ovrhe drugi je stadij ovršnog postupka njezina provedba.¹⁸³ Za razliku od određivanja ovrhe u kojoj je zaštita prava na dom gotovo u potpunosti zanemarena, zakonodavac je intervencijom u postupak provedbe pokušao doskočiti tom problemu različitim rješenjima, doduše više partikularnim negoli sustavnim. Riječ je o manjim izmjenama instituta odgode ovrhe te dva nova instituta - odgoda na prijedlog ovršenika te mogućnost ostvarenja statusa najmoprimca.¹⁸⁴

---

¹⁸¹ Zanimljivo je uređenje pravnih lijekova u pravnim sustavima nama susjednih zemalja. Makedonski sustav predstavlja najjednostavniji sustav kontrole ovrhe putem jedinstvenog pravnog lijeka prigovora te samo jednog dopuštenog razloga. Srpsko zakonodavstvo također poznaje prigovor kao jedinstveni pravni lijek, a vrlo slično uređenje ima i Crna gora. Kao Makedonija, ni Srbija ni Crna gora ne poznaju izvanredne pravne lijekove u postupku određivanja ovrhe.- Zoroska-Kamilovska, *op. cit.* u bilj. 124, str. 447–477.

Slovenski zakonodavac se jedini kao hrvatski odlučio za dvojne pravne lijekove, uvođenjem redovne žalbe i prigovora.- Zakon o izvršbi in zavarovanju, Uradni list RS, br. 3/07, 93/07, 37/08, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13, 45/14, 53/14, 58/14, , čl. 9.; v. *amplius* Bratković, *op. cit.* u bilj. 112, str. 1025–1050.

¹⁸² V. 7.1.1. Određivanje ovrhe na temelju ovršne isprave.

¹⁸³ Da bi se moglo pristupiti provedbi ovrhe potrebno je da su u stadiju određivanja ovrhe utvrđene stranke postupka, tražbina koja se namiruje te predmet i sredstva ovrhe- Dika, *op.cit.* u bilj. 6, str. 364. Ovrha na nekretnini se provodi zabilježbom ovrhe u zemljišne knjige, utvrđivanjem vrijednosti nekretnine, prodajom nekretnine te namirenjem ovrhovoditelja iz prodajnog iznosa- OZ, čl. 80.

¹⁸⁴ OZ, čl. 84.a i čl. 127.

7.2.1. Odgoda ovrhe

Odgoda ovrhe predstavlja konstitutivnu odluku suda¹⁸⁵ kojom se određuje privremeno nepoduzimanje pojedinih ili svih ovršnih radnji s ciljem sprečavanja nastanka štetnih posljedica za ovršenika i treću osobu.¹⁸⁶ Iako ovršni zakon omogućuje da prijedlog za odgodu ovrhe podnesu i ovrhovoditelj i treće osobe koje imaju pravni interes,¹⁸⁷ pitanje zaštite prava na dom u postupku ovrhe na nekretninama tiče se isključivo ovršenika.¹⁸⁸ To je sredstvo za njega posebno važno jer ono za razliku od žalbe i izvanredne revizije u postupku određivanja ovrhe zaista omogućuje trenutno sprječavanje provođenja ovršnih radnji te za njega predstavlja određen vid zaštite, doduše tek privremen i katkad s neizvjesnim trajanjem.¹⁸⁹

Ovršenik ima pravo podnijeti prijedlog za odgodu ovrhe ako se kumulativno ispune zakonom propisane pretpostavke. Prije svega, od njega se zahtjeva da učini vjerojatnim¹⁹⁰ da bi provedbom ovrhe trpio nenaknadivu ili teško naknadivu štetu ili pak da je odgoda potrebna da bi se spriječilo nasilje. Gubitak doma zasigurno bi se mogao podvesti pod razlog teško naknadive štete na koju bi se ovršenik mogao pozvati u prijedlogu za odgodu ovrhe. Međutim, ostvarivanje zaštite uvjetovano je i postojanjem dodatnog razloga, usmjerenog na (ne)valjanost odluke ili isprave na temelju koje je određena odluka, nevaljanost samog rješenja o ovrsi i sl.¹⁹¹ Riječ je o razlozima povodom kojih bi ovršenik svoje pravo na dom eventualno mogao zaštititi izvan ovršnog postupka, u parnici u kojoj će se utvrđivati postojanje navedenih nepravilnosti. Odgoda je pritom tek privremeno sredstvo, a konačna zaštita ovisi isključivo o ishodu parnice.

---

¹⁸⁵ Nadležni sud je tijekom stadija provedbe ovlašten odlučivati o svim pitanjima koja se tiču provedbe ovrhe kao i pitanjima koja se jave u povodu provedbe ovršnog postupka – OZ, čl. 43., st. 2.

¹⁸⁶ Dika, *op. cit.* u bilj. 6, str. 386.

¹⁸⁷ OZ, čl. 66. i čl. 67.

¹⁸⁸ Jelinović Vedran, Ovrha na nekretnini od 1.1.2015., *Financije, pravo i porezi*, od ožujka 2015., str. 172.

¹⁸⁹ Prigovor kao redovni pravni lijek protiv rješenja o ovrsi djeluje suspenzivno te stoga nema potrebe za odgodom ovrhe iz razloga izjavljivanja pravnog lijeka.

¹⁹⁰ Da bi sud odredio odgodu ovrhe nije dovoljno tek puko navođenje vjerojatnosti nastanka štete zbog gubitka doma već je ovršenik dužan navođenjem relevantnih činjenica u prijedlogu za odgodu učiniti vjerojatnim uzročnu vezu između nastavaka ovrhe i nenaknadive štete.- Boić, Vitomir, Odgoda ovrhe prema odredbama Ovršnog zakona, *Informator*, str. 2., od 14. rujna 2015.; stoga se u praksi događa da prijedlog za ovrhu ne sadrži sve što je potrebno, vjerojatno zbog neznanja ovršenika te se zbog neispunjenih formalnih pretpostavki odbacuje.- Županijski sud u Rijeci, Gž-1904/2001, od 3. listopada 2001.

¹⁹¹ Taksativna lista razloga koji opravdavaju odgodu ovrhe navedena je u OZ, čl. 65., st. 1.

Iako je takvo uređenje opravdano te čak i poželjno jer je zaštititi prava na dom prema našem mišljenju tamo i mjesto, sama odgoda kao instrument zaštite vrlo je ograničenog dometa.

Osim ograničenog broja razloga, razlog tome je i mogućnost ovrhovoditelja da odgodu koju predlaže ovršenik uvjetuje polaganjem primjerene jamčevine. Svoj prijedlog ovrhovoditelj može podnijeti i nakon što je doneseno rješenje o odgodi ovrhe.¹⁹² Ovisno o visini jamčevine, lako je zamisliva situacija u kojoj ovršenik nad čijom se nekretninom provodi ovrha uopće nema dostatna sredstva za njenu isplatu, čime se automatski isključuje učinkovitost prijedloga za odgodu.¹⁹³ Ipak, u sudskoj se praksi pojavilo stajalište da sud može prilikom ocjene primjerenog iznosa jamčevine zaključiti da davanje jamčevine uopće nije primjereno, u kojem slučaju odgodu ovrhe neće uvjetovati.¹⁹⁴ Na taj je način odgovoreno na zakonsko rješenje koje je ostavilo mnogo prostora zlouporabi prava od strane ovrhovoditelja te otvorilo mogućnost nanošenja velike štete ovršeniku, posebno u slučajevima provođenja ovrhe na njegovoj nekretnini namijenjenoj za stanovanje.

Relevantna okolnost za privremenu zaštitu prava na dom odgodom ovrhe je činjenica da ju sud može, ali i ne mora odrediti.¹⁹⁵ U svezi s tim sud često za potrebe ocjene nenaknadive ili teško naknadive štete odlučnim smatra imovinsko stanje ovršenika, pri čemu prije svega procjenjuje jesu li druga imovina ili prihodi koje ovršenik ima dostatni za zadovoljenje njegovih životnih potreba.¹⁹⁶ Dostatnost se procjenjuje s obzirom na svaku konkretnu situaciju, ponajviše s obzirom na osobe koje je ovršenik obvezan uzdržavati kao i osobe koje žive s njim u kućanstvu. Tako je i Ustavni sud svojom odluku, kojom je određena privremena odgoda ovrhe na nekretnini,

---

¹⁹² OZ, čl. 65., st. 2.

¹⁹³ Ako ovršenik ne da jamčevinu u roku koji mu sud odredi, a koji ne može biti duži od petnaest dana, smatrat će se da je odustao od prijedloga za odgodu, sud će donijeti rješenje o nastavku ovrhe. - OZ, čl. 65., st. 4.

¹⁹⁴ „Uvjetovanje odgode ovrhe jamčevinom smatra se prihvatljivim za slučaj postojanja opasnosti da predmet ovrhe propadne ili izgubi na vrijednosti odnosno da ovrhovoditelj izgubi pravo namirenja iz vrijednosti predmeta ovrhe“ - Županijski sud u Vinkovcima, GŽ-1408/05-2, od 23. svibnja 2006.

¹⁹⁵ Zanimljivo je rješenje njemačkog zakonodavca koji u postupku provedbe ovrhe omogućuje privremenu obustavu postupka na prijedlog ovršenika, ako postoji vjerojatnost da se njome izbjegne prodaja nekretnine. Sud pritom po diskrecijskoj ocjeni pazi da se ovrhovoditelj ne dovede u lošiji položaj. Radi se o rješenju kojim se daje prilika ovršeniku da na miran način spriječi prodaju svoje nekretnine i time ostvari zaštitu prava na dom- Mihelčić, Gabrijela, *Trebamo li nova pravila o zaštiti dužnika kod prisilnog ostvarenja hipotekarne tražbine?*, *Pravo u gospodarstvu*, od ožujka 2013., str. 720.

¹⁹⁶ Majer, Darko, *Odgoda ovrhe s aspekta sudske prakse u odnosu na poziciju ovršenika*, *Radno pravo*, od listopada 2006., str. 2.

obrazložio teškom životnom situacijom podnositeljice kao socijalno ugrožene osobe bez stalnih prihoda.¹⁹⁷ Ovime se konkretno ne štiti dom ovršenika, već njegova osobna sigurnost i egzistencija. Radi se o ideji da ovršenik, u slučaju postojanja druge imovine, nju može prodati ili na drugi način njome raspolagati te tako ostvariti dostatna sredstva za zadovoljenje životnih potreba. Stoga je opravdano posebno zaštititi osobe koje tu mogućnost nemaju, čime se u stvarnosti posredno ipak ostvaruje i zaštita prava na dom (iako privremeno i u ograničenom broju slučajeva).

Ipak, potrebno je takvo razlikovanje staviti u kontekst današnjice. Tržište nekretnina gotovo i ne postoji¹⁹⁸ te je vrlo teško prodati nekretninu, a još teže prodajom ostvariti dovoljno sredstava za život kroz neki duži period. Stoga bi sudovi osim procjene postojanja druge imovine ovršenika trebali procijeniti i mogućnost pribavljanja dostatnih sredstava za život po gubitku jedine nekretnine njenom prodajom.

7.2.2. Ovršenikov prijedlog za odgodu ovrhe na nekretnini

Osim klasičnog instituta odgode, Novela iz 2014. predviđjela je poseban režim odgode za slučajeve ovrhe na nekretnini u kojoj ovršenik stanuje i koja je nužna za zadovoljenje njegovih osnovnih stambenih potreba¹⁹⁹ i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati.²⁰⁰ Da bi se koristio tim pravom, ovršenik je dužan u roku od osam dana od dostave rješenja o ovrsi podnijeti prijedlog za odgodu te mu priložiti dokaz o postojanju imovinskog, odnosno materijalnog prava čijim će se raspolaganjem u cijelosti namiriti tražbina ovrhovoditelja.²⁰¹

Zakonodavac je osim ograničenja s obzirom na kategoriju ovršenika uveo dodatno vremensko ograničenje namirenja, za slučajeve u kojima je kao dokaz postojanja imovinskog prava

---

¹⁹⁷ Nadalje, Ustavni sud je u konkretnom slučaju cijenio (i) tešku životnu situaciju same podnositeljice, kao socijalno ugrožene osobe bez stalnih prihoda, koja (...) stanuje (živi) u nekretnini (vikendici) koja je predmetom javne dražbe- Odluka Ustavnog suda, *U-III B-2793/14* od 30. lipnja 2014., § 9.

¹⁹⁸ Boić, Vitomir, Novo uređenje ovršnog postupka prodaje nekretnina, *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse*, 2014., str. 760.

¹⁹⁹ Problem koji se nameće je definicija nekretnine nužne za zadovoljenje stambenih potreba, koju zakon ne propisuje. Naravno da će ona redovito ovisiti o konkretnom slučaju, no određene smjernice svakako bi bile poželjne i olakšale rad sudova.

²⁰⁰OZ, čl. 84.a, st. 1.

²⁰¹ *Ibid.*

navedeno pravo na novčanoj tražbini.²⁰² U tim će se okolnostima ovršenikov prijedlog prihvatiti ako je tražbinu ovrhovoditelja moguće namiriti u roku od jedne godine. Odredba je vjerojatno usmjerena na slučajeve u kojima ovršenik kao materijalno pravo navodi svoju plaću, mirovinu ili invalidninu i to u dostatnom iznosu za namirenje tražbine. Iz toga je vidljivo da je zakonodavac ovim institutom pokušao intervenirati ponajviše u slučajeve pokretanja ovrhe na nekretninama u kojima vrijednost nekretnine daleko premašuje iznos tražbine te time omogućiti ovršenicama da zaštite svoj dom.²⁰³

Davanje mogućnosti ovršeniku da odgodom izmijeni sredstvo ovrhe svakako je pozitivan korak u razvoju zaštite prava na dom u ovršnom postupku.²⁰⁴ Ispunjavanjem navedenih pretpostavaka omogućuje se mirno dovršenje postupka ovrhe bez teških posljedica gubitka jedine nekretnine za ovršenika i njegovu obitelj. Ipak, mogućnost takve zaštite nije primjenjiva na osobe koje osim nekretnine za stanovanje nemaju drugih nekretnina ni imovinskih prava iz kojih bi se mogla namiriti tražbina ovrhovoditelja. Time zapravo dolazi do nelogične situacije u kojoj upravo ta socijalno najugroženija skupina ovršenika, kojoj bi trebala biti posvećena posebna pažnja, ostaje nezaštićena.

Na primjeru ovog instituta ponovno na vidjelo izlazi činjenica da bi se pravo na dom trebalo prvenstveno štiti u parnici jer će se u ovršnom postupku ono uvijek na ovaj ili onaj način odmjeravati u odnosu na pravo vjerovnika na namirenje koje će s obzirom na cilj samog postupka vjerojatno prevagnuti.

---

²⁰² OZ, čl. 84.a, st. 6.

²⁰³ „Jedna od novina koja se uvodi ovim Nacrtom je ovršenikov prijedlog za odgodu ovrhe ako je ovrha određena na nekretnini u kojoj stanuje i koja je nužna za zadovoljenje njegovih osnovnih stambenih potreba i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati. Naime, iako je osnovnim odredbama Ovršnog zakona propisano da će se pri provedbi ovrhe paziti da ovrha bude što manje nepovoljna za ovršenika, u praksi se događalo da se ovršniku zbog manjeg iznosa duga provodi ovrha na nekretnini čija je vrijednost nerazmjerna dugu. Zbog otklanjanja takvih „nepravедnih“ ovrha predloženom odredbom uvodi se mogućnost da ovršenik u zakonom propisanim rokovima zatraži od suda odgodu ovrhe pod pretpostavkom da učini vjerojatnim da će se tražbina ovrhovoditelja u cijelosti namiriti iz dobivenih sredstava na temelju raspolaganja nekim njegovim drugim imovinskim pravom.“ - Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, *op. cit.* u bilj. 140, str. 33.

²⁰⁴ Istina je da se takvom zakonskom rješenju može i prigovoriti, jer se njime *de facto* štiti ovršenika koji je imao šansu pravovremeno namiriti tražbinu ovrhovoditelja i nije to učinio. Sličan pristup ostvarivao se do uvođenja čl. 84.a, koji omogućuje „gledanje kroz prste“ ovršenicama kada se radi o njihovom domu.

7.2.3. Privremeni status najmoprimca

Novela iz 2014. uvela je još jednu novinu za slučaj ovrhe na nekretnini u kojoj ovršenik stanuje i koja je nužna za zadovoljenje osnovnih stambenih potreba. Radi se o mogućnosti da ovršenik u slučaju prisilne prodaje takve nekretnine podnese prijedlog za ostvarivanje privremenog statusa najmoprimca, i to u roku od osam dana od primitka rješenja o ovrsi. U slučaju da prijedlog bude prihvaćen, ovršenik će steći pravo koristiti nekretninu u narednom razdoblju od godinu dana te plaćati najamninu kupcu, čiji bi iznos u pravilu trebao biti stvar sporazuma kupca i ovršenika.

Iako je zakonodavac, s ciljem zaštite kupca koji je u dobroj vjeri kupio nekretninu, predvidio mogućnost odbijanja navedenog prijedloga, ta mogućnost ne utječe na ostvarivanje zaštite ovršenika koja se odredbom htjela postići. Naime, sud će odbiti prijedlog najmoprimca ako ovrhovoditelj osigura drugu nekretninu koja odgovara osnovnim stambenim potrebama ovršenika i osoba koje on po zakonu dužan uzdržavati.²⁰⁵ Navedeni institut odgovara na samu bit problema ovrhe na nekretnini koja predstavlja dom ovršenika. Budući da je navedena nekretnina prodana te time postala vlasništvo kupca, a ujedno prestala biti vlasništvo ovršenika, on bi ju trebao predati, odnosno iseliti se, no pravo vlasništva je unatoč tome u ovom slučaju ograničeno u korist zaštite prava na dom.²⁰⁶

Iako je riječ o nastojanju da se osigura što humaniji položaj ovršenika, ono može dovesti do negativnih posljedica koje možda nisu u dovoljnoj mjeri uzete u obzir. Uvođenjem te mogućnosti prvenstveno se utječe na mogućnost dovršenja ovršnog postupka na najbolji mogući način, a to je potpunim namirenjem ovrhovoditelja. Potencijalnih kupaca nekretnine koju neće moći koristiti u razdoblju od godinu dana sa sigurnošću će biti manje, a osim toga i vrijednost takve nekretnine će pasti. Razumljivo je da će osoba koja ne bude mogla koristiti nekretninu u razdoblju od godinu dana ponuditi niži iznos, iako joj je šteta na određeni način naknađena kroz najamninu. Posljedica niže ponude je i potencijalna nemogućnost potpunog namirenja ovrhovoditelja, što u konačnici pogađa samog ovršenika, koji unatoč gubitku doma uz pravo privremenog korištenja neće riješiti pitanje dugova.

---

²⁰⁵ OZ, čl. 127., st. 2., 3., 4., 5.

²⁰⁶ Prema samom obrazloženju zakonodavca, potrebno je imati razumijevanja za vrijeme u kojem živimo, misleći pritom na gospodarsku krizu i razdoblje koje je prethodilo donošenju Novele iz 2014. Stoga se odlučio za rješenje koje ograničava pravo vlasništva u korist zaštite prava na dom; v. *amplius* bilj. 203.

Osim toga, vremensko razdoblje od godinu dana ne predstavlja osobito dug period za snalaženje nakon gubitka doma, posebice jer ovršenik plaća najamninu, a možda i ostatak duga. Tako je zakonodavac uvođenjem posebnog statusa najmoprimca tek partikularno, i to ne osobito učinkovito pokušao ublažiti neizbježne posljedice prodaje i gubitka nekretnine u kojoj ovršenik stanuje.²⁰⁷ Važno je naglasiti da, analogno prijedlogu odgode ovrhe na nekretnini, ni institut privremenog najma ne obuhvaća najranjiviju skupinu ovršenika koji nemaju dostatna novčana sredstva za plaćanje najmnine te koji stoga ostaju nezaštićeni u postupku ovrhe na jedinoj nekretnini.

8. ANALIZA MOGUĆEG RJEŠENJA *DE LEGE FERENDA*

Uvidom u odredbe OZ-a u kojima se otvara pitanje prava na dom moguće je zaključiti da zaštita u postupku ovrhe nije adekvatno osigurana. Iako bi se ona prema našem mišljenju trebala u potpunosti iz ovršnog preseliti u parnični postupak, potrebno je uvažiti trenutno stanje pozitivnoga hrvatskog prava kojim je težište stavljeno na ovršni postupak te pronaći odgovarajući model zaštite koji bi pomirio interese vjerovnika i pojedinaca kojima prijete gubitak doma. To je posebno važno za slučajeve donošenja rješenja o ovrsi bez prethodnog provođenja kognicijskog postupka jer se za tu kategoriju ovršenika prema sadašnjem uređenju zaštita faktički svodi na onu koja im može biti pružena u postupku ovrhe.

8.1. Izuzimanje od ovrhe

Jedno od mogućih rješenja postavljenog problema je da se u popis stvari na kojima se ne može provesti ovrha uvrsti i stan koji je jedini stambeni prostor u vlasništvu dužnika, a koji veličinom i vrijednošću ne prelazi propisani minimalni standard stanovanja.²⁰⁸ Iako se o njemu raspravljalo,²⁰⁹ ono nikad nije uneseno u OZ. Mogući razlog tome je činjenica da bi takva

---

²⁰⁷ Slovenski zakonodavac, koji se odlučio za jednako rješenje kako bi pomogao ovršenima snaći se u novonastaloj situaciji, predvidio je duže rokove koji su možda realniji za ostvarenje cilja. Ovršenici imaju pravo biti najmoprimci tri godine od zaključka o prodaji, dok sam prijedlog mogu podnijeti u roku od šezdeset dana od primitka rješenja- Zakon o izvršbi in zavarovanju, čl. 210., st. 1. i 2.

²⁰⁸ OZ, čl. 75.

²⁰⁹ Pitanje potrebe zaštite ovršenika, posebno kada se radi o njegovoj jedinoj nekretnini, nije pokušao riješiti samo zakonodavac. Tadašnji predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović u svojim je dvadeset preporuka predstavljenih Vladi i Hrvatskom saboru ponudio i moguća rješenja dužničke krize i gubitka domova zbog

odredba dovela do ograničenja slobodnog raspolaganja vlastitom imovinom²¹⁰ jer osobe čija bi nekretnina predstavljala jedinu nekretninu koja osigurava minimalni standard stanovanja ne bi mogle na njoj osnivati hipoteke za potrebe osiguranja kredita ili zajmova. Naime, banke i drugi zajmodavci u tom slučaju ne bi imali pravni interes davanja kredita ili zajma te bi ih uvjetovali strožim uvjetima ili odbili njihovo davanje, što bi u konačnici opet najteže pogodilo dužnike.²¹¹

Takvo zakonsko uređenje nije strano hrvatskom pravnom sustavu. Izmjenama i dopunama Ovršnog zakona iz 2008. godine na snagu je stupila veoma slična odredba, kojom je isključena mogućnost osiguranja tražbine vjerovnika cijelom plaćom dužnika. Kao razlog je navedena potreba zaštite egzistencijalnog minimuma, ne samo ovršenika, već i njegove obitelji, uz obrazloženje da je Republika Hrvatska između ostalog, a kako to i njezin Ustav propisuje, socijalna država, što znači da brine o socijalnom statusu svojih građana.²¹² Očito je da zakonodavac ne dijeli isto mišljenje kada se radi o domu ovršenika, što je s obzirom na mogućnost ograničavanja osobne slobode ovršenika donekle opravdano.

8.2. Prisilna uprava

Novo-staro rješenje problema gubitka jedine nekretnine moglo bi se ostvariti ponovim uvođenjem pravila o prisilnoj upravi, koje je nekoć bilo predviđeno Zakonom o izvršenju i

---

neispunjavanja obveza. Navedeno je rješenje predloženo preporukom broj 6, ali nije prihvaćeno. S druge strane, mogućnost ostvarenja statusa najmoprimca bila je jedna od preporuka koju je zakonodavac prihvatio.

²¹⁰ „Prijedlog Predsjednice o tome da se zakonom uvede moratorij na ovrhe nad jedinom nekretninom ovršenika Vlada RH nikako ne bi trebala prihvatiti jer se radi o zadiranju u temeljna prava vlasništva, a posljedica prihvaćanja bila bi još veća pravna nesigurnost. Najočitija posljedica bila bi da nitko više ne bi mogao niti smio dati stambeni kredit za prvu nekretninu (koja služi kao zalog) nego samo onima koji već imaju nekretnine, a to je malo naopaka logika od socijaldemokratske.“ - Komentar Hrvatske udruge banaka na prijedlog Kolinde Grabar- Kitarović da se zakonom uvede moratorij na ovrhe nad jedinom nekretninom ovršenika; dostupno na <http://www.jutarnji.hr/udar-bankara-na-kolindu%E2%80%93njezin-bi-prijedlog-znacio-da-nitko-vise-ne-bi-mogao-dobiti-kredit-za-prvu-nekretninu-/1305933/>.

²¹¹ Na ovaj problem upućuje i M. Dika, dovodeći ga u vezu s institutom odgode ovrhe na nekretnini. U slučaju ovrhe na nekretnini na temelju založnog prava koje je ovrhovoditelj stekao u pravnom poslu s ovršenikom, odgodom bi došlo do ograničenja mogućnosti ostvarivanja tražbine temeljem založnog prava, a time i do smanjenja značenja samog instituta. - Dika, Mihajlo, Novine u ovrši prema Noveli Ovršnog zakona 2014., *Zbornik Susreta pravnika Opatija '14, od svibanja 2014.*, str. 260.

²¹² „Bez obzira što Ovršni zakon prvenstveno treba omogućiti brzo namirenje ovrhovoditeljevih tražbina, on mora zadržati dozu osjetljivosti i humanosti prema ovršeniku, odnosno omogućiti mu minimalne uvjete za život usprkos obvezi namirenja duga.“ - Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (PZE_76-1), str. 2.

obezbeđenju od 9. srpnja 1930.²¹³ Institut je u našem pravnom sustavu zadržan unutar odredaba Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima,²¹⁴ ali je pri donošenju Ovršnog zakona 1996.²¹⁵ izostavljen.

Prema dostupnim podacima za Hrvatsku, u najvećem broju slučajeva ovrhovoditelji su banke, koje svoje kredite osiguravaju hipotekom na nekretnini. Može se zaključiti da bi odredbe o prisilnoj upravi u ovršnom postupku omogućile bankama izbor između prodaje nekretnine i namirenja na taj način ili uspostave prisilne uprave. S obzirom na situaciju u društvu te pad vrijednosti nekretnina,²¹⁶ institut prisilne uprave čini se kao dobro rješenje za obje strane postupka. Na taj način ne dolazi do prodaje nekretnine i gubitka doma, a ovrhovoditelju se omogućuje namirenje preko plodova, odnosno najamninu.

I u ovom bi se slučaju ovršeniku pružila zaštita te omogućio status najmoprimca i nastavak stanovanja u vlastitom domu, ali bez potrebe ograničenja prava vlasništva kupca odnosno opterećenja ovrhovoditelja pronalaskom druge nekretnine. Odredbe o prisilnoj upravi ili ovršnoj sekvestraciji zadržalo je i njemačko i austrijsko pravo.²¹⁷ Radi se o zakonodavstvima koja se često koriste kao ogledni primjer za hrvatsko uređenje. Stoga čudi da se zakonodavac odlučio za mogućnost ostvarivanja privremenog statusa najmoprimca, koji ne predstavlja

---

²¹³ Prinudnu upravu je tadašnji Zakon o izvršenju i obezbeđenju od 9. srpnja 1930. propisivao čl. 79.-106; podatak iz Žilić Franjo; Šantek Miroslav, Zakon o izvršenju i obezbeđenju (Izvršni postupovnik), *Hrvatska književna naklada*, od 1938.

²¹⁴ „Založni vjerovnik čije založno pravo tereti stvar ili pravo koje je sposobno da daje plodove ili druge koristi iz čije bi se vrijednosti mogla namiriti zalogom osigurana dospjela tražbina, ovlašten je zahtijevati od suda da uspostavi privremenu upravu zalogom i postavi upravitelja koji će biti ovlašten da ubire te plodove, odnosno koristi i unovčava ih, te da dobivene iznose polaže u sud radi namirenja iz toga pologa.“- Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Narodne Novine, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, čl. 336., st. 7.

²¹⁵ Donesen na temelju odluke o proglašenju Ovršnog zakona 2. srpnja 1996.

²¹⁶ Boić, *op. cit.* u bilj. 196, str. 760.

²¹⁷ Pravila njemačkog prava predviđaju da dužnik ima pravo stanovanja i uzdržavanja od nekretnine pod prinudnom upravom. Njemu se ostavljaju prostorije neophodne za kućanstvo ako u trenutku određivanja prinudne uprave živi na predmetnoj nekretnini (zemljištu), ali je sud po prijedlogu za ispražnjenje dužan naložiti ispražnjenje nekretnine, ako dužnik ili član njegova domaćinstva dovedu u opasnost nekretninu ili upravljanje njome. Po austrijskom je pravu dužnik u još povoljnijem položaju, jer ono uopće ne predviđa deposedaciju.- Mihelčić, *op. cit.* u bilj. 195, str. 723.

konačno rješenje, umjesto ponovnog uvođenja ovog njemačkog, austrijskog, a nekoć i hrvatskog rješenja.

8.3. Promjena sredstva ovrhe

Dodatno moguće rješenje je ono koje predviđa slovenski zakonodavac, koji je ostao pri uređenju Zakona o izvršnom postupku SFRJ.²¹⁸ Njime je sudu dano ovlaštenje da već prilikom podnošenja prijedloga za ovrhu na nekretnini procijeni postojanje druge imovine dostatne za namirenje tražbine ovrhovoditelja te na njoj odrediti ovrhu. Radi se u uređenju sličnom prijedlogu za odgodu ovrhe na nekretnini iz pozitivnog hrvatskog prava jer je ovlast suda da odredi drugo sredstvo ovrhe uvjetovana prijedlogom ovršenika i priloženim dokazom da će se potraživanje namiriti tim drugim sredstvom. Razlika je prvenstveno u tome što primjena ovog instituta nije ograničena samo na slučajeve ovršenika kojima je predmetna nekretnina nužna za zadovoljenje osnovnih stambenih potreba. Opravdanost tog ograničenja je ionako upitna jer su njime ostale kategorije ovršenika stavljene u nepovoljniji položaj, što je posebno neshvatljivo ako je cilj odredbe reguliranje slučajeva nerazmjernosti tražbine ovrhovoditelja i vrijednosti nekretnine.

Iako bi se radilo o intervenciji zakonodavca u načelo dispozicije, njome bi se u pojedinim situacijama izbjegao gubitak nekretnine za stanovanje te stoga ona nije nerazumna. Zanimljivo je da je ZIP preuzela i Republika Hrvatska, ali se kasnijim donošenjem Ovršnog zakona 1996. odustalo od daljnje primjene odredaba o promjeni sredstva ovrhe od strane ovršenika. Uspoređivanjem odredaba ZIP-a i slovenskog zakonodavca sa hrvatskim uređenjem, vidljiva je podudarnost gotovo u svemu, osim u ograničenju statusa nekretnine te potrebi pristanka ovrhovoditelja. Time je slovenski zakonodavac ostao pri uređenju kojim omogućuje svim ovršenicima da, u slučaju postojanja druge primjerene imovine, na svojevrsan miran način namire tražbinu i dovrše ovršni postupak. Pritom je zaštitio i ovrhovoditelja, ne namećući mu to rješenje bez mogućnosti njegova utjecaja, za razliku od našeg zakonodavca, čime je uzeta u obzir činjenica da ovršenik ipak nije namirio obvezu u roku za dobrovoljno ispunjenje (iako je možda mogao). Nejasni su razlozi nepreuzimanja rješenja i u hrvatsko pozitivno pravo.

---

²¹⁸ Zakon o izvršnom postupku, Službeni list SFRJ, br. 20/1978, 6/1982, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991, Narodne novine, br. 26/1991, 53/1991, 91/1992, 57/1996, čl. 143. (dalje u tekstu: ZIP).

8.4. Razmjernost iznosa tražbine vjerovnika i vrijednosti nekretnine

Ovrhovoditelj nije ograničen u pokretanju ovrhe na nekretnini, pa tako i domu ovršenika, određenim novčanim cenzusom s obzirom na vrijednost svoje tražbine. Time dolazi do situacija velikih nerazmjera između vrijednosti nekretnina nad kojima se provodi ovrha i novčanih tražbina ovrhovoditelja koje je potrebno namiriti.²¹⁹ Važnost ovoga problema vidljiva je i iz intencije zakonodavca da na neki način spriječi prodaju domova zbog „neznatnih“ iznosa,²²⁰ koja je rezultirala uvođenjem modificiranog rješenja ZIP-a o ograničenoj mogućnosti promjene predmeta ovrhe kroz predlaganje odgode za pojedine statuse ovršenika. Tom je novinom zakonodavac je pokušao ublažiti negativne posljedice načela dispozicije.

Mišljenja smo kako uvođenje „nove“ odgode radi unošenja ravnoteže u odnos vrijednosti tražbina i vrijednosti nekretnine nije bilo nužno. Sličan učinak promjene sredstva ovrhe mogao se postići davanjem ovlasti sudu da već pri određivanju ovrhe ocijeni razmjernost tražbine koja se namiruje i vrijednosti nekretnine na koju se odnosi prijedlog za ovrhu. Rješenje nije nelogično jer su sudovi ionako zakonom ovlašteni da po slobodnoj ocjeni u konačnici odluče o vrijednosti nekretnine, ali je to „vaganje“ prema trenutnom uređenju moguće tek na ročištu za određivanje vrijednosti nekretnine²²¹, dakle nakon što se već krenulo u provedbu ovrhe te su nastali znatni troškovi postupka.²²²

Drugo moguće rješenje bilo bi ponovo preuzimanje uređenja ZIP-a.²²³ Naime, u hrvatskom ovršnom pravu napuštena je mogućnost zaštite ovršenika kroz propisivanje redosljeda provedbe ovrhe na njegovoj imovini. Razlog napuštanja je činjenica da se pravilima o redosljedu uvelike usporavala i komplicirala ovrha te dodatnim stavom da je ovršenik koji ima drugu imovinu pogodnu za namirenje ovrhovoditelja, a različitu od one nad kojom se određena

---

²¹⁹ Stokić, *op. cit.* u bilj. 115, str. 769.-770.

²²⁰ „Naime, iako je osnovnim odredbama Ovršnog zakona propisano da će se pri provedbi ovrhe paziti da ovrha bude što manje nepovoljna za ovršenika, u praksi se događalo da se ovršniku zbog manjeg iznosa duga provodi ovrha na nekretnini čija je vrijednost nerazmjerna dugu. Zbog otklanjanja takvih „nepravednih“ ovrha predloženom odredbom uvodi se mogućnost da ovršenik u zakonom propisanim rokovima zatraži od suda odgodu ovrhe pod pretpostavkom da učini vjerojatnim da će se tražbina ovrhovoditelja u cijelosti namiriti iz dobivenih sredstava na temelju raspolaganja nekim njegovim drugim imovinskim pravom“- Konačan prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, *op. cit.* u bilj.140., str. 33.

²²¹ OZ, čl. 92.

²²² Stokić, *op. cit.* u bilj. 115, str. 769.-770.

²²³ Dika, *op. cit.* u bilj. 6, str. 66.

ovrha, imao mogućnost prodati je i namiriti tražbinu u roku za dobrovoljno ispunjenje.²²⁴ Ovakvo rješenje doista povlači za sobom negativne posljedice usporavanja ovrhe, čime ona gubi svoju efikasnost te bi ga trebalo razmatrati kao zadnju mogućnost.

8.5. Usklađivanje zakonske terminologije

Iako nije riječ o konkretnom prijedlogu mehanizma zaštite prava na dom, još bi jedan korak naprijed u uređenju tog osjetljivog pitanja bilo ujednačavanje domaćih pravnih izvora u definiranju pojma „osnovne životne potrebe“. Naime, u OZ-u je nekretnina za stanovanje ili obavljanje poslovne djelatnosti izričito isključena iz stvari koje su nužne za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba ili za obavljanje samostalne djelatnosti koja je glavni izvor sredstava za život.²²⁵ S druge strane, u Zakonu o socijalnoj skrbi dano je drugačije tumačenje te prema njemu taj pojam obuhvaća prehranu, smještaj, odjeću i druge stvari za osobne potrebe.²²⁶ Drugim riječima, u ZSS-u zakonodavac određuje smještaj, pod koji bi se svakako mogla podvesti nekretnina za stanovanje, kao osnovnu životnu potrebu, dok ju OZ izričito isključuje. Istina je da se radi o zakonima koji imaju različitu materiju i različit *ratio* donošenja, ali se unatoč tome može postaviti pitanje nužnosti takve pravne neujednačenosti u definiranju gotovo istog pojma te uputiti na potrebu da se te odredbe ujednače.

Izložena rješenja *de lege ferenda* nisu nužno bolja od onih koja je predvidio hrvatski zakonodavac, ali bi ih unatoč tome bilo korisno razmotriti, naravno jedno u vezi s drugim, jer se partikularnim rješenjima izvan konteksta teško postiže željena svrha.

---

²²⁴ *Ibid.*

²²⁵ OZ, čl. 75., st. 5.

²²⁶ Zakon o socijalnoj skrbi, Narodne Novine, br. 157/13, 152/14, 99/15, čl. 4. (dalje u tekstu: ZSS).

9. ZAKLJUČAK

Pravo na dom aktualno je pitanje o čijoj bi se zaštiti prvenstveno trebalo odlučivati u parnici. Samo je parnični postupak primjereno opremljen proceduralnim sredstvima i mjerama zaštite za temeljito i kontradiktorno raspravljanje spornih pravnih i činjeničnih pitanja. U tom se smislu očitovao i ESLJP u čijoj je praksi i razvijen specifičan mehanizam zaštite prava na dom – test razmjernosti, zapravo ocjena razumnosti i nužnosti mjere kojom se povređuje pravo na dom.

Taj je test u svojoj praksi preuzeo i za njegovu se primjenu založio i hrvatski Ustavni sud koji je svojim odlukama pokušao test razmjernosti približiti domaćim sudovima i potaknuti ih na njegovo provođenje u svim postupcima u kojima je pravo na dom dovedeno u pitanje. Nažalost, domaći sudovi i dalje uvelike zanemaruju konvencijska i ustavna načela te se doima da standard zaštite pojedinaca kojima prijeti gubitak doma u parnici nije zadovoljavajući. Upravo stoga ne čudi velik broj ustavnih tužbi kojima pojedinci traže zaštitu svog prava na dom pred Ustavnim sudom, a narijetko i zahtjevom za zaštitom konvencijskog prava na dom pred ESLJP.

Umjesto da se to pitanje razrješava u parničnom postupku pravilnom primjenom konvencijskih načela pred hrvatskim sudovima, hrvatski je zakonodavac problem prava na dom pokušao riješiti u okviru ovršnog postupka. Novelom Ovršnoga zakona iz 2014. pokušao je *ad hoc* doskočiti velikom broju (nerijetko medijski eksponiranih) deložacija tako što je u ovršni postupak uveo posebne mehanizme zaštite ovršenika kojima prijeti gubitak njihove jedine nekretnine.

Nažalost (ali i očekivano jer partikularna rješenja rijetko dovode do kvalitetna i dugoročna razrješavanja tako složenih problema), time je rezultat samo djelomično postignut. Naime, ovršni postupak je neraspravni postupak te, za razliku od parničnog postupka, nije predviđen za iznošenje novih činjenica radi utvrđivanja nečijega prava. Iako se od tog načela *de facto* u određenoj mjeri odstupilo, davanjem mogućnosti da ovršenici pravo na dom istaknu i u okviru toga postupka, mogućnost zaštite u okviru ovršnog postupka ograničenog je dometa.

Kada bi se pravu na dom dala apsolutna prednost pred pravom ovrhovoditelja na namirenje, efikasnost takve ovrhe kao izvršnog postupka bila bi dovedena u pitanje. Ovaj je problem posebno naglašen u slučajevima donošenja ovrhe na temelju ovršne isprave koja nije rezultat kognicijskog postupka jer su ovršenici tada *a priori* lišeni zaštite koja bi im trebala biti pružena u prethodno provedenoj parnici. Za tu kategoriju ovršenika zaštita se faktički svodi na onu koja

im može biti pružena u postupku ovrhe, a čija je učinkovitost upitna te se stoga čini opravdanim sustavno drugačije urediti njihov pravni položaj.

Razvoj zaštite prava na dom u hrvatskom pravom sustavu svakako bi trebao biti usmjeren na davanje primata parničnom postupku, i to edukacijom i približavanjem važnosti provođenja testa razmjernosti domaćim sudovima. Unatoč tome, u ovom prijelaznom razdoblju prema takvom uređenju, u kojem instituti ovršnog postupka predstavljaju svojevrsnu „prečicu“ u ostvarivanju zaštite, potrebno je još jednom promisliti efikasnost svakoga od njih zasebno te u njihovoj ukupnosti.

10. ZAHVALE

Autorice rada *Djelotvorna zaštita prava na dom u parnici i ovrsi. Od partikularnih do sustavnijih rješenja* prije svega žele iskreno zahvaliti komentorima prof. dr. sc. Alanu Uzelcu i asistentu Marku Bratkoviću, mag. iur., na posvećenom vremenu i kvalitetnom mentorstvu jer bez njihovih savjeta i strpljenja izrada ovog rada ne bi bila moguća.

Također se zahvaljujemo Katedri za građansko procesno pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu na prilici sudjelovanja na Okruglom stolu održanom u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti 28. siječnja 2016., čija je tema bilo pravo na dom.

Praktičnoj vrijednosti ovog rada pridonijeli su Dalibor Ružić iz Uprave za građansko, trgovačko i upravno pravo Ministarstva pravosuđa RH te Iva Matijanec-Gardašević iz Centra za provedbu ovrhe na nekretninama i pokretninama Financijske agencije, svojom spremnošću na suradnju i korisnim informacijama.

Na stručnoj pomoći u prevođenju zahvaljujemo Sophie Kettlewell, studentici francuskog jezika na University of Leeds.

11. POPIS LITERATURE

KNJIGE I ČLANCI

1. Abramović, A., Parnični postupak u povodu prigovora protiv platnog naloga kao nastavak ovrhe na temelju vjerodostojne isprave, Zbornik radova Društvo za građanskopravne znanosti i praksu Hrvatske, 2006., str. 593.–600.
2. Boić, V., Novo uređenje ovršnog postupka prodaje nekretnina, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, 2014., str.757.-765.
3. Boić, V., Odgoda ovrhe prema odredbama Ovršnog zakona, Informator, 14. rujan 2015., str. 757. – 765.
4. Bratković, M., Reorganizacija ovrhe na temelju vjerodostojne isprave u Sloveniji, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2015., str. 1025. - 1050.
5. Britvić Vetma, B., Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (čl. 6) i upravni spor, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, siječanj 2008., str. 132. – 133.
6. Burazin, L., Odgovorna kritike teze o ovrsi (sredstvima ovrhe) kao vrsti pravne sankcije, Hrvatska pravna revija, srpanj – kolovoz 2011., str. 71. – 76.
7. Dika, M., Građansko ovršno pravo, I. knjiga Opće građansko ovršno pravo, 2007.
8. Dika, M., Novine u ovrsi prema Noveli Ovršnog zakona 2014., Zbornik Susreta pravnika Opatija '14, svibanj 2014., str. 237. – 273.
9. Galac, T., Mikroekonomski aspekti utjecaja globalne krize na rast nefinancijskih poduzeća u RH, Hrvatska narodna banka, srpanj 2015.
10. Galič, A., Ograničenje mogućnosti iznošenja novota i cilj građanskoga parničnog postupka, Zbornika radova Djelotvorna pravna zaštita u pravičnom postupku - izazovi pravosudnih transformacija na jugu Europe, Liber amicorum, Mihajlo Dika, 2013., str. 800.-820.
11. Garašić, Jasna, O upravnom sporu pred Upravnim sudom Republike Hrvatske u svjetlu čl. 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 1998., str. 967.–1004.
12. Giunio, M., Nedopuštena primjena parničnog instrumentarija u ovrsi, Judikati pod povećalom, svibanj 2009., str.1378-1389.
13. Gojković, S., Ovrha i deložacija, Pro bono br. 5, studeni 2014., str. 46.-51.
14. Grbić S.; Bodul D., Ovršni postupak u presudama Europskog suda za ljudska prava – značenje za javnobilježničku praksu, Hrvatska pravna revija, travanj 2015., str. 49.-64.
15. Hrvatinić, B., Ovrha na temelju vjerodostojne isprave – sudjelovanje javnih bilježnika u ovrsi i sudska i izvansudska ovrha, Javni bilježnik, 2007., str. 19.-25.

16. Jelinović V., Ovrha na nekretnini od 1.1.2015., *Financije, pravo i porezi*, ožujak 2015., str. 12.-20.
17. Kaladić, I., Sudska presuda o nalaganju iseljenja iz stana u vezi s povredom ustavnog prava na dom, *Informator* br. 6360, 6. travanj 2015., str. 2.-8.
18. Kregar, J., *Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, dostupno na https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Kregar_ECHR%5B1%5D%5B3%5D.doc.
19. Majer, D., *Odgoda ovrhe s aspekta sudske prakse u odnosu na poziciju ovršenika*, *Radno pravo*, listopad 2006., str. 31.-32.
20. Marić–Ivanović, R., *Pravni lijekovi protiv rješenja o ovrsi na temelju ovršne isprave*, *Informator* br.5877-5878, 3. i 7. srpanj 2010., str. 12.-13.
21. Marković, S., *Povreda ustavnog prava na dom suprotno jamstvima iz članka 34. stavak 1. Ustava RH i članka 8. Konvencije*, *Informator* br. 6341, 13. prosinac 2014., str. 12.-13.
22. Marković, S., *Stajališta Ustavnog suda Republike Hrvatske o ustavnim i konvencijskim jamstvima zaštite prava na dom u smislu članka 34. Ustava*, 2015., 1.-14.
23. Mihelčić G.; Marochini, M., *Reforma ovrhe na nekretnini u hrvatskom pravu u svjetlu konvencijskog prava*, *Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse* br. 12, 2014., str. 200.-213.
24. Mihelčić, G., *Novo uređenje žalbe u ovršnom postupku*, *Pravo i porezi* br. 5/11, svibanj 2011., str. 154.-155.
25. Mihelčić, G., *Trebamo li nova pravila o zaštiti dužnika kod prisilnog ostvarenja hipotekarne tražbine?*, *Pravo u gospodarstvu*, ožujak 2013., 707.-725.
26. Perić, B., *Struktura prava*, *Informator*, 1994.
27. Rašić, N., *Prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave*, *Računovodstvo i financije*, siječanj 2013., str. 297.-301.
28. Rijavec, V., *Neposredna ovršnost javnobilježničkog akta*, *Javni bilježnik* br. 13, 2002., str. 35.-41.
29. Slovinić, J., *Izvanredna revizija – geneza instituta i primjena u ovrsi*, *Informator* br. 5855, travanj 2010., str. 17.-18.
30. Stažnik, Š.; Mostovac, A., *Primjena članka 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, *Informator* br. 6082, 20. lipanj 2012., str. 1.-3.
31. Stokić, M., *Vrijednosna ograničenja za ovršnu prodaju nekretnina kao sredstvo zaštite ovršenika*, *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse*, 2015, str. 765.-772.
32. Triva, S.; Dika, M., *Građansko parnično procesno pravo*, *Narodne novine*, studeni 2004.

33. Uzelac, A.; Bratković M., Certificiranje nespornih tražbina u domaćem i poredbenom pravu, Zbornik Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, 2015., str. 81.–116.
34. Uzelac, A., Hrvatsko procesno pravo i jamstvo „pravičnog postupka“ iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 1998., str. 1005.–1029.
35. Uzelac, A., Ustavno pravo na žalbu u građanskim stvarima: jamstvo ispravnog pravosuđenja ili relikv prošlosti?, Zbornik radova Djelotvorna pravna zaštita u pravičnom postupku - izazovi pravosudnih transformacija na jugu Europe, Liber amicorum, Mihajlo Dika, 2013., str. 219.-243.
36. Uzelac, A., Vladavina prava i pravosudni sustav: sporost pravosuđa kao prepreka pridruživanju, u Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji: Izazovi institucionalnih prilagodbi, 2004., str. 99.-125.
37. Van Dijk, P.; Van Hof, F.; Van Rijn, A.; Zwaak, L., Theory and Practice of the European Convention on Human Rights
38. Zoroska-Kamilovska, T., Reforme Sistema izvršenja u državama regiona – konceptualne sličnosti i razlike, kontroverze i dileme, Zbornik radova: Hramonizacija građanskog prava u regionu, 2013., str. 447.-477.
39. Žilić F.; Šantek M., Zakon o izvršenju i obezbjeđenju (Izvršni postupovnik), Hrvatska književna naklada, 1938.

PRAVNI IZVORI

1. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovor, br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10
2. Gesetz über die Zwangsversteigerung und die Zwangsverwaltung, od 24. ožujka 1897., posljednja izmjena 20. studeni 2015.
3. Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, od 16. prosinca 1966., rezolucija br. 2200 A /XXI/
4. Opća deklaracija o ljudskim pravima od 10. prosinca 1948., dostupno na <http://www.un.org/en/charte-united-nations/>
5. Povelja Ujedinjenih naroda od 24. listopada 1945.
6. Ovršni zakon, Narodne novine, br. 112/12
7. Ovršni zakon, Narodne novine, br. 112/12, 25/13, 93/14

8. Uredba o zabrani raspolaganja nekretninama na teritoriju Republike Hrvatske, Narodne Novine, br. 36/1991
9. Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, Narodne novine, br. 93/14
10. Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, Narodne novine, br. 57/96., 29/99., 42/00., 173/03., 194/03. 151/04., 88/05
11. Zakon o izvršbi in zavarovanju, Uradni list RS, br. 3/07, 93/07, 37/08, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13, 45/14, 53/14, 58/14
12. Zakon o izvršnom postupku, Službeni list SFRJ, br. 20/1978, 6/1982, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991; Narodne novine, br. 26/1991, 53/1991, 91/1992, 57/1996
13. Zakonom o javnom bilježništvu, Narodne Novine, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09
14. Zakonom o obrtu, Narodne Novine, br. 143/13
15. Zakon o parničnom postupku, Narodne Novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14
16. Zakon o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, Narodne novine, br. 27/1991, 33/1992, 43/1992, 69/1992 25/1993, 26/1993, 48/1993, 2/1994, 44/1994, 47/1994, 58/1995, 11/1996, 11/1997, 68/1998
17. Zakon o radu, Narodne novine, br. 93/14
18. Zakon o socijalnoj skrbi, Narodne Novine, br. 157/13, 152/14, 99/15
19. Zakon o stambenim odnosima, Narodne novine br. 51/1985, 42/1986, 22/1992, 70/1993
20. Zakona o sudovima, Narodne Novine, br. 28/13, 33/15, 82/15
21. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Narodne novine, br. 91/1996
22. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Narodne Novine, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14

SUDSKA PRAKSA

1. ESLJP

1. Klass i drugi protiv Njemačke od 6. rujna 1978., zahtjev br. 5029/71, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["klass and others v. germany"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
2. Winterwerp protiv Nizozemske od 24. listopada 1979. zahtjev br. 6301/73, dostupno na <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-57596&filename=001-57596.pdf&TID=ihgdqbxnfi>.

3. Gillow protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 24. studenog 1986., zahtjev br. 9063/80, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["Gillow v. the United Kingdom"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
4. Huvig protiv Francuske od 24. travnja 1990., zahtjev br. 11105/84, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["Huvig v france"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
5. Murray protiv Ujedinjenog kraljevstva od 28. listopada 1994., zahtjev br. 14310/88, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["murray v united kingdom"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
6. Buckley protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 29. rujna 1996., zahtjev br. 20348/92, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["buckley v united kingdom"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
7. Selçuks i Asker protiv Turske od 24. travnja 1998., zahtjev br. 12/1997/796/998-999, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["asker"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-58162"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
8. Garcia Ruiz protiv Španjolske od 21. siječnja 1999., zahtjev br. 30544/96, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["9.\tGarcia Ruiz"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-58907"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
9. Demades protiv Turske od 31. srpnja 2003., zahtjev br. 16219/90, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["10.\tDemades"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-61272"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
10. Connors protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 27. svibnja 2004, zahtjev br. 66746/01, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["connors v united kingdom"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-61795"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
11. Moreno Gomez protiv Španjolske od 16. studenog 2004., zahtjev br. 4143/02, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["12.\tMoreno Gomez"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-67478"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
12. Prokopovich protiv Rusije od 18. studenog 2004., zahtjev br. 58255/00, dostupno na <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-67538&filename=001-67538.pdf>.

13. Tuleshov i drugi protiv Rusije od 24. svibnja 2007., zahtjev br. 32718/02, dostupno na <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-80619&filename=001-80619.pdf&TID=thkbhnilzk>.
14. Stankova protiv Slovačke, od 9. listopada 2007., zahtjev br. 7205/02, dostupno na <http://www.hrlrc.org.au/files/6ILIYX75PV/Stankova%20v%20Slovakia.pdf>.
15. Gashi protiv Hrvatske od 13. prosinca 2007., zahtjev br. 32457/05, dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/prakES.nsf/Praksa/39CA2F15AE8A5E5CC12573B40032A460?OpenDocument>
16. McCann protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 13. svibnja 2008., zahtjev br. 19009/04, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["mccann"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-57943"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
17. Ćosić protiv Hrvatske od 15. siječnja 2009., zahtjev br. 28261/06, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["cosic"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
18. Paulić protiv Hrvatske od 22. listopada 2009., zahtjev br. 3572/06, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["paulic"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
19. Orlić protiv Hrvatske od 21. lipnja 2011., zahtjev br. 48833/07, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["orlic"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
20. Bjedov protiv Hrvatske od 29. svibnja 2012., zahtjev br. 42150/09, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["bjedov"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
21. Galović protiv Hrvatske od 5. ožujka 2013., zahtjev br. 54388/09, dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/prakES.nsf/Praksa/D0F2248B1B181CD0C1257AD8003E12A0?OpenDocument>
22. Brežec protiv Hrvatske , od 18. srpnja 2013., zahtjev br. 7177/10, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["13.\tProkopovich v. russia"\],"respondent":\["HRV"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-122432"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
23. Rousk protiv Švedske od 27. srpnja 2013., zahtjev br. 27183/04, dostupno na <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-123422&filename=001-123422.pdf&TID=ihgdqbxnfi>.

24. Zrilić protiv Hrvatske od 3. listopada 2013., zahtjev br. 46726/11, dostupno na [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["zrilić"\],"respondent":\["HRV"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
25. Škrtić protiv Hrvatske od 5. prosinca 2013., zahtjev br. 64982/12, dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/B91756A30F68F7EEC1257B240052BBD9?OpenDocument>

2. USTAVNI SUD

1. Odluka Ustavnog suda, U-III-410/2000, od 26. svibnja 2004., dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C1256A25004A262AC1256EB600726587?OpenDocument>
2. Odluka Ustavnog suda, U-III-2019/2006, od 7. srpnja 2009., dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE53C12575ED0028BB6C?OpenDocument>
3. Odluka Ustavnog suda, U-III-530/2008, od 30. lipnja 2010., dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C12577520038D64F?OpenDocument>
4. Odluka Ustavnog suda, U-III-46/2007, od 22. prosinca 2010. dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C1257801003AD114?OpenDocument>
5. Odluka Ustavnog suda, U-III-1422/2006, od 6. veljače 2012., dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C1257A1700441CD3?OpenDocument>
6. Odluka Ustavnog suda, U-III-405/2008, od 21. veljače 2012., dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C12579AB0048E1AD?OpenDocument>
7. Odluka Ustavnog suda, U-III-2073/2010, od 4. ožujka 2014., dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C12579BA003DA519?OpenDocument>
8. Odluka Ustavnog suda, U-III-5917/2013, od 23. svibnja 2014, dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C1257CE5003842C0?OpenDocument>

9. Odluka Ustavnog suda, U-III-B-2793/14, od 30. lipnja 2014., dostupno na <http://www.usud.hr/hr/prema-oznakama-signaturama-ustavnosudskih-predmeta-pogodini-zaprimanja>
10. Odluka Ustavnog suda, U-III-869/2014., od 29. kolovoza 2014., dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C1257D4300365F3E?OpenDocument>
11. Odluka Ustavnog suda, U-III-2184/2009, od 18. studenog 2014., dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C1257CCF002CC2D2?OpenDocument>
12. Odluka Ustavnog suda, U-III-3736/2012, od 2. prosinca 2014., dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C1257DA3004A22EB?OpenDocument>
13. Odluka Ustavnog suda, U-III-7534/2014, od 25. ožujka 2015. dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C1257E13003FF396?OpenDocument>
14. Odluka Ustavnog suda, U-III-3039/2015, od 23. rujna 2015., dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C1257EC9002E2807?OpenDocument>
15. Odluka Ustavnog suda, U-III-3774/2012, od 10. prosinca 2015., dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C1257F170047C345?OpenDocument>
16. Odluka Ustavnog suda, U-III-3317/2015, od 10. prosinca 2015., dostupno na <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C1257F1B002E8E5A?OpenDocument>

3. VRHOVNI SUD

1. VSRH, Revx-1050/12, od 9. siječnja 2013., dostupno na <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/OdlukaSviPodaci.asp?docID=3826377D89EE&URLback=5C636228D0BFBB6D503FA305D7CF38D80A>
2. VSRH, Rev 2007/2014-3, od 9. rujna 2015., dostupno na <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/OdlukaTekst.asp?docID=3920357E8BE3&Anonimizirano=3D&Title=5A4255079C88BA541461E65E81CE6B9B4BEB9309>

3. VSRH, Rev 1325/2014-2, od 15. rujna 2015. dostupno na <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/OdlukaTekst.asp?docID=3920357A85E3&Anonimizirano=3D&Title=5A4255079C88BA541462E55C83CE6B9B4BEB9308>
4. VSRH, Rev 26/2015-2, od 23. rujna 2015., dostupno na <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/OdlukaTekst.asp?docID=3920357A85EC&Anonimizirano=3D&Title=5A4255079C88BA544073E45899D3699A4FF28C>
5. VSRH, Rev 401/2012-2, od 29. rujna 2015., dostupno na <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/OdlukaTekst.asp?docID=3828337C8FEE&Anonimizirano=3D&Title=5A4255079C88BA541467E65F99D3699A48F28C>
6. VSRH, Rev 906/2012-2, od 21. listopada 2015., dostupno na <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/OdlukaTekst.asp?docID=3920337D88ED&Anonimizirano=3D&Title=5A4255079C88BA54146AE65899D3699A48F28C>
7. VSRH, Rev 1292/2013-3, od 27. listopada 2015., dostupno na <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/OdlukaTekst.asp?docID=3920337D84E8&Anonimizirano=3D&Title=5A4255079C88BA541462E45784CE6B9B4BEC9309>

4. ŽUPANIJSKI SUDOVI

1. Županijski sud u Rijeci, Gž-363/98, od 8. travnja 1998., dostupno na <http://epredmet.pravosudje.hr/?q=pretraga&sud=5068&upisnik=G%C5%BE&predmet=363&godina=1998>
2. Županijski sud u Rijeci, Gž-1904/2001, od 3. listopada 2001., dostupno na <http://epredmet.pravosudje.hr/?q=pretraga&sud=5068&upisnik=G%C5%BE&predmet=1904&godina=2001>
3. Županijski sud u Vinkovcima, Gž-1408/05-2, od 23. svibnja 2006., dostupno na <http://epredmet.pravosudje.hr/?q=pretraga&sud=5068&upisnik=G%C5%BE&predmet=1904&godina=2001>
4. Županijski sud u Dubrovniku, Gž-1092/12, od 17. listopada 2012., dostupno na <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/OdlukaTekst.asp?docID=3920337D84E8&Anonimizirano=3D&Title=5A4255079C88BA541462E45784CE6B9B4BEC9309>
5. Županijski sud u Zagrebu, Gž-756/14-2, od 18. veljače 2014., dostupno na <http://epredmet.pravosudje.hr/?q=pretraga&sud=9&upisnik=G%C5%BE&predmet=756&godina=2014>

6. Županijski sud u Zagrebu, Gž-5568/14, od 23. rujna 2014., dostupno na <http://e-predmet.pravosudje.hr/?q=pretraga&sud=9&upisnik=G%C5%BE&predmet=5568&godina=2014>
7. Županijski sud u Splitu, Gžx-479/13, od 6. studenog 2014., dostupno na <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/OdlukaTekst.asp?docID=3920337D84E8&Anonimizirano=3D&Title=5A4255079C88BA541462E45784CE6B9B4BEC9309>
8. Županijski sud u Splitu, Gžo-150/14, od 25. veljače 2015., dostupno na <http://epredmet.pravosudje.hr/?q=pretraga&sud=5116&upisnik=G%C5%BEo&predmet=150&godina=2014>
9. Županijski sud u Zagrebu, Gž-4196/15, od 7. srpnja 2015., dostupno na <http://epredmet.pravosudje.hr/?q=pretraga&sud=9&upisnik=G%C5%BE&predmet=4169&godina=2015>

OSTALO

1. Jutarnji list: Eksplozija ovrha u 2013. Broj oduzetih nekretnina u sedam godina povećao se čak 20 puta!
2. Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, P.Z. br. 571, 2014.
3. Kontrec, D., Prezentacija Pravo na dom u praksi redovnih sudova s Okruglog stola, HAZU, Znanstveno vijeće za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava, Zagreb, 28. siječanj 2016.
4. Ovršni postupak; Ovršenici, borite se za svoja prava zakonskom zaštitom!
5. Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, P.Z. br. 76, 2008.
6. ZANE-Bilten, br. 7, prosinac 2013.

MREŽNI IZVORI

1. www.iusinfo.hr
2. <http://hudoc.echr.coe.int/>
3. <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/>
4. <http://www.usud.hr/>
5. <http://www.un.org/en/documents/index.html>
6. <http://web.hgk.hr/>
7. <http://www.fina.hr/>
8. http://www.zane.hr/wps/wcm/connect/zane_web/zane/bilten
9. <https://pravosudje.gov.hr/ovrha/6185>

10. <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=1562>

11. <http://www.un.org/en/index.html>

12. <http://e-predmet.pravosudje.hr/>

12. SAŽETAK/SUMMARY

SAŽETAK

Svijest o potrebi zaštite prava na dom razvila se relativno kasno. Većina univerzalnih međunarodnih dokumenata to pravo uopće ne spominje, dok je u Međunarodnom paktu o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima to pravo tek nagoviješteno u odredbi kojom se jamči pravo na stanovanje. Tek je Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe u čl. 8. izričito propisala da je dom nepovrediv. I u hrvatskom se pravnom sustavu obveza zaštite prava osoba kojima prijeti gubitak doma zbog prisilnog iseljenja u ovršnom postupku prvi put pojavila pristupanjem toj Konvenciji. Od tog su, naime, trenutka Konvencijom zajamčena prava izravno primjenjiva na pojedince, a hrvatski su sudovi dužni u svojim odlukama primjenjivati njene odredbe.

Potreba zaštite prava na dom pojedinaca kojima prijeti "gubitak krova nad glavom" aktualizirala se posljednjih godina kao posljedica gospodarske krize diljem svijeta. Potaknut situacijom dužničke krize koja je često dovodila do deložacija obitelji, hrvatski se zakonodavac odlučio intervencijom u ovršni postupak na nekretnini osigurati zaštitu prava na dom ovršenika. Potaknut tim potezom hrvatskoga zakonodavca ovaj se rad bavi pitanjem zaštite prava na dom ne samo u ovršnom nego i njemu prethodećem parničnom postupku.

Najprije se razmatra pojam prava na dom, a zatim se obrađuju mehanizmi zaštite prava na dom pojedinca na svim pojedincu dostupnim (sudskim) instancijama uključujući ovdje i zaštitu pred Ustavnim sudom i Europskim sudom za ljudska prava. Nakon analize pravnih sredstava zaštite doma u parničnom postupku problematizirana je svrhovitost, ali i učinkovitost zaštite prava na dom u ovršnom postupku, čija je osnovna svrha prisilno namirenje vjerovnikove tražbine. Izlaganje mehanizama zaštite prava na dom u ovršnom postupku sistematizirano je sukladno strukturi aktualnoga Ovršnoga zakona uz uvažavanje činjenice da se ovrha u hrvatskom ovršnom pravu može odrediti i na temelju ovršne i na temelju vjerodostojne isprave.

Uz povremene komparativne osvrtne i analizu pojedinih mogućih alternativnih rješenja kojima bi se moglo zaštititi pravo na dom u radu je izneseno osnovno stajalište da se ta zaštita primarno mora osigurati u djelotvornom parničnom postupku. Ipak, uvažavajući trenutno stanje pozitivnoga (ovršnoga i parničnoga) prava nameće se potreba zaštite prava na dom i u ovršnom postupku, ali u nešto drukčijem obliku negoli je to predvidio hrvatski zakonodavac uz poštivanje načela da sustavna rješenja trebaju imati prednost pred partikularnim zakonodavnim

intervencijama kojima se tek paušalno rješavaju neka goruća pitanja ostavljajući mnoga druga nedorečenima.

Ključne riječi: pravo na dom, test razmjernosti, članak 8. EKLJP, parnični postupka, ovrha na nekretnini

SUMMARY

Awareness of the need to protect the right to housing has developed relatively recently. Most universal international documents do not mention this right, and it is only alluded to in the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, in the provision that guarantees the right to housing. Only Article 8 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of the Council of Europe expressly stipulated that the home is inviolable. In the Croatian legal system, the obligation to protect the rights of people at risk of losing a home because of eviction in enforcement proceedings first appeared by joining the Convention. Since that moment, the rights guaranteed in the Convention are directly applicable to individuals and Croatian courts are bound to apply its provisions in their decisions.

The need to protect the rights of individuals at risk of losing their home has only appeared in recent years as a result of the global economic crisis. Prompted by the situation of the debt crisis that led to the eviction of numerous families, the Croatian legislator decided to intervene in the enforcement proceedings on the property in order to ensure the protection of the rights of the debtor's home. Spurred by the move of the Croatian legislator, this paper addresses the issue of protecting the right to a home, not only in enforcement but also in a litigation that has preceded.

Firstly, the paper considers the concept of the right to a home, and then discusses the mechanisms for protecting the right to a home through all available (judicial) instances, hereby including the protection by the Constitutional Court and the European Court of Human Rights. After analysing the legal means of protection of the home in civil proceedings, the purpose and effectiveness of the its protection in the enforcement procedure is also problematic, while taking in consideration that the settlement of creditor claims is the main purpose of that procedure. Analysis of the mechanisms of protection of the right to a home in foreclosure proceedings is done systematically, according to the current structure of the Enforcement Act and with respect to the fact that in Croatian law the execution can be determined on the basis of both enforceable and authentic documents.

With periodic comparative analysis and reviews of some possible alternative solutions, the paper presents the basic view that this protection of the right to a home must primarily be ensured in the effective civil procedure. However, taking into account the current state of positive (enforcement and civil) rights, there is a need to protect that right in the enforcement procedure as well, but in a somewhat different form than the one predicted by the Croatian legislator, and in compliance with the principal that system solutions should be considered before the particular legislative interventions that only solve some pressing issues, leaving many other sketchy.

Keywords : the right to a home, the proportionality test, Article 8 of the ECHR, civil procedure, execution on the property